

ELÄKETURVAKESKUKSEN
TUTKIMUKSIA

Maatalousyrittäjien työurat ja eläketurva

SANNA TENHUNEN
JANNE SALONEN

ELÄKETURVAKESKUKSEN
TUTKIMUKSIA

Maatalousyrittäjien työurat ja eläketurva

SANNA TENHUNEN
JANNE SALONEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 029 411 20 • Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon 029 411 20 • Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Telephone +358 29 411 20 • Fax +358 9 148 1172

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Helsinki 2016

ISBN 978-951-691-258-8 (nid.)

ISBN 978-951-691-259-5 (PDF)

ISSN 1236-3049 (painettu)

ISSN 1798-7482 (verkkajulkaisu)

SAATE

Tämän tutkimusraportin tarkoitus on tuottaa ajantasaista tietoa maatalousyrittäjien lakisääteisestä eläketurvasta ja maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) piirissä vakuutetuista henkilöistä. Maatalousyrittäjien työurat ja eläketurva ovat vähän tutkittuja aiheita, ja tällä raportilla halutaan palvella aihepiiristä kiinnostuneita kattavasti. Raportissa käsitellään sekä nykytilannetta uusimpien rekisteritietojen valossa että kuvataan vakuutettujen tilannetta pidemmän ajanjakson ajalta. Tutkimuksen aineisto perustuu Eläketurvakeskuksen tutkimusrekisteriin ja Melasta saatuun tietoon tilojen pinta-aloista. Esitetyt tiedot perustuvat rekisteri-, tilasto- ja muuhun materiaaliin, jota oli saatavissa vuoden 2016 keväeseen mennessä.

Julkaistu on tuotettu usean henkilön asiantuntemuksen pohjalta. Raportin ovat suunnitelleet ja kirjoittaneet Sanna Tenhunen ja Janne Salonen. Heidi Nyman teki karttakuviot ja Suvi Ritola teki esimerkkilaskelmat. Julkaisun taittoi Merja Rautais. Kiitämme kaikkia kirjan tekemiseen ja aineiston tuottamiseen osallistuneita hyvästä yhteistyöstä. Eläketurvakeskuksessa käsikirjoitusta ovat kommentoineet Mikko Kautto ja Susan Kuivalainen. Melasta käsikirjoitusta ovat kommentoineet Päivi Huotari, Jorma Kinnunen, Risto Syväälä ja Henri Virtanen. Kiitämme kaikkia hyödyllisistä kommentteista.

Sanna Tenhunen ja Janne Salonen

TIIVISTELMÄ

Maatalousyrittäjien työeläketurva perustuu omaan lakiin (MYEL). Pääosin eläketurva noudattelee samaa linjaa kuin palkansaajilla ja yrittäjillä, mutta siihen sisältyy myös erityispiirteitä, kuten omiin lakeihinsa kirjatut maatalouden erityiseläkkeet. Maatalousyrittäjien työurista ja eläketurvasta on kuitenkin vain vähän tutkimusta. Tämä raportin tavoitteena on tarjota ajantasainen katsaus maatalousyrittäjien lakisäteisen eläketurvan kannalta keskeisiin kysymyksiin.

Ajantasaisen tiedon lisäksi raportissa tarkastellaan MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien rakenteen kehitystä. Viime vuosikymmenien trendit, kuten alkutuotannon merkityksen aleneminen, väestön ikääntyminen ja koulutustason nousu, heijastuvat myös maatalousyrittäjiin. Myös työeläkejärjestelmän kypsyminen näkyy erityisesti eläkeläisten tilanteessa. MYEL on ollut voimassa vuodesta 1970 saakka, joten nuorimmat eläkkeelle siirtyneet ovat ehtineet tehdä koko työuransa työeläkelakien voimassaoloaikana.

Raportin keskiössä ovat henkilöt, jotka ovat jossain vaiheessa toimineet maatalousyrittäjinä. Tarkastelu koskee kaikkia työikäisiä maatalousyrittäjiä sekä jo eläkkeelle jääneitä maatalousyrittäjätaustaisia henkilöitä. Raportin painopisteinä ovat MYEL-vakuutetut maatalousyrittäjät ja heidän työeläketurva. Raportissa käsitellään vakuutettujen lukumäärää ja demografisia tekijöitä sekä heidän koulutustaustaa. Toinen painopiste on lakisäteiseen eläketurvaan liittyvissä tekijöissä, kuten vakuutuksen pohjana olevan työtulon, muun eläkettä kartuttavan työskentelyn ja työuran pituuden tarkastelussa. Kolmas painopiste on eläkkeellä olevien ja eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten lakisäteisen eläketurvan taso.

Maatalousyrittäjiä on entistä vähemmän, mutta he ovat korkeammin koulutettuja

Suomen elinkeinorakenne on muuttunut viime vuosikymmenien aikana. Alkutuotannosta ja teollisuudesta toimeentulonsa saaneiden määrä on laskenut ja palvelun osuus on noussut. Rakennemuutoksen myötä myös MYEL-vakuutettujen lukumäärä on laskenut viimeisten 45 vuoden kuluessa runsaasta 420 000:sta 73 700:aan (vuonna 2015). Tässä luvussa on mukana 5 400 apurahansaajaa, joiden työeläketurva on järjestetty vuodesta 2009 lähtien MYEL:n yhteydessä. MYEL-vakuutettuja maatalousyrittäjiä vuonna 2015 oli 68 350. Vakuutettujen

lukumäärän laskun myötä myös maatilojen lukumäärä on laskenut, mutta vastaavasti tilojen keskimääräinen koko on kasvanut. Vuonna 2015 MYEL-vakuutetuilla oli keskimäärin 47 hehtaaria viljeltävää peltoa ja 61 hehtaaria metsää. Pelto- ja metsäpinta-alan perusteella muodostuva MYEL-vakuutuksen perusteena oleva laskennallinen pinta-ala oli vuonna keskimäärin 52 hehtaaria, mikä on noin kaksinkertainen 20 vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna.

MYEL-vakuutettujen demografinen rakenne on myös muuttunut. MYEL-vakuutetut ovat nykyisin entistä useammin miehiä. MYEL-vakuutuksen ensimmäisinä vuosikymmeninä miesten ja naisten osuus oli noin puolet. Vuonna 2015 miesten osuus oli lähes 70 prosenttia. Koko väestön tasolla näkyvä ikääntyminen heijastuu myös maatalousyrittäjiin. Vuonna 2015 maatalousyrittäjien keski-ikä oli 48,5 vuotta. Se on runsaat kaksi vuotta enemmän kuin 1970-luvulla. Maanviljelijöiden ikääntymisen taustalla on muun muassa se, että maatalousyrittäjänä aloittavien lukumäärä on laskenut ja aloittajien keski-ikä on noussut.

Maatalousyrittäjien koulutustaso on noussut viime vuosikymmenien aikana. Perusasteen tutkinnon suorittaneita oli vielä vuonna 1990 puolet maatalousyrittäjistä, mutta vuonna 2013 heidän osuus oli laskenut 17 prosenttiin. Samalla muiden tutkintotasojen, erityisesti korkea-asteen suorittaneiden, osuus on noussut. Tällä hetkellä maatalousyrittäjät ovat yleisimmin keskiasteen tutkinnon suorittaneita. Keskiastetta korkeampi tutkinto on noin joka neljännellä maatalousyrittäjällä. Koulutusasteen nousun taustalla näkyy nuorempien ikäluokkien korkeampi koulutustaso: aloittaneista yrittäjistä yli puolella oli keskiasteen ja kolmanneksella korkea-asteen koulutus.

Monen maatalousyrittäjän työtulo jää matalaksi

Maatalouselinkeinoon sitoutuu sekä pääomaa että yrittäjän huomattava työpanos. Eläkevakuutuksen perusteena oleva MYEL-työtulo on yksi, joskaan ei ainoa eikä tyhjentävä mittari yritystoiminnan laajuudelle. Siinä missä yrittäjätulot voivat vaihdella vuosittain, tilan pinta-alaan ja mahdollisiin liitännäistoimintoihin pohjautuva MYEL-työtulo pyrkii mittaamaan tasaisemmin yrittäjän työpanosta.

Vuonna 2015 maatalousyrittäjien työtulo oli keskimäärin 19 200 euroa. Se on matalampi kuin YEL-yrittäjien keskimääräinen työtulo tai palkansaajien keskiansio. Neljänneksellä maatalousyrittäjistä työtulo on alle 10 000 euroa. Maatalousyrittäjämiesten työtulo on keskimäärin korkeampi kuin naisilla. Ikäluokittain tarkasteltuna alle 35-vuotiaiden yli 55-vuotiaiden työtulot ovat väliin jäävän ikäluokan keskimääräisiä työtuloja matalampia.

Keskimääräinen MYEL-työtulo on viimeisten vuosien ajan säilynyt lähes samalla tasolla huolimatta tilakoon kasvusta tai markkinatilanteesta. Keskimääräiset työtulot ovat nousseet hieman. Enemmän kasvua on havaittavissa korkeampien työtulojen kohdalla. Työtulon jakauma on painottunut pieniin tuloihin. Tätä selittää osaltaan se, että osa maatalousyrittäjistä harjoittaa maataloutta sivutoimisesti, mutta osalla maatalousyrittäjistä elinkeinotoiminnan tulot jäävät aidosti pieniksi.

Matala työtulo ei useimpien maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden kohdalla kuitenkaan tarkoita matalaa eläkeikäistä toimeentuloa, koska useille maatalousyrittäjille kertyy uransa aikana eläkettä myös palkansaajana ja/tai YEL-yrittäjänä. Myös Kelan maksamilla etuuksilla on roolinsa maatalousyrittäjien eläketurvan kokonaisuudessa.

Runsas kolmannes työskentelee myös tilan ulkopuolella

MYEL-vakuutetuissa on sekä pää- että sivutoimisia maatalousyrittäjiä. Merkittävä osa MYEL-vakuutetuista ansaitsee palkkatuloa tilan ulkopuolelta. Vuonna 2015 vähintään 1 000 euroa vuodessa palkkatuloa ansaitsevia oli 35 prosenttia maatalousyrittäjistä. Keskimääräinen palkkatulo MYEL-vakuutuksen rinnalla oli noin 29 000 euroa vuonna 2015. Naisilla ulkopuoliset palkkatulot olivat yleisempiä. Naisista 43 prosenttia ja miehistä 32 prosenttia sai palkkatuloja tilan ulkopuolelta. Viimeisten kymmenen vuoden aikana maatalon ulkopuolisia tuloja saavien osuus on pysynyt vakaana. Miehillä keskimääräiset palkkatulot olivat korkeampia kuin naisilla.

Maatalousyrittäjätoiminnan ulkopuolista palkkatuloa saavien osuus pienee MYEL-työtulon tason kasvaessa. Matalimpien työtulojen neljänneksessä ulkopuolisia palkkatuloja on lähes 60 prosentilla, korkeimmassa neljänneksessä osuus on enää vajaa 8 prosenttia.

Yhä suurempi osa siirtyy suoraan vanhuuseläkkeelle

Vuonna 2015 maatalousyrittäjätaustaisia henkilöitä siirtyi eläkkeelle noin 5 700. Heistä suurin osa (59 prosenttia) siirtyi vanhuuseläkkeelle. Työkyvyttömyyseläkkeiden osuus alkaneista eläkkeistä oli 12 prosenttia ja maatalouden erityiseläkkeiden osuus 10 prosenttia. Etenkin työkyvyttömyyseläkkeiden ja maatalouden erityiseläkkeiden osuus alkaneista eläkkeistä on pienentynyt. Vielä 2000-luvun alkupuolella 25 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä maatalousyrittäjätaustaisista

henkilöistä siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle ja 18 prosenttia siirtyi maatalouden erityiseläkkeelle. Maatalousyrittäjien on ollut mahdollista luopua tilanpidosta ennen eläkeikää ja siirtyä eläkkeelle maatalouden erityiseläkkeiden kautta. Nämä varhaiseläkejärjestelyt ovat kuitenkin vähitellen lakkaamassa kokonaan.

Maatalousyrittäjän työn kuormittavuudesta huolimatta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuus ei ole korkeampi kuin yrittäjillä ja palkansaajilla. Täysi työkyvyttömyyseläke ja osatyökyvyttömyyseläke kattavat noin 17 prosenttia maatalousyrittäjätaustaisista eläkkeelle siirtyneistä. Palkansaajien kohdalla 23 prosenttia ja yrittäjien kohdalla 19 prosenttia siirtyy työkyvyttömyysperusteiselle eläkkeelle (toisin kuin maatalousyrittäjien kohdalla, yrittäjien ja palkansaajien luvut sisältävät kuntoutustuen ja osakuntoutustuen). Maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden työkyvyttömyyseläkkeistä 46 prosenttia aiheutuu tuki- ja liikuntaelinten sairauksista. Niiden osuus on noin 10 prosenttiyksikköä suurempi kuin työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä palkansaajilla ja yrittäjillä. Työuran päätymiseen johtavan työkyvyttömyyden syyt paikantuvat useimmiten fyysisiin sairauksiin ja kuluneisuuteen.

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli eläkkeelle vuonna 2015 siirtyneillä maatalousyrittäjätaustaisilla henkilöillä 61,9 vuotta. Kaikkien työeläkkeelle siirtyneiden joukossa keski-ikä oli runsaan vuoden matalampi, 60,7 vuotta. Maatalousyrittäjien keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on noussut 2000-luvulla noin kolmella vuodella. Erityisesti nousua on tapahtunut työkyvyttömyyseläkkeille siirtyneiden kohdalla.

Eläkkeelle siirytään keskimäärin 39 vuoden työuran jälkeen

Tässä tutkimuksessa työura mitataan 18. ikävuodesta eläkkeellesiirtymisvuoden loppuun. Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden työura oli mediaanilla mitattuna 38,9 vuotta. Luku on puolitoista vuotta korkeampi kuin palkansaajilla, mutta samaa tasoa YEL-yrittäjien kanssa. Eläkkeelle siirtyneille oli kertynyt MYEL-vakuutettua työuraa lähes 26 vuotta. MYEL-vakuutetun ajan osuus kokonaistyöurasta oli keskimäärin kaksi kolmasosaa.

Maatalousyrittäjätaustaisten miesten työurat olivat hieman naisten työuria pidempiä. Miesten työuran mediaanikesto oli 39,7 vuotta ja naisten 37,6 vuotta. MYEL-työuran kohdalla ero miesten ja naisten välillä oli suurempi. Eläkkeelle siirtyneiden miesten MYEL-työuran mediaanikesto oli 27 vuotta, naisilla 23 vuotta.

Kokonaistyöuran pituus on kasvanut nopeammin kuin MYEL-työuran pituus. Kokonaistyöurat ovat pidentyneet vuodesta 2005 vuoteen 2015 kolmella vuo-

della. Samaan aikaan MYEL-työurat ovat pidentyneet puolella tästä, 1,5 vuodelle. Etenkin vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kohdalla työurat ovat pidentyneet. Työurien pidentymisen taustalla vaikuttavat eläkkeellesiirtymisiän nousu, työkyvyttömyyseläkkeiden väheneminen ja suoraan vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuuden kasvu.

Lakisääteinen eläketurva jää keskimääräistä matalammaksi

Maatalousyrittäjätaustaisia, omaan työuraan perustuvan eläkkeen saajia oli vuoden 2015 lopussa noin 182 000. Omaeläke, jossa mukana työeläke ja Kelan eläkkeet, oli keskimäärin 1 100 euroa. Se on matalampi muuhun eläkeläisväestöön verrattuna. Kaikkien Suomessa asuvien omaan työuraan perustuvaa eläkettä saavien keskieläke oli noin 1 600 euroa. Perhe-eläkkeiden huomiointi nostaa keskimääräistä eläkettä noin 80 eurolla. Ikääntyneempien eläkeläisten kohdalla perhe-eläkkeen merkitys on suurempi.

Maatalousyrittäjätaustaisissa eläkkeensaajissa on iän ja työuran suhteen erilaisia henkilöitä. Ikääntyneempien eläkeläisten eläkkeet ovat matalampia kuin nuoremmilla eläkeläisillä. Osa on ehtinyt tehdä vain pienen osan työurastaan MYEL-vakuutuksen voimassaoloaikana. Naisten eläkkeet olivat keskimäärin pienempiä kuin miehillä. Ero miesten ja naisten keskimääräisessä eläkkeessä oli runsaat 300 euroa.

Maatalousyrittäjyydestä karttunut MYEL-eläke on jäänyt monella eläkkeensaajalla pieneksi. Omaeläkkeeseen sisältyvä MYEL-uraan perustuva eläke oli kaikkien maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien joukossa keskimäärin 350 euroa. Loput omaeläkkeestä on kertynyt palkansaajana tai yrittäjänä kartutetusta työeläkkeestä ja muodostuu Kelan eläkkeistä. Etenkin ikääntyneempien eläkeläisten kohdalla MYEL-eläkkeen osuus jää pieneksi.

Maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien joukossa on runsaasti pienten eläkkeiden saajia. Heistä vajaa neljä prosenttia sai Kelan takuueläkettä. Takuueläkkeen saajien osuus oli maatalousyrittäjätaustaisten eläkeläisten joukossa pienempi kuin kaikkien eläkkeensaajien kohdalla. Kaikista eläkkeensaajista noin seitsemän prosenttia sai takuueläkettä. Kaikkien takuueläkettä saavien joukossa naisia oli 56 prosenttia, mutta takuueläkettä saavista maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä naisten osuus oli yli 80 prosenttia.

Viime vuosina eläkkeelle siirtyneiden eläkkeet ovat olleet korkeampia. Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden omaeläke oli keskimäärin 1 340 euroa, josta MYEL-eläke oli 550 euroa. Miesten eläkkeet ovat keskimäärin korkeammat.

Naisten kohdalla keskimääräinen omaeläke oli 1 160 euroa, miehillä 1 460 euroa. Ero on 300 euroa, eli yhtä suuri kuin maatalousyrittäjätaustaisilla eläkeläisillä keskimäärin.

Eläkelajeittain tarkasteltuna vanhuuseläkkeelle siirtyneiden eläkkeet olivat korkeimmat, osatyökyvyttömyys- ja osa-aikaeläkkeelle siirtyneillä matalimmat. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden eläke oli keskimäärin 1 570 euroa. Se on samaa tasoa kuin YEL-yrittäjillä, mutta muutama sata euroa matalampi kuin palkansaajilla. Miesten keskimääräiset eläkkeet olivat korkeammat kaikkien eläkelajien kohdalla. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten miesten keskieläke oli 1 670 euroa, naisten 1 320 euroa.

SUMMARY

Statutory earnings-related pension insurance for farmers and other agricultural entrepreneurs in Finland is governed under the Farmers' Pension Act (MYEL). The MYEL pension scheme is broadly similar to those in place for employees and self-employed persons, but it does include some distinctive features such as special pensions for farmers. However, there is only limited research on farmers' employment histories and pension insurance. This report provides an up-to-date review of some key aspects surrounding farmers' statutory pension insurance.

In addition to up-to-date figures, the report examines changes that have taken place in the demographics of farmers insured under MYEL. The declining role of primary production, the rise of educational levels, population ageing and other recent trends in society are inevitably reflected among agricultural entrepreneurs as well. The maturation of the Finnish earnings-related pension system is reflected above all in the situation of pension recipients. The Farmer's Pension Act has been in force since 1970, so the youngest people now moving into retirement have worked their whole careers under the provisions of earnings-related pension acts.

The focus of the report is on persons who at some stage have worked as farmers or agricultural entrepreneurs. The analysis covers both working age and retired farmers, and is specifically concerned with the earnings-related pension insurance of those insured under the MYEL scheme. The report examines the number of people insured under the scheme, their demographic characteristics and educational background. Another focus is to discuss factors related to statutory pension insurance, including confirmed income, other employment that accrues pension, and length of employment history. A third focus is the level of statutory pension insurance among retired as well as newly retired farmers.

Number of farmers falling, but educational level rising

Finland's economic structure has changed in the past decades. The number of people earning a living from primary production and industry has fallen, and at the same time the role of services has grown. Along with these structural changes, the number of people insured under MYEL has dropped in the past 45 years from over 420,000 to 73,700 (2015). This figure includes 5,400 grant and scholarship recipients, who have been covered under the MYEL scheme since 2009. In 2015 the number of farmers with MYEL insurance cover was 68,350. The declining number

of people with MYEL pension cover has been accompanied by a declining number of farms in Finland, but at the same time the average size of farms has grown. In 2015 people insured under MYEL had on average 47 hectares of cultivated fields and 61 hectares of forest land. The average MYEL area, computed as a weighted sum of field and forest land areas, forms the basis for MYEL pension calculations. In 2015 it was 52 hectares, around twice as much as 20 years ago.

There have also been changes in the demographics of people insured under MYEL. Men account for a growing proportion of those with MYEL insurance cover. In the first decades of the scheme, men and women were equally represented. In 2015, the proportion of men was almost 70 per cent. The ongoing trend of population ageing is also reflected among farmers. In 2015 the mean age of farmers and agricultural entrepreneurs was 48.5 years, more than two years higher than in the 1970s. One of the reasons behind the ageing of farmers is that the number of new agricultural entrepreneurs has been falling, while their mean age has been rising.

The educational level of farmers and other agricultural entrepreneurs has risen over the past decades. In 1990 one-half of Finnish farmers had basic level qualifications, by 2013 this proportion had dropped to 17 per cent. At the same time the share of those with other qualifications, and higher degree qualifications in particular, has increased. Today farmers with upper secondary level qualifications are the biggest educational category. Around one in four have a post upper secondary education. The rise in the educational level is being driven by younger age groups: over half of new agricultural entrepreneurs had upper secondary and one-third tertiary level qualifications.

Many farmers on a low confirmed income

Both capital and a substantial labour input on the part of the individual entrepreneur are invested in agricultural activity. One measure – but by no means the only or an exhaustive measure – of the extent of agricultural business activity is provided by confirmed MYEL income, which determines the level of pension security. Whereas other self-employed persons' income may vary from year to year, confirmed MYEL income is based on the area of field and forest land of the farm and possible ancillary farming activities and as such aims to provide a more stable measure of the farmer's labour input.

In 2015 the mean confirmed income of farmers was 19,200 euros. This is less than the corresponding figure for self-employed persons carrying pension insurance under the Entrepreneurs' Pension Act (YEL) or the mean earnings of

employees in Finland. One-quarter of farmers have a confirmed income of less than 10,000 euros. On average, men's confirmed income is higher than women's. The confirmed income of farmers under 35 and over 55 is lower than the mean confirmed income of age groups in the middle.

Mean confirmed MYEL income has remained more or less unchanged in the past few years, despite the growing size of farms and regardless of market situation. Mean confirmed incomes have risen slightly. This growth has been stronger in the higher confirmed income brackets. The confirmed income distribution is tilted towards lower incomes. Part of the reason for this is that some farmers practise agriculture as a subsidiary occupation, but some genuinely derive only a low income from agriculture.

For most people with a farmer's background, however, a low confirmed income does not translate into low retirement earnings, because many of them have also accrued pension as employees and/or through the YEL scheme. Benefits paid out by the Social Insurance Institution (Kela) also add to farmers' overall pension security.

Over one-third work outside the farm as well

People with MYEL pension cover include both full-time and part-time farmers. A significant proportion of them earn a wage or salary from employment outside the farm. In 2015, 35 per cent of farmers earned at least 1,000 euros a year in employment income. Mean earned income alongside existing MYEL pension insurance was around 29,000 euros a year in 2015. Women earned an income from outside the farm more often than men: 43 per cent of them as compared with 32 per cent of men had a paid job outside the farm. The proportion of farmers with earnings from outside the farm has remained more or less constant over the past 10 years. Men's average outside earnings were higher than women's.

The proportion of persons earning an income from outside agriculture decreases with higher confirmed MYEL income. Almost 60 per cent of those in the lowest confirmed income quartile earn a wage or salary outside the farm, in the highest quartile the figure is less than 8 per cent.

Increasing numbers retiring directly on an old-age pension

In 2015 some 5,700 persons with a farmer's background moved into retirement. Most of them (59%) retired on an old-age pension. Full disability pensions accounted for 12 per cent and special pensions for farmers for 10 per cent of all

new pensions. Both these figures have declined in recent years. As recently as the early 2000s, 25 per cent of people who had been agricultural entrepreneurs retired on a disability pension and 18 per cent on a special pension for farmers. Farmers have had the opportunity to cease farming before reaching retirement age and to transit into retirement via special pensions. However these early retirement options are gradually being phased out.

Although farmers have very high workloads, the proportion of those retiring on a disability pension is not any higher than among self-employed persons or employees. Some 17 per cent of people moving into retirement from a farming background retire on a full disability pension or partial disability pension. The corresponding figure for employees is 23 per cent and for self-employed persons 19 per cent (in contrast to the figures for farmers, those for self-employed persons and employees include cash rehabilitation benefit and partial rehabilitation benefit). Almost half or 46 per cent of the disability pensions of persons with a farmer's background are granted due to musculoskeletal disorders. This is some 10 percentage points higher than the corresponding figure for employees and self-employed persons retiring on disability pension. The most common causes of employment-terminating disabilities are physical diseases and degeneration.

The mean age of retirement in 2015 for persons with a farmer's background was 61.9 years. The corresponding figure for all persons retiring on earnings-related pensions was somewhat lower at 60.7 years. During the 2000s farmers' mean age of retirement has risen by around three years. This rise has been most notable among persons retiring on disability pensions.

People retire on average after 39 years of work

In this study length of work history is measured from age 18 through to the end of the year of retirement. In 2015 the median work history of persons with a farmer's background was 38.9 years. This is one and a half years higher than the figure for employees, and roughly the same as for persons covered under the YEL scheme. On average, persons retiring on a MYEL pension had been covered by the scheme for two-thirds of their employment career, i.e. almost 26 years.

The employment histories of men with a farmer's background were slightly longer than women's. Men's median employment history was 39.7 years, women's 37.6 years. Gender differences in MYEL history were wider. The median length of retiring men's MYEL careers was 27 years, for women the figure was 23 years. The length of employment histories overall has increased more rapidly than the

length of MYEL histories. From 2005 to 2015, overall employment histories have increased by three years. During the same period, the length of MYEL histories has increased by half of this, i.e. 18 months. The length of work histories has increased most notably among people retiring on an old-age pension. This shift towards longer employment histories has been driven by the higher age of retirement, the falling number of disability pensions, and the growing proportion of people retiring directly on an old-age pension.

Statutory pension insurance lower than average pensions

At year-end 2015 the number of persons with a farmer's background and drawing a pension based on their own working career was 182,000. The mean pension in one's own right, including both earnings-related pension and Kela pensions, was 1,100 euros. This is lower than in the rest of the pensioner population on average. The mean pension accrued from gainful employment among all persons resident in Finland was around 1,600 euros. If survivors' pensions are included, that figure is some 80 euros higher. Survivors' pensions are more important for older pensioners.

Pension recipients with a farmer's background include people of different ages and with different employment histories. Older pensioners have lower pensions than younger pensioners. Some have been covered by MYEL insurance for only a short duration of their employment. In 2015, women's pensions were on average just over 300 euros lower than men's.

Many pension recipients have accrued only a small MYEL pension from their work in agriculture. For all pension recipients with a farmer's background, the average amount of pension accrued under the MYEL scheme as part of the individual's pension in one's own right was 350 euros. The rest of their pension was made up of earnings-related pension accrued through self-employment or as an employee and Kela pensions. The share of MYEL pension cover is particularly low among older pension recipients.

Large numbers of pension recipients with a farmer's background have small pensions. Less than 4 per cent of them received a guarantee pension through Kela. The proportion of guarantee pension recipients among pensioners with a farmer's background was lower than among all pension recipients, of whom some 7 per cent received a guarantee pension. Women accounted for 56 per cent of all guarantee pension recipients, but for over 80 per cent of guarantee pension recipients with a farmer's background.

People retiring in recent years have received higher pensions. The mean pension in one's own right among people who retired in 2015 was 1,340 euros, of which the MYEL pension accounted for 550 euros. Men's pensions were on average higher. Women's mean pension in one's own right was 1,160 euros, men's 1,460 euros. The difference of 300 euros is the same as for pensioners with a farmer's background on average.

People retiring on an old-age pension had the highest pensions, those retiring on partial disability pension and part-time pension the lowest pensions. The average old-age pension was 1,570 euros. This is roughly the same as for people covered under the YEL scheme, but a few hundred euros lower than for employees. Men's average pensions were higher in all pension categories. The mean old-age pension of men with a farmer's background was 1,670 euros, for women the figure was 1,320 euros.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	19
1.1 Maatalous ja työllisyys.....	21
1.2 Maatalousyrittäjien työurat.....	22
1.3 Maatalousyrittäjien eläketurva	23
1.4 Aineisto ja käsitteet.....	23
2 Maatalousyrittäjien eläkevakuutus	27
2.1 MYEL:n alkuvuodet	27
2.2 Maatalousyrittäjän eläkevakuutus ja työtulon määräytyminen ...	29
2.3 Maataloudesta luopumiseen liittyvät erityiseläkkeet.....	36
3 Maatilat ja maatalousyrittäjät	40
3.1 Maatalousyrittäjien lukumäärä ja keskimääräinen tilakoko.....	40
3.2 Maatalousyrittäjien sukupuoli- ja ikärakenne	42
3.3 Maatalousyrittäjien koulutus.....	46
3.4 Maatalousyrittäjät ja maatilat alueellisesta näkökulmasta	50
4 MYEL-työtulo ja työskentely tilan ulkopuolella	56
4.1 MYEL-työtulo maataloustoiminnan laajuuden mittarina	56
4.2 Työskentely tilan ulkopuolella.....	62
5 Eläkkeelle siirtyminen ja työuran pituus	71
5.1 Eläkkeelle siirtyneet.....	71
5.2 Eläkkeellesiirtymisikä.....	74
5.3 Eläkkeelle siirtyneiden työurat.....	77
6 Maatalousyrittäjät eläkkeellä	83
6.1 Eläkkeensaajat ja eläketurvan taso	83
6.2 Eläkkeelle siirtyneiden lakisääteisen eläketurvan taso	91
6.3 Työkyvyttömyyseläkkeiden syyt.....	95
7 Yhteenveto	99
Lähteet	103
Liitteet	106

1 Johdanto

Maataloudella on ollut merkittävä rooli Suomen elinkeinorakenteessa. Vielä 1960-luvulla alkutuotannossa työskenteli lähes yhtä paljon kuin palvelusektorilla. Maatalousyrittäjien lukumäärä on kuitenkin laskenut elinkeinorakenteen muuttuessa palveluvaltaiseksi. Vuonna 2015 alkutuotannon, eli maa-, metsä- ja kalatalouden osuus oli vajaa neljä prosenttia kaikista työpaikoista. (SVT 2016a.)

Maatalousyrittäjien eläketurvan takana on vuodesta 1970 saakka voimassa ollut Maatalousyrittäjien eläkelaki MYEL. MYEL:n piiriin kuuluvat maatalous, kalastus ja porotalous. Apurahansaajien eläketurva on myös hoidettu MYEL:n piirissä vuodesta 2009 alkaen (MYEL § 10a). Korkeimmillaan MYEL-vakuutettuja oli lain voimaan tullessa yli 400 000. Vakuutettujen lukumäärä on laskenut elinkeinorakenteen muutoksen mukana. Vuonna 2015 vakuutettuja maatalousyrittäjiä oli noin 68 000. Maatalousyrittäjätaustaisia eläkkeensaajia on selvästi vakuutettuja enemmän. Vuoden 2015 lopussa jossain vaiheessa työuraansa maatalousyrittäjinä toimineita eläkkeensaajia oli noin 182 000.

Maatalousyrittäjien työeläketurvassa on yhtäläisyyksiä ja eroja palkansaajien työeläkkeeseen verrattuna. Etuudet, niiden karttumisvauhti ja eläkeiät ovat samanlaiset molemmille ryhmille. Kuten yrittäjillä, myöskään maatalousyrittäjillä eläke-etuuden ja maksujen pohjana ei voi olla palkkatulot tai yrittäjätulo. Sen sijaan maatalousyrittäjillä eläkemaksut ja eläkkeen karttuminen määräytyvät MYEL-työtulon perusteella. MYEL-työtulo pyrkii arvioimaan maatalousyrittäjän toiminnan laajuutta tilan pinta-alan ja maatilan mahdollisten oheistoimintojen perusteella.

Maatalousyrittäjien työurista ja eläketurvasta löytyy varsin vähän tutkimustietoa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela julkaisee sivuillaan tilastotietoja muun muassa MYEL-vakuutetuista ja heidän työtuloistaan, eläkkeiden lukumääristä sekä Mela:n maksamista eläkkeistä. Useissa eläkkeitä ja työuria koskevissa tutkimuksissa maatalousyrittäjät mainitaan omana ryhmänään sosioekonomisten tarkastelujen yhteydessä, mutta tarkemmin ryhmän sisäisiin kysymyksiin ei yleensä syvennytä. Koko väestöä koskevissa tutkimuksissa aineiston laajuus aiheuttaa haasteita yksittäisen ryhmän sisäiseen tarkasteluun. Tämän tutkimusraportin tarkoitus on tuottaa kuvailevaa tietoa maatalousyrittäjien eläketurvasta sekä MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjistä ja heidän työuristaan. Kattava rekisteripohjainen kokonaisaineisto mahdollistaa yksityiskohtaisemman tarkastelun sekä nykytilanteesta että kehityksestä pidemmällä aikavälillä.

Tutkimuksessa esitellään maatalousyrittäjien eläkevakuutuksen MYEL:n pääpiirteet, mutta pääpaino on maatalousyrittäjien ja heidän lakisääteisen työeläketurvansa tarkastelussa.¹ Lisäksi kuvataan tarkemmin MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien ja maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien lukumääriä, demografisia tekijöitä sekä työtulojen tasoa ja näiden muutoksia.

Toisena painopisteenä ovat maatalousyrittäjien työurat ja eläkkeiden taso. Työuria tarkastellaan kokonaistyöuran avulla, jossa huomioidaan sekä MYEL-vakuutettu työura että työskentely maatalouden ulkopuolella. Maatalousyrittäjien lakisääteisen eläketurvan tasosta saadaan tietoa tarkastelemalla kaikkien eläkkeellä olevien maatalousyrittäjänä jossain vaiheessa uraansa toimineiden eläkkeitä. Osa heistä on ehtinyt olla eläkkeellä jo vuosikymmeniä, ja heidän työuransa on sijoittunut aikaan, jolloin MYEL-vakuutus ei ollut vielä voimassa. Ikääntyneempien eläkkeet ovat keskimäärin matalampia kuin nuorempien eläkeläisten. Sama tilanne pätee myös muihin eläkeläisiin. Tästä syystä on tärkeää tarkastella eläkkeiden tasoa eläkkeellä olevien lisäksi myös uusien eläkkeelle siirtyneiden kohdalla.

Tutkimuksen aineistona käytetään eläkejärjestelmän hallinnollisista rekistereistä poimittuja tietoja, jota on täydennetty Tilastokeskuksen ja Melan tiedoilla. Aineisto kattaa MYEL-vakuutetut vuodesta 1970 alkaen. Tämä mahdollistaa myös pidemmän aikavälin kehityksen tarkastelun. Vakuutettujen lukumäärää sekä heidän ikä- ja sukupuolirakennetta tarkastellaan 1970-luvulta lähtien. Koulutukseen liittyvää kehitystä seurataan 1990-luvulta saakka. Pääasiassa tarkastelussa keskitytään 2000-luvun tilanteeseen. Työuraan liittyviä kysymyksiä tarkastellaan 2000-luvun alusta alkaen, ja eläkkeelle siirtymisen ja eläkkeiden kohdalla tarkastelu ulottuu vuodesta 2005 eteenpäin.

Tutkimuksen rakenne on seuraava: Johdannon loppuosassa taustoitetaan maatalousyrittäjyyden työllisyyttä ja heidän eläketurvaansa. Tässä luvussa esitellään myös aineisto ja tärkeimmät käsitteet. Toisessa luvussa kuvataan lyhyesti maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän pääpiirteet. Kolmannessa luvussa esitellään maatalojen ja maatalousyrittäjien lukumäärien kehitystä. Samalla tarkastellaan myös maatalousyrittäjien sukupuoli-, ikä- ja koulutusjakaumia. Neljännessä luvussa perehdytään maatalousyrittäjien työllisyyteen. Maatalousyrittäjyyden osuutta työurasta tarkastellaan eläketurvan pohjana olevan MYEL-työtu-

1 Maatalousyrittäjän muuta sosiaaliturvaa, sen määräytymistä tai merkitystä ei erikseen arvioida tässä tutkimuksessa. Sosiaaliturvan kokonaisuudesta etuuskien määräytyminen kannalta on kattavasti kirjallisuutta: esimerkiksi Mattila (2014). Tutkimuksessa ei myöskään käsitellä yksityiseen varautumiseen ja säästämiseen liittyvää turvaa vanhuuden varalle tai toimeentulokysymyksiä.

lon perusteella. Lisäksi tässä luvussa tarkastellaan maatalousyrittäjien työskentelyä maatilan ulkopuolella. Viidennessä luvussa käsitellään maatalousyrittäjänä jossain vaiheessa uraansa työskennelleiden työuria. Pääpaino on eläkkeelle siirtyneiden työurien tarkastelussa. Kuudes luku keskittyy maatalousyrittäjien eläketurvan tason tarkasteluun. Luvussa esitetään eläkkeiden jakaumat sekä kaikkien eläkkeellä olevien maatalousyrittäjätaustaisen kohdalla että eläkkeelle siirtyneiden kohdalla. Lopuksi tutkimuksessa on vielä yhteenvetoluku.

1.1 Maatalous ja työllisyys

Maa- ja metsätalous on edelleen merkittävä osa Suomen elinkeinorakennetta. Suomen pinta-alasta vajaat yhdeksän prosenttia on käytössä olevaa maatalousmaata ja 86 prosenttia metsätalousmaata. Runsas kolmannes metsätalousmaasta on yksityisten omistamaa metsämaata. Yksityisten henkilöiden omistamia metsätalokokonaisuuksia on 376 000 kappaletta. Metsänomistajien lukumäärä on kuitenkin 685 000 henkilöä, koska yhdellä metsätalokokonaisuudella on tavallisesti useita omistajia. (SVT 2016b; Luke 2016a, 38.)

Vuonna 2015 MYEL-vakuutus kattoi noin 51 000 maatilaa ja 68 000 maatalousyrittäjää. Pääosa maatioista on yksityis- tai perheyriytyksiä. MYEL-vakuutus mahdollistaa perheenjäsenten vakuuttamisen. Vuonna 2014 noin 87 prosenttia tiloista toimii perheviljelmäpohjalta ja niiden omistaja on yksityinen henkilö. Maatalousyhtymiä tiloista on vajaat kahdeksan prosenttia ja osakeyhtiöitä vajaat kaksi prosenttia. (Luke 2016a, 8.)

Suurimman osan maatilán töistä tekee yrittäjä itse tai yrittäjä yhdessä puolisonsa kanssa, mutta maatalous työllistää myös ulkopuolisia työntekijöitä. Vuonna 2014 toteutetussa kyselyssä päätoimisista maatalousyrittäjistä 98 prosenttia ilmoitti tekevänsä pääosan tilán töistä itse. Vajaa kolmasosa vastaajista ilmoitti myös puolisonsa tekevän maataloustöitä. Muiden perheenjäsenten osuudet olivat pienemmät. Kyselyssä noin joka neljäs maatalo kertoi käyttäneensä palkattua työvoimaa. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016.)

Vuositasolla tarkasteltuna maatioilla työskenteli noin 57 000 viljelijää tai yhtiymän osakasta, 46 000 perheenjäsentä ja 7 200 vakituisesti palkattua työntekijää eli yhteensä noin 110 000 henkilöä (vuonna 2013). Tämän lisäksi tilat työllistivät lyhytaikaista työvoimaa noin 41 000 henkilöä. (Luke 2016a, 8.)

Varsinaisen maan- ja metsänviljelyn tai kotieläintalouden lisäksi maatalousyrittäjät voivat tehdä myös muunlaisia töitä. MYEL-vakuutukseen voidaan sisällyttää maatalouteen liittyviä tai sen välineillä tehtäviä liitännäistoimintoja, kuten

maatalouskoneurakointi, lumen auraus tai teiden kunnossapito. Vuonna 2013 vajaa kolmannes maatalous- ja puutarhayrityksistä, eli 16 800 tilaa, harjoitti maaja puutarhatalouden ohella muuta yritystoimintaa. (Luke 2016a, 9.)

Maatalousyrittäjät kertovat tulojensa muodostuvan pääasiassa eläinten hoito- toista, kasvinviljely- ja metsätöistä. Liitännäistoiminnoista lumenauraus ja tietön kunnossapitoon liittyvät urakoinnit ovat yleinen tulojen lähde. Taloudelliselta merkitykseltään tilojen harjoittama muu yritystoiminta jää yleensä pieneksi. Päätoimisista maatalousyrittäjistä 80 prosenttia kertoi saavansa vähintään kolme neljännessä tuloistaan maa- ja metsätaloudesta. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016.)

Maatalouden ja sen liitännäistoimintojen lisäksi maatalousyrittäjät työskentelevät tilan ulkopuolella. Ilmiön taustalla voi olla se, että osa maatalousyrittäjistä toimii maatalouden parissa sivutoimisesti. Kyselyssä neljännes maatalousyrittäjistä kertoi tekevänsä maatalousyrittäjyyden ohella muita töitä (Perkiö-Mäkelä ym. 2016). Myös tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että maatalousyrittäjillä tilan ulkopuoliset työtulot ovat yleisiä. Noin 35 prosentilla maatalousyrittäjistä oli vuonna 2015 maatalouden ulkopuolisia palkkatuloja.

1.2 Maatalousyrittäjien työurat

Maatalousyrittäjien kokonaistyöurat ovat muihin sosioekonomisiin ryhmiin verrattuna pitkiä. Liitännäistoiminnot lasketaan mukaan MYEL-vakuutettuun työuraan, mutta maatalousyrittäjillä voi olla MYEL-vakuutetun ajan lisäksi yrittäjä- tai palkkatyöuraa. Se voi sijoittua maatalousyrittäjyyden oheen tai aikaan ennen tai jälkeen maatalousyrittäjyyttä.

Vuonna 2011 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjien kokonaistyöura oli rekisteritutkimuksen mukaan keskimäärin mediaanilla mitattuna 38,8 vuotta. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjien työurat olivat keskimäärin reilun vuoden pidempiä kuin työntekijöillä ja toimihenkilöillä, mutta jäivät lähes vuodella muiden yrittäjien keskimääräisiä työuria lyhyemmäksi. (Järnefelt 2014, 47.) Myös työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden kohdalla maatalousyrittäjien työurat olivat keskimäärin pidempiä kuin muissa sosioekonomisissa ryhmissä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjien mediaanityöura oli 32,2 vuotta vuonna 2011 (Salokangas & Järnefelt 2014, 73).

Lähes puolet päätoimisista maatalousyrittäjistä kokee työnsä fyysisesti raskittavaksi. Joka neljännellä päätoimisella maatalousyrittäjällä oli työtä haittaava pitkäaikaissairaus, yleisimmin tuki- ja liikuntaelinsairaus. Vaikka maatalousyrittäjät kokivat työkykynsä heikommaksi kuin suomalaiset työssäkäyvät keski-

määrin, he kuitenkin keskimäärin uskoivat pystyvänsä työskentelemään tervetensä puolesta eläkeikään saakka suomalaisia työssäkäyviä useammin. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016.)

1.3 Maatalousyrittäjien eläketurva

Maatalousyrittäjien eläketurvaan kuuluvat samat eläkelajit kuin palkansaajille ja yrittäjille. Myös vanhuuseläkkeen ikäraja vastaa muiden eläkelakien eläkeikää. Lisäksi maatalousyrittäjien on ollut mahdollista päättää tilanpito ennen vanhuuseläkeikää maatalouden erityiseläkkeiden kautta. Nämä varhaiseläkejärjestelyt ovat kuitenkin lakkaamassa. Tällä hetkellä maksussa on enää luopumiseläkkeitä ja luopumistukia. Uusia maatalouden erityiseläkkeitä myönnetään enää luopumistuen muodossa.

Maatalousyrittäjien ja yrittäjien eläketurvan kannalta olennaisessa roolissa on eläkkeen ja eläkemaksun määrittävä työtulo. Työtulo tulisi määritellä vastaamaan yrittäjän työpanosta. Maatalousyrittäjien MYEL-työtulo muodostuu viljellyn maatalousmaan ja metsän pinta-alasta sekä mahdollisista maatalouden liitännäistoiminnoista saatavista tuloista. Keskimääräiset maatalousyrittäjien MYEL-työtulot olivat 1 663 euroa kuukaudessa vuoden 2015 lopussa (Mela 2016).

Maatalousyrittäjien eläkkeiden taso on jäänyt keskimääräistä matalammaksi. Vuonna 2007 eläkkeelle jääneiden maatalousyrittäjien omaeläke, eli omaan työuraan perustuva työeläke ja kansaneläke, oli noin kaksi kolmannesta kaikkien samana vuonna eläkkeelle siirtyneiden eläkkeistä. Vuonna 2015 kaikkien eläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen omaeläke oli 1 654 euroa. Tässä tilastossa ei ole eroteltu maatalousyrittäjiä (SVT 2016c).

1.4 Aineisto ja käsitteet

Tutkimusaineisto perustuu yksilötason aineistoon, joka on poimittu eläkejärjestelmän hallinnollisista rekisteristä. Aineistoon sisältyy kaikki jossain vaiheessa uraansa MYEL-vakuutettuina maatalousyrittäjänä toimineet henkilöt. Rekisteriaineistossa on tietoja Eläketurvakeskuksen ylläpitämien rekisterien lisäksi Arek Oy:n ansaintarekisteristä sekä Eläketurvakeskuksen ja Kelan yhteistilastorekisteristä. Tutkimusaineistoa on lisäksi täydennetty Tilastokeskuksen ja Melan tiedoilla. Melasta on saatu aineistoa pinta-alahehtaareista. Tiedot MYEL-vakuutuksen taustana olleiden peltojen ja metsien määristä ovat vuodesta 1970

alkaen. Koulutustieto on saatu Tilastokeskuksesta. Koulutustieto on käytettävissä vuodesta 1990 alkaen ja se koskee tuoreimmillaan vuotta 2013.

Rekisteriaineistossa uusimmat tiedot ovat vuodelta 2015. Osa tiedoista, kuten MYEL-vakuutuksen voimassaoloon ja työuran pituuteen liittyvät tiedot, sisältyy aineistoon vuodesta 1970 lähtien. Eläkelajeihin ja eläkkeiden määriin liittyvät tiedot alkavat vuodesta 1990 ja tilan ulkopuolisiin palkkatuloihin liittyvät tiedot vuodesta 2005.

Tarkasteluissa on mukana kaikki henkilöt, joko työlliset vakuutetut tai eläkkeensaajat, joilla on jossain vaiheessa uraansa ollut MYEL-vakuutus. Tarkastelun kohteena oleva henkilöpiiri eroaa jonkin verran esimerkiksi tilastoissa käytettävistä väestöistä, joten tulokset ovat paikoitellen hieman erilaisia kuin tilastoissa. Ikää tarkasteltaessa tarkoitetaan ikää vuoden lopussa. Ikä lasketaan tarkasteluvuoden ja syntymävuoden erotuksena. Paikoitellen maatalousyrittäjiä verrataan myös palkansaajiin, TyEL-vakuutettuihin tai muuhun väestöön. Aluekohtaisissa tarkasteluissa käytetään henkilön asuinkuntaa vuoden 2015 lopussa.

MYEL-vakuutettu

Tutkimuksessa MYEL-vakuutetuksi katsotaan henkilö, jolla on kyseisenä vuonna vähintään yksi MYEL-vakuutettu päivä. Maatalous, kalatalous ja porotalous käsitellään yhtenäisenä maatalousyrittäjien ryhmänä.

Apurahansaajat on vakuutettu MYEL:n piirissä vuodesta 2009 alkaen. Vuoden 2015 loppuun mennessä vakuutettuja apurahansaajia on ollut kaikkiaan noin 14 300 henkilöä. Tässä tutkimuksessa apurahansaajat on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Maatalousyrittäjätaustainen tarkoittaa henkilöä, jonka työhistoriassa on joko aikaisemmin tai eläkkeelle siirryttäessä MYEL-vakuutettua aikaa. Maatalousyrittäjänä eläkkeelle siirtyvä on henkilö, jolla on MYEL-vakuutus eläkkeelle siirryttäessä. Sama koskee YEL-yrittäjänä tai palkansaajana eläkkeelle siirtyviä.

Koulutustaso ja -ala

Koulutustieto kuvaa henkilön suorittaman korkeimman koulutuksen tasoa ja alaa. Koulutustason mukaan muodostettuja luokkia on viisi: 1) perusaste, 2) keskiaste, 3) alin korkea-aste, 4) alempi korkeakouluaste ja 5) ylempi korkeakouluaste. Alin korkea-aste, alempi korkeakouluaste ja ylempi korkeakouluaste yhdistettynä luokitellaan korkea-asteen koulutukseksi.

Alin korkea-aste eli opistoaste sisältää pääsääntöisesti 2–3 vuotta keskiasteen jälkeen kestäneet tutkinnot (esimerkiksi agrologin tutkinto). Alempaan korkeakouluasteeseen lasketaan ammattikorkeakoulututkinnot ja yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot (kandidaatin tutkinto). Ylempi korkeakouluaste taas sisältää yliopistojen ja korkeakoulujen ylemmät tutkinnot (maisteri, diplomi-insinööri) sekä tutkijakoulutusasteen (lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot). Koulutusala kuvataan pääluokkatasolla. Tarkempaa tietoa koulutusluokituksesta: Tilastokeskus (2016).

Aineistossa koulutustieto puuttuu kaikilta niiltä, joilla ei ole vähintään keskiasteen tutkintoa. Puuttuvat tiedot tulkitaan perusasteen koulutukseksi olettaen, että kaikkien ovat suorittaneet oppivelvollisuuden.

Maatila

Tässä tutkimuksessa maatilojen lukumäärä on johdettu vakuutetuista henkilöistä siten, että perheenjäsenet lasketaan saman maatilan vakuutetuiksi. Maatila lasketaan mukaan, jos maatilalla on ollut vähintään yksi MYEL-vakuutettu (ei kuitenkaan apurahansaaja) vuoden aikana. Maatilojen lukumäärää koskevat luvut ovat vuodelta 2015.

Työura

Tutkimuksessa tarkastellaan työuraa eläkevakuutetun ajan näkökulmasta. MYEL-työuralla tarkoitetaan MYEL-vakuutettua aikaa 18 vuoden iästä alkaen. Kokonaistyöuralla tarkoitetaan puolestaan työuraa kaikissa työeläkettä kartuttavissa töissä 18. vuoden iästä alkaen. Työuramuuttujissa huomioidaan vuoden 2015 loppuun mennessä kertynyt työura. MYEL-työura sisältyy kokonaistyöuraan.

Eläkkeelle siirtyneeksi katsotaan henkilö, jolla on maksussa omaa eläkettä vuoden lopussa eikä hänellä ole ollut eläkettä maksussa kahden edellisen kalenterivuoden lopussa. On mahdollista, että henkilölle maksetaan eläkettä useamman eläkelajin mukaan. Tässä rinnakkaisuudet on kuitenkin poistettu. Rinnakkaisten eläkelajien tapauksessa eläkelajiksi määräytyy ensisijaisesti osa-aikaeläke, työttömyyseläke ja työkyvyttömyyteen liittyvät eläkkeet. Maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneeksi katsotaan henkilö, jolle ei makseta mitään edellä mainituista eläkelajeista ja vanhuuseläkkeelle siirtyneeksi henkilö, jolle ei makseta mitään muuta eläkelajia.

Tulokäsitteet

Tässä tutkimuksessa tulokäsitteiden piirin lukeutuvat lakisääteiset eläkkeet. Työeläkkeen lisäksi mukana on Kelan maksamat kansaneläkkeet sekä takuueläke. Tulokset koskevat ensisijaisesti henkilön omaan työuraan perustuvaa eläketurvaa eli omaeläkettä. Tutkimuksessa käytetyillä termejä ”eläke” ja ”omaan työuraan perustuva eläke” viitataan omaeläkkeeseen. Paikoitellen esitetään myös tieto kokonaiseläkkeestä, jossa mukana on myös perhe-eläkkeet. Rekisteröity liisäeläketurva on luvuissa mukana.

Ansiotuloista mukana ovat työeläketurvaa kartuttavat palkkatulot sekä yrittäjätulot. Palkkatuloiksi lasketaan tässä maataloustoiminnan ulkopuoliset työeläkevakuutetut tulot, palkat ja palkkiot yksityiseltä tai julkiselta sektorilta. Maataloustoimintaan laskettavat liitännäistoiminnoista saatavat tulot eivät ole mukana palkkatuloissa.

Maatalousyrittäjyyden laajuutta kuvaava keskeisin tulokäsite on maatalousyrittäjän MYEL-työtulo. Maatilan pelto- ja metsäpinta-alasta ja liitännäistoiminnoista riippuva työtulo pyrkii arvioimaan yrittäjän vuotuista työpanosta. Sen sijaan maataloudesta saatavia verotettavia tuloja ei käsitellä tässä tutkimuksessa. Myös vapaaehtoinen eläkevakuutus ja muu omaisuustulo tai varallisuus sekä käytettävissä olevat tulot jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Tilastolliset tunnusluvut

Tuloista – ansiot ja eläkkeet –, sekä i²-istä ja työuran kestoista esitetään tyypillisesti keskiluvut keskiarvo ja mediaani. Osasta tuloksia esitetään jakaumaa yksityiskohtaisemmin kuvaavia hajontalukuja prosenttipisteiden avulla. Prosenttipisteistä esitellään alin ja ylin neljännes (P25 ja P75), mediaani (P50) sekä alin ja ylin kymmenen prosenttia (P10 ja P90).

2 Maatalousyrittäjien eläkevakuutus

2.1 MYEL:n alkuvuodet

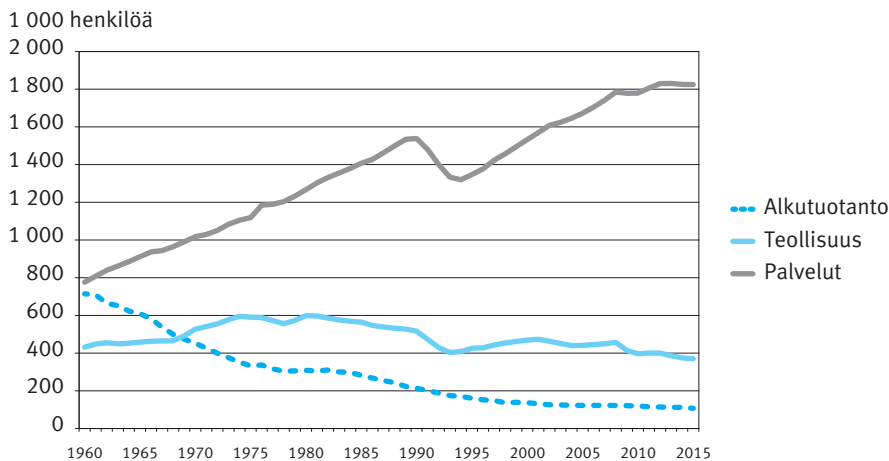
Maatalouden merkitys Suomen elinkeinorakenteessa oli pitkään merkittävä. Vielä 1960-luvun alussa alkutuotannossa työskenteli noin 715 000 henkilöä, lähes yhtä paljon kuin palvelusektorilla. Maatalousyrittäjät olivat kuitenkin jääneet työeläkejärjestelmän ulkopuolelle yksityisalojen työeläkelain tullessa voimaan vuonna 1962. Yrittäjien saaminen mukaan eläkejärjestelmään oli sen kansallista kattavuutta ajatellen tärkeä kysymys. (Salminen 1987; Ahtokari 1988, 300–308; Wilmi 1994; Pentikäinen 1997, 100–105; Pietiläinen 2005.)

Yrittäjäeläkelait, maatalousyrittäjien eläkelaki MYEL ja muita yrittäjiä koskeva yrittäjien eläkelaki YEL tulivat voimaan vuoden 1970 alusta. Maatalousyrittäjien eläkelain tullessa voimaan MYEL-järjestelmän piiriin tuli heti yli 420 000 vakuutettua. Alussa maatalousyrittäjien eläkelain piiriin kuuluivat vähintään kaksi hehtaaria viljelysmaata käsittävät tilat, ammattikalastajat sekä avustavat perheenjäsenet. Nykyisin vakuutusvelvollisuus määräytyy työtulon perusteella, johon huomioidaan viljelypinta-alan lisäksi myös metsäpinta-ala ja maatalouden liitännäistoiminnot.

Järjestelmän alussa mukaan tulleiden vakuutettujen keski-ikä oli korkeampi kuin palkansaajaväestön. Suomen elinkeinorakenteen muutoksen myötä (ks. kuvio 2.1) viljelijäväestön määrän tiedettiin tuolloin pienenevän edelleen. Siten oli odotettavissa, että eläkeläisten lukumäärä kasvaa nopeasti ja vakuutettujen vastaavasti pienenee. 1970-luvulle siirryttäessä alkutuotannossa työskentelevien määrä oli pudonnut noin kolmanneksella kymmenen vuoden takaiseen verrattuna. 1970-luvulla alkutuotannon parissa oli noin 450 000 henkilöä. Määrä on jatkanut laskuaan edelleen, mutta väheneminen on ollut 2000-luvulla aiempia vuosikymmeniä hitaampaa. Vuonna 2015 alkutuotannossa oli 108 100 työllistä, laskua vuosituhannen alusta on ollut noin 29 000 työllisen verran.

Kuvio 2.1.

Työllisten lukumäärän kehitys alkutuotannossa, teollisuudessa ja palveluissa vuosina 1960–2015, 1 000 henkilöä.*

*Aikasarja katkeaa vuodesta 1975.

Lähde: SVT (2016d).

Jakojärjestelmään perustuvalle eläkejärjestelmälle laskeva työllisten lukumäärä on rahoituksen näkökulmasta haaste. Tämän seurauksena jo järjestelmän syntymävaiheessa oli selvää, ettei maatalouden eläkkeitä voida rahoittaa puhtaasti jakojärjestelmän avulla, vaan järjestelmä tarvitsee ulkopuolisen tuen. Valtion tuki on ollut osana MYEL-eläkkeiden rahoitusta alusta asti.

Maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän kehittymisessä näkyvät maatalouden rakennemuutoksen luomat paineet. Vuonna 1974 voimaantulleiden luopumiseläkejärjestelmien kautta pystyttiin tukemaan myös silloisia maatalouspoliittisia tavoitteita, ylituotannon hillitsemistä ja tilakoon kasvua. Luopumiseläkejärjestelmien perusteella pystyi jäämään eläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää. Näihin kuului luopumiseläke, sukupolvenvaihdoseläke ja luopumiskorvaus. Järjestelmät säädettiin määräajaksi, mutta niitä jatkettiin useaan otteeseen. Luopumiseläkkeitä myönnettiin vuoteen 1992 saakka. Viimeiset sukupolvenvaihdoseläkkeet myönnettiin 1995. Luopumistukia myönnetään edelleen, mutta myös luopumistuki on päättymässä vuonna 2018. Luopumistukijärjestelmistä ja niiden historiasta tarkemmin esimerkiksi Väre & Piekkola (2001), Pietiläinen (2004) sekä Hannikainen & Vauhkonen (2012).

Maatalousyrittäjien eläkelaki on määräytymissääntöjen suhteen seurannut muiden eläkelakien mukana muutoksia eläkeiässä ja eläkkeen karttumisessa. Eläke-etuus karttuu yrittäjien eläkelain YEL:n tapaan toteutuneiden tulojen sijaan eläkevakuutuksessa määritellyn työtulon perusteella. Sekä yrittäjien että maatalousyrittäjien kohdalla eläke on määrätty alusta alkaen kunkin yrittäjätoimintajakson kaikkien vuosien työtulot huomioiden. Muihin eläkejärjestelmiin tällainen koko vakuutusajan huomioiva laskentatekniikka tuli vasta vuoden 2005 uudistuksen myötä.

2.2 Maatalousyrittäjän eläkevakuutus ja työtulon määräytyminen

Maatalousyrittäjän lakisääteinen eläkevakuutus on pakollinen samalla tavalla kuin työntekijöiden tai yrittäjienkin eläkevakuutukset. Myös sivutoimisen yrittäjän on otettava vakuutus, vaikka hän olisi yhtä aikaa vakuutettuna palkkatyönsä tai muun yritystoiminnan kautta. Tällöin eläkettä kertyy yhtä aikaa sekä maataloustyöstä että muusta palkkatyöstä ja/tai yrittäjätoiminnasta.

Maatalousyrittäjä on velvollinen ottamaan MYEL-vakuutuksen Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta Melasta, jos toiminta ylittää tilan pinta-alaan ja työtuoihin liittyvät alarajat. Vuonna 2016 vakuutusvelvollisuuden alaraja oli vähintään viisi MYEL-hehtaaria peltoa ja/tai metsää yhteensä ja vuotuinen työtulo on vähintään 3 778,59 euroa. MYEL-hehtaareiksi lasketaan koko peltopinta-ala ja maantieteellisestä sijainnista riippuen 1/10–1/20 metsäpinta-alasta.

Mikäli työtulot jäävät alarajan alapuolelle, voi MYEL-vakuutuksen ottaa vapaaehtoisena. Myös vanhuuseläkkeellä maatalousyrittäjätoimintaa jatkava voi ottaa vapaaehtoisen MYEL-vakuutuksen eläkkeen rinnalle. Vaatimuksena vapaaehtoiselle MYEL-vakuutukselle on, että henkilö tekee työtä yrityksessä säännöllisesti ja vuotuinen työtulo ylittää 1 889,30 euroa (v. 2016).

Maatalousyrittäjän eläkevakuutukseen voidaan sisällyttää myös yrittäjän avio- tai avopuoliso sekä yrittäjien tilalla asuvat perheenjäsenet. Perheenjäseniä ovat maatalousyrittäjän tai hänen aviopuolison lapset ja heidän aviopuolisot, vanhemmat, lastenlapset ja isovanhemmat. Edellytyksenä on, että perheenjäsen on 18–67-vuotias, hän työskentelee tilalla ja saa rahapalkkaa. Tilalla päätoimisesti töitä tekevät yrittäjän vanhemmat tai lapset voidaan vakuuttaa, vaikka he eivät asuisikaan tilalla. Perheenjäsenen vakuutus on pakollinen, jos palkkaa maksetaan yli 3 779 euroa. Tätä pienemmällä palkalla vakuutuksen voi ottaa vapaaehtoisena. Vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta karttuu eläkettä samoin ehdoin kuin pakollisesta eläkevakuutuksesta.

Maatalousyrittäjän työtulon määrittely

Yritystoiminnassa ei ole vastaavanlaista vakaata työtulon mittaria kuten palkansaajien palkkatulo. Yrittäjien työtulot vaihtelevat kausittain ja vuosittain, eikä näiden vaihteluiden huomioiminen ole eläketurvan kannalta järkevää. Siksi yrittäjien eläketurvan pohjana onkin työtulo, joka ei välttämättä vastaa toteutunutta yrittäjätuloa.

Työtulo määrittää MYEL-vakuutuksen eläkemaksun ja kertyvän eläkkeen määrän. Työtulon perusteella lasketaan myös monet etuudet, kuten sairauspäivärahat ja vanhempainpäivärahat. Yrittäjien eläkelaisissa (YEL) eläketurvan pohjana on vastaavanlainen YEL-työtulo (Salonen 2015).

Lain mukaan työtuloksi tulisi ilmoittaa se summa, joka vastaa yrittäjän työpanosta. Työtulon tulisi vastata sellaista palkkaa, joka vastaa kyseisestä työstä keskimäärin maksettavaa korvausta tai joka pitäisi maksaa toiselle ammattitaidoltaan vastaavalle työntekijälle yrittäjän tekemästä työstä. Yrittäjä voi itse vaikuttaa työtulon määrään valitsemalla itselleen sopivan omaa työpanosta vastaavan työtulon lain määräämissä rajoissa.

MYEL-työtulo määritellään vastaamaan maatalousyrittäjän tilallaan tekemää työpanosta. Maatilatalouden työtulo muodostuu viljellyn maatalousmaan ja metsän pinta-alasta sekä maatalouden liitännäistoiminnoista saatavista tuloista, mikäli sellaisia on. Peltö- ja metsäpinta-ala määrittävät työtulolle ylä- ja alarajan (ks. tietolaatikko). Näiden rajojen välissä työtuloa on mahdollista tarkastella yrittäjäkohtaisesti työpanoksen mukaan.

MYEL-vakuutuksen määrittelyssä käytetään mittayksikkönä MYEL-hehtaaria. Peltopinta-ala lasketaan täysmääräisenä MYEL-hehtaareihin (taulukko 2.1), mutta metsän pinta-alasta vain osa. Metsän vaikutus on jaoteltu sijainnin mukaan siten, että Etelä-Suomessa tarvitaan kymmenen hehtaaria, Keski-Suomessa 15 hehtaaria ja Pohjois-Suomessa 20 hehtaaria metsää yhtä MYEL-hehtaaria kohden. Jos peltopinta-alasta ja metsän pinta-alasta yhteenlaskettu määrä ylittää viisi MYEL-hehtaaria, on vakuutusvelvollisuus selvitettävä.

Viljelty maatalousmaa vaikuttaa työtulon määritelmään siten, että tilakoon kasvaessa hehtaarikohtainen vaikutus työtuloon laskee. Pinta-alaan lasketaan mukaan sekä omistuksessa että vuokralla olevat pellot. Seuraava taulukko kuvaa viljellyn maatalousmaan pinta-alan vaikutusta työtuloon.

Taulukko 2.1.*Maatalousmaan pinta-alan yhteys työtuloon vuonna 2016.*

	€/hehtaari
Ensimmäisiltä 12 hehtaarilta	1 613,69
seuraavilta 10 hehtaarilta	655,58
seuraavilta 10 hehtaarilta	441,20
seuraavilta 30 hehtaarilta	138,67
63 hehtaaria ylittävältä alalta	25,18

Lähde: Mela (2016).

Myös metsän vaikutus työtuloon riippuu metsäpinta-alasta (taulukko 2.2). Metsästä määräytyvää työtuloa voidaan korottaa, jos maatalousyrittäjä osallistuu metsänhoitoon tavallista enemmän, tai vastaavasti alentaa, jos yrittäjä on siirtänyt metsänhoitotöitä esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksen hoidettavaksi. Metsästä karttuva vuositulo on jaoteltu maantieteellisen sijainnin mukaan siten, että Etelä-Suomessa työtulo on korkeampi hehtaaria kohden kuin Pohjois-Suomessa.²

Taulukko 2.2.*Metsän alueellisen sijainnin vaikutus työtulon määräytymiseen metsäpinta-alasta vuonna 2016.*

Etelä-Suomi	Keski-Suomi	Pohjois-Suomi
Ensimmäisiltä 120 hehtaarilta 62,97 €/ha	Ensimmäisiltä 150 hehtaarilta 50,38 €/ha	Ensimmäisiltä 200 hehtaarilta 37,78 €/ha
Seuraavilta 280 hehtaarilta 31,48 €/ha	Seuraavilta 350 hehtaarilta 25,18 €/ha	Seuraavilta 500 hehtaarilta 18,89 €/ha

Lähde: Mela (2016).

Kalastuksen työtulo määräytyy arvioitujen kalastustoiminnan tulojen perusteella. Yleensä työtuloksi vahvistetaan 30–60 prosenttia kalastustoiminnan bruttotuloista. Näistä rajoista voidaan kuitenkin poiketa ylöspäin, jos yrittäjän työpanos on tavanomaista suurempi ja myös alaspäin, jos työpanos on huomattavasti tavanomaista pienempi. Myös kalataloudessa liitännäistoiminnoista voi saada korotusta työtuloon.

² Taustalla vaikuttavat erilaiset kasvulosuhteet. Etelä-Suomessa metsän kasvukausi on pidempi kuin Pohjois-Suomessa. Metsän vuotuinen kasvu on Etelä-Suomessa jopa kaksinkertaista Pohjois-Suomeen verrattuna (Luke 2016b).

Poronhoitajien työtuloon vaikuttavat porojen, poronhoitopäivien ja tarhauspäivien lukumäärä. Vuonna 2016 yksi lukuporo vastaa 30,29 euron työtuloa ja yksi työpäivä 60,56 euroa.

MYEL-työtuloon otetaan huomioon myös liitännäistoiminnoista saatavat tulot. Yleensä työn arvoksi määritellään noin 20–50 prosenttia liitännäistoiminnasta saatavasta arvonlisäverottomasta bruttotulosta. Liitännäistoimintaa on esimerkiksi tilan ulkopuolella tehty koneurakointi, tilan tuotteiden jalostus, mehiläishoito, kalankasvatus ja maatilamatkailu. Myös turkistarhaus ja kasvihuoneviljely voidaan laskea liitännäistoimintoihin. Edellytyksenä on, että liitännäistoimintaa verotetaan maatilatalouden verotuksen piirissä. Jos liitännäistoimintaa verotetaan elinkeinoverolain mukaan yritystoimintana, MYEL-vakuutuksen lisäksi tarvitaan myös YEL-vakuutus.

Maatalousyrittäjän osalta Mela vahvistaa vakuutuksen alkaessa maatalousyrittäjälle vuotuisen työtulon, jonka voidaan kohtuudella arvioida jatkuvasti vastaavan hänen työpanostaan MYEL-lain piiriin kuuluvassa maatalousyrittäjätoiminnassa (MYEL § 14). Jos tilalla työskentelee useampi henkilö, viljelmän työtulo jaetaan yrittäjien kesken samassa suhteessa kuin he osallistuvat tilan töihin (MYEL § 18). Perheenjäsenen työtulon määrittää hänelle maksettava palkka. Jos palkkaa ei makseta, vapaaehtoisen vakuutuksen työtulo määritellään työpanosta vastaavaksi (MYEL § 19). Lisäksi laissa on erillisiä säädöksiä apurahansaajan, kalastajan sekä poronomistajan työtulon määräytymisestä.

Työtulon muuttaminen

Jos työtuloon ei tehdä muutoksia, sitä korotetaan vuosittain palkkakertoimella. Työtuloa tulisi kuitenkin päivittää, mikäli tuotannossa tai tilan koossa tapahtuu muutoksia. Tällöin myös työtuloon sidonnaiset päivärahat, kuten sairauspäiväraha ja vanhempainpäivärahat lasketaan ajantasaisen työtulon perusteella. Toisin kuin YEL-vakuutuksessa, MYEL:ssä ei ole mahdollisuutta eläkemaksujen joustoon muuttamatta työtuloa.

Eläkevakuutusmaksu

Maatalousyrittäjien eläkevakuutusmaksu määräytyy eläkevakuutukseen vahvistettujen työtulojen ja iän perusteella. Maatalousyrittäjien eläkemaksuun sovelletaan perusprosenttia ja alennettua prosenttia. Alennettu maksuprosentti on 54 prosenttia perusmaksuprosentista ja sitä sovelletaan työtulojen alhaisemmil-

la tasoilla. Alennettu maksuprosentti on ollut käytössä eläkelain voimaan tulosta alkaen. Vuonna 2016 alennettua maksuprosenttia sovelletaan alle 26 474,52 euron työtuloihin. Vuoden 2016 raja, jonka ylittävistä työtuloista maksetaan perusprosentin mukaan, oli 41 602,87 euroa. Väliin jäävän työtulon osalta eläkevakuutusmaksuprosentti nousee liukuvasti.

Iän mukainen porrastus MYEL-vakuutusmaksuun tuli voimaan vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä. Perusprosenttia korotetaan 53 vuoden täyttämistä seuraavan kalenterivuoden alusta. Samalla yli 53-vuotiaiden eläkkeen karttumaprocenttikin nousi korkeammaksi kuin nuoremmilla. Samanlainen ikäporrastus on voimassa myös yrittäjien ja työntekijöiden eläkevakuutusmaksussa.

Maatalousyrittäjien eläkevakuutuksen perusmaksuprosentti vastaa yrittäjien eläkevakuutusmaksua. Molemmat näistä puolestaan ovat seurailleet työntekijöiden työeläkemaksua melko tarkasti (kuvio 2.2)³. Maatalousyrittäjien eläkelain tullessa voimaan vuonna 1970 perusmaksuprosentti oli viisi prosenttia työtulosta. Alennettu maksuprosentti oli aluksi kaksi prosenttia. Ajan myötä maksuprosentit ovat vähitellen kivunneet ylöspäin lukuun ottamatta 1980-luvun alkupuolelta, jolloin maksuprosentit laskivat väliaikaisesti.

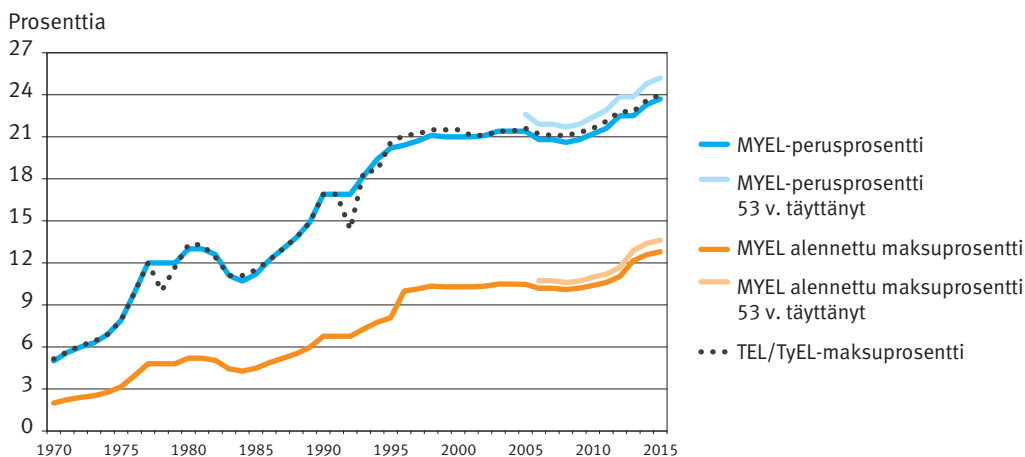
Vuoden 2016 MYEL-perusmaksuprosentti oli 23,6 prosenttia ja alennettu maksuprosentti 12,7 prosenttia. Yli 53-vuotiaille vastaavat prosentit olivat 25,1 prosenttia ja 13,5 prosenttia.⁴ Keskimääräinen maatalousyrittäjien maksuprosentti on ollut lähempänä alennettua maksuprosenttia. Vuoden 2016 keskimääräiseksi eläkemaksuksi arvioidaan 13,3 prosenttia. Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelman mukaan MYEL-eläkemaksuprosentissa on nousupainetta myös tulevaisuudessa (vrt. liitetaulukko 1).

3 Kuviossa näkyvät hyppäykset alaspäin TEL-maksussa vuosina 1978 (-1,0 prosenttiyksikköä) ja 1992 (-2,5 prosenttiyksikköä) liittyvät päätöksiin, jotka tehtiin suhdannepoliittisista syistä. Työeläkejärjestelmässä ja ammattiyhdistysliikkeessä vastustettiin työeläkemaksujen käyttöä suhdannepoliittisiin tarkoituksiin. (Hanikainen & Vauhkonen 2012.)

4 Alennetut maksuprosentit määritellään kolmen desimaalin tarkkuudella. Vuonna 2016 korkeintaan 53-vuotiaiden alennettumaksuprosentti oli 12,744 ja yli 53-vuotiaille 13,554.

Kuvio 2.2.

MYEL- ja TEL/TyEL-eläkemaksuprosentit vuosina 1970–2015.

Lähde: ETK (2016a).

Tietolaatikko: MYEL-vakuutusmaksuprosentti, työtulon määräytyminen ja maatalousyrittäjän vakuutusmaksu

Seuraavat luvut ovat esimerkki maatalousyrittäjän työeläkevakuutusmaksun laskennasta, työtulon määräytymisestä ja eläkemaksusta erällä työtulotasoilla ja pinta-aloilla. MYEL:n mukainen työeläkevakuutusmaksuprosentti alle 53-vuotiaille määrittellään TyEL:n mukaisen vakuutuksen keskimääräisenä työeläkevakuutusmaksuprosenttina, josta on poistettu TyEL:n 53 vuotta täyttäneiden työntekijöiden korotetun työeläkevakuutusmaksun osuus (MYEL § 22).

53 vuotta täyttäneen maatalousyrittäjän työeläkevakuutusmaksuprosentti on alle 53-vuotiaan maatalousyrittäjän työeläkevakuutusmaksuprosentti, johon on lisätty TyEL:n korkeamman ja matalamman työntekijän työeläkevakuutusmaksun erotus (MYEL § 22).

MYEL-vakuutusmaksuprosentti vuosina 2014–2016 (työtulo alle 26 400 euroa).

Vuosi	TyEL-työntekijän perusmaksu, %	TyEL-työntekijän korotettu maksu, %	YEL/MYEL-maksu alle 53-vuotiaille = TyEL-maksu ilman 53 v. korotusta, %	YEL/MYEL-maksu 53 vuotta täyttäneille, %	MYEL-alin maksu 53-vuotiaille, %	MYEL-alin maksu 53 vuotta täyttäneille, %
	A	B	C	= C + (B – A)	= C * 0.54	= C + (B – A) * 0.54
2014	5,55	7,05	23,30	24,80	12,58	13,39
2015	5,70	7,20	23,70	25,20	12,79	13,60
2016	5,70	7,20	23,60	25,10	12,74	13,55

Maatalousyrittäjän työtulon määräytymiseen vaikuttavat viljeltyjen peltomaan määrä, kasvullisten metsähehtaarien määrä ja sijainti sekä yrittäjien lukumäärä (MYEL § 14–18). Seuraavassa esimerkissä tila sijaitsee Etelä-Suomessa, eikä yrittäjällä ole maatalousverotettuja liitännäistöitä. Tilalla on yksi yrittäjä.

Maatilatalouden työtulon määräytyminen vuonna 2016, esimerkki.

Pelto ha.	Metsä ha.	Työtulon alaraja, €	Työtulon yläaraja, €	Maatilan työtulo yhteensä, €
10	0	11 296	18 557	16 137
50	0	22 980	37 752	32 828
0	60	-	-	3 778
0	100	-	-	6 297
20	20	18 486	29 560	25 868
100	100	31 111	47 063	41 746

Maatalousyrittäjän eläkevakuutusmaksu on kokonaan verovähennyskelpoinen. Jos maatalousyrittäjän verotettava tulo on samansuuruinen kuin MYEL-työtulo, henkilö ei kuulu kirkkoon ja keskimääräinen kunnallisvero on 19,87 prosenttia, vakuutusmaksun suuruusluokka on seuraavan taulukon mukainen.

Maatalousyrittäjän työeläkevakuutusmaksu vuonna 2016 eri työtulotasoilla, euroa.

MYEL-työtulo	Alle 53-vuotias		53 vuotta täyttänyt	
	Maksu €/v	Maksu €/v, ml. verovähennykset	Maksu €/v	Maksu €/v, ml. verovähennykset
3 779*	482	482	512	512
5 000	637	637	678	678
15 000	1 912	1 434	2 033	1 525
25 000	3 186	2 220	3 389	2 359
50 000	8 105	4 667	8 620	4 983

*Minimi: 3778,59.

MYEL-eläkkeiden rahoitus

MYEL-eläke rahoitetaan jakojärjestelmäperiaatteella. Toisin sanoen MYEL-eläkemaksut käytetään täysimääräisesti maksettavien eläkkeiden rahoitukseen, eikä niitä rahastoida tulevia vastuita varten.

Eläkettä saavien lukumäärä ylittää vakuutusmaksuja maksavien MYEL-vakuutettujen lukumäärän. Vuonna 2015 MYEL-vakuutettuja oli 73 700. Tässä luvussa ovat mukana apurahansaajat, noin 5 370 henkilöä. Vuonna 2015 maatalousyrittäjätaustaisia eläkkeensaajia, mukaan luettuna perhe-eläkettä saavat, oli runsaat 184 000 eli 2,5-kertainen määrä vakuutettuihin verrattuna.

Valtio osallistuu YEL:n, MYEL:n, MEL:n ja VaEL:n mukaisten eläkkeiden rahoitukseen vuosittain. Yrittäjien (YEL ja MYEL) eläkemenoista valtio maksaa sen osan, johon näiden eläkelakien mukaiset vakuutusmaksut eivät riitä. Valtio on ollut mukana rahoittamassa MYEL-eläkkeitä lain voimaan tulosta asti. Vuonna 2015 MYEL-eläkemeno oli 784,1 miljoonaa euroa. Eläkemaksuista kertyi maksutuloa 188,1 miljoonaa euroa. Valtion osuus oli 619,8 miljoonaa euroa eli noin 79 prosenttia MYEL-eläkemenosta. Vertailun vuoksi YEL-eläkemeno oli 1 081,7 miljoonaa euroa ja valtion osuus 84,1 miljoonaa euroa. (ETK 2016c). Liitetaulukoidessa 2–5 on lisätietoa työeläkkeiden rahoituksesta.

Mela hoitaa maatalousyrittäjien työeläketurvan. Vuonna 2015 Melan maksamat työeläkkeet olivat kaikkiaan 892,9 miljoonaa euroa, josta perhe-eläkkeitä 90,9 miljoonaa euroa. Eläkemeno koostuu pääasiassa vanhuuseläkkeestä (84 %), perhe-eläkkeestä (10 %) ja työkyvyttömyyseläkkeistä (6 %) (Mela 2016).

2.3 Maataloudesta luopumiseen liittyvät erityiseläkkeet

Maatalousyrittäjien eläkelain tullessa voimaan vuonna 1970 oli menossa mittava rakennemuutos, jossa alkutuotannon osuus työllistäjänä supistui nopeasti. Tilakoon suurentaminen, sukupolvenvaihdosten aikaistaminen ja maatalousyrittäjien ikärakenteen muutoksen edistäminen nähtiin niin Suomessa kuin muuallakin maailmalla tarkoituksenmukaiseksi. Käytännössä tämä tarkoitti erityisiä tukijärjestelmiä luopumista edellyttävien eläkkeiden ja tukien muodossa. (Wilmi 1994, 93–115; Pietiläinen 2004.)

Luopumistukijärjestelmien tavoitteena on ollut muun muassa aikaistaa maatilojen sukupolvenvaihdoksia siten, että maatila on siirtynyt nuoremmalle sukupolvelle mahdollisimman otolliseen aikaan maatalon kehittämisen kannalta. Luopumistukijärjestelmien ehtojen avulla on myös kannustettu isompien ja taloudellisesti elinkelpoisten maatilojen muodostumista. (HE 141/2014.)

Luopumiseläke- ja sukupolvenvaihdoseläkkeet tulivat mahdollisiksi vuonna 1974. Luopumiseläkkeestä määrättiin erillisissä laissa (Luopumiseläkelaki) ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä säädettiin osana MYEL:n säännöksiä. Myöhemmin, 1990-luvun alkupuolella luopumiskorvauksesta ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä oli voimassa omat lait.⁵ Erilaisia luopumiseen ja varhaiseen eläkkeelle siirtymiseen liittyviä järjestelyjä on ollut voimassa useita ja järjestelmien voimassaoloa on jatkettu ja ikärajoja muutettu useaan otteeseen.

Aikaisimmillaan luopumiseläkkeelle ja sukupolvenvaihdoseläkkeelle pääsi 55-vuotiaana näiden lakien tullessa voimaan 1974. Puolisot pystyivät jäämään eläkkeelle tätä nuorempina. Myöhemmin ikärajoja on muutettu. Tällä hetkellä voimassa oleva luopumistukijärjestelmä mahdollistaa luopumistuen saamisen 59 vuoden iästä, jos sukupolvenvaihdos tapahtuu lähisukulaiselle ja vuoden myöhemmin muussa tapauksessa. Poroista luovuttaessa ikäraja on 56 vuotta.

Väestörakenteen muuttuessa ja maatalouden kehittyessä myös tavoitteet maatalousyrittäjien varhaisesta eläkkeelle siirtymisestä ovat muuttuneet. Varhaista eläköitymistä kannustavista järjestelmistä on vähitellen luovuttu. Luopumiseläke oli voimassa vuoteen 1992 ja sukupolvenvaihdoseläkkeitä myönnettiin vuoteen 1995 saakka. Myös 1990-luvun alussa myönnetty luopumiskorvaus ja vuosikymmenen loppupuolella myönnetyt lopettamistuet ovat jääneet historiaan (kuvio 2.3).

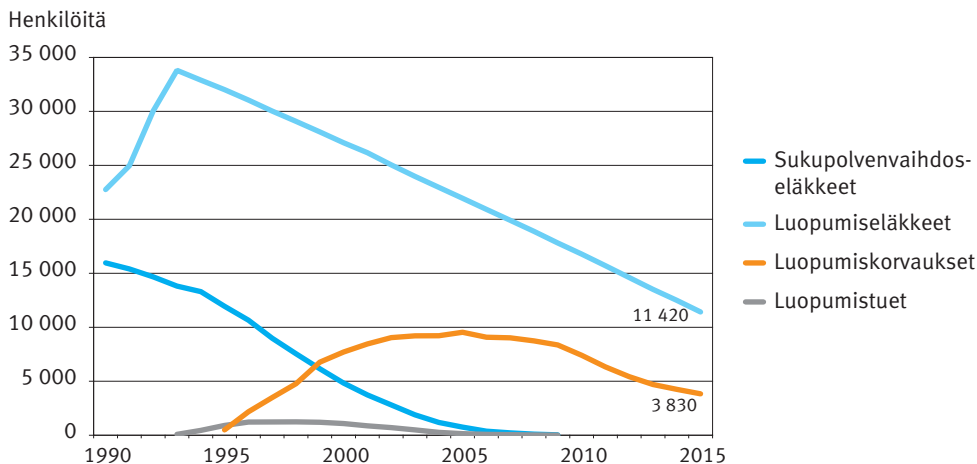
Tällä hetkellä luopumisjärjestelmistä on voimassa enää vain luopujalle myönnettävä luopumistuki. Vuonna 2015 luopumistuki myönnettiin 376 henkilölle. Myös tämä tukimuoto lakkautetaan Euroopan unionin linjausten mukaisesti (Euroopan komissio 2014). Luopumistuki luokitellaan tueksi maatalousyrittäjän varhaistetulle eläkkeelle, ja se ei ole sopusoinnussa työuran pidentämiseen liittyvien tavoitteiden kanssa. Luopumistukijärjestelmä on voimassa vuoden 2018 loppuun saakka, jonka jälkeen uusia tukia ei enää myönnetä.

Luopumisjärjestelmien piirissä oli parhaillaan 1990-luvun alkupuolella noin 48 000 maatalousyrittäjää. Vuonna 2015 maksussa oli enää luopumiseläkkeitä ja luopumistukia. Näitä eläkemuotoja maksettiin noin 15 000 maataloustoiminnan lopettaneelle henkilölle. Näistä suurin osa, 11 400 oli luopumiseläkkeitä. Luopumistukea maksettiin noin 3 800 henkilölle vuonna 2015.

5 Laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä oli voimassa vuosina 1991–1995 ja Laki maatalousyrittäjän luopumiskorvauksesta vuosina 1993–1995.

Kuvio 2.3.

Maataloustoiminnasta luopumiseen liittyvien erityiseläkkeiden saajat 31.12. vuosina 1990–2015, henkilöitä.

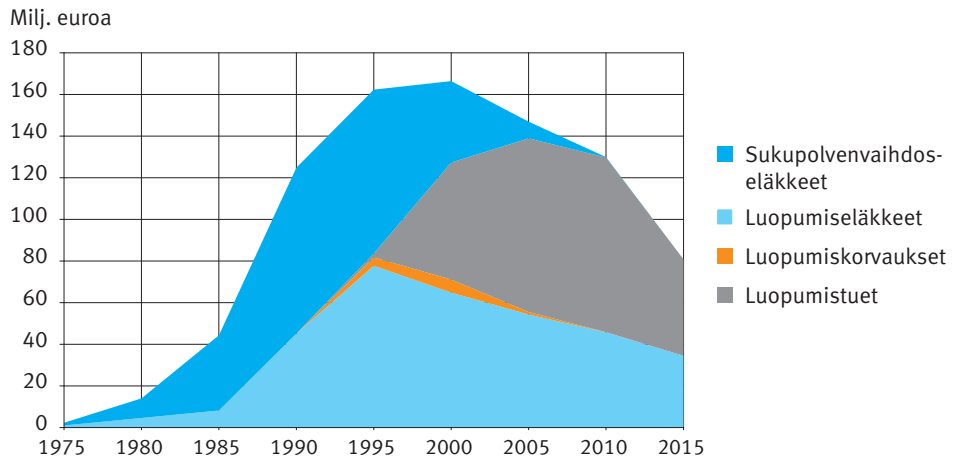
Lähde: Mela (2016).

Luopumisjärjestelmien yhteenlasketut kustannukset olivat korkeimmillaan vuonna 2000 lähes 167 miljoonaa euroa. Vuonna 2015 luopumisjärjestelmien eläkkeitä maksettiin yhteensä 80,4 miljoonaa euroa (kuvio 2.4). Kustannukset ovat vähitellen laskeneet, kun uusia luopujia ei enää tule järjestelmään luopumistukea lukuun ottamatta. Luopumistuki, luopumiskorvaus ja sukupolvenvaihdoseläke päättyvät, kun henkilö siirtyy vanhuuseläkkeen piiriin. Luopumiseläketä sen sijaan maksetaan henkilön eliniän loppuun saakka, mutta 65. ikävuoden jälkeen vähennettynä.

Sukupolvenvaihdoseläkkeitä ja luopumiskorvauksia ei ole enää ollut maksussa vuoden 2010 jälkeen, mutta luopumiseläkkeitä ja edelleen myönnettäviä luopumistukia maksetaan edelleen. Luopumiseläkkeiden kustannus vuonna 2015 oli noin 34,5 miljoonaa euroa, ja luopumistukia maksettiin 46,3 miljoonaa euroa.

Kuvio 2.4.

Melan maksamat luopumisjärjestelmien eläkkeet vuosina 1975–2015, milj. euroa.

Lähde: Mela (2016).

3 Maatilat ja maatalousyrittäjät

Maatalouden rakennemuutoksen myötä maatalousyrittäjien lukumäärä on laskenut ja keskimääräinen tilakoko vakuutettua kohden on kasvanut. Samalla MYEL-vakuutettujen ikä-, sukupuoli- ja koulutusrakenteessa on tapahtunut muutoksia.

3.1 Maatalousyrittäjien lukumäärä ja keskimääräinen tilakoko

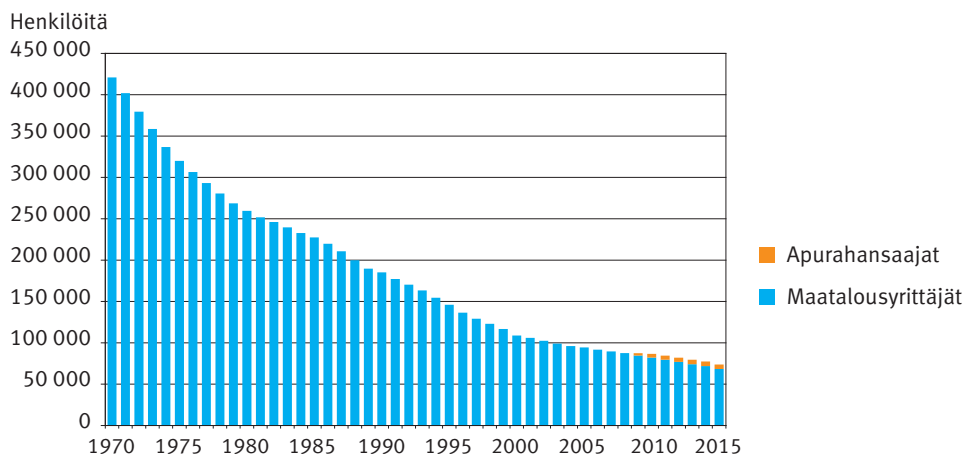
MYEL-vakuutuksen piirissä olevien vakuutettujen lukumäärä on laskenut koko vakuutuksen voimassaoloajan. Maatilojen lukumäärän kasvun taitekohta tapahtui MYEL-lain voimaantulon aikoihin (Wilmi 1994, 11–12). MYEL-vakuutettujen lukumäärä olikin enimmillään lain tullessa voimaan 1970. Silloin MYEL-vakuutuksen piirissä oli lähes 421 000 maatalousyrittäjää. Vuonna 2000 MYEL-vakuutettuja oli noin 109 000. Vakuutettujen lukumäärän laskuvauhti on ollut 2000-luvulla hitaampaa (kuvio 3.1). Vuonna 2015 MYEL-vakuutettujen lukumäärä oli 73 720. Heistä apurahansaajia oli 5 370 ja maatalousyrittäjiä 68 350. Nykyisten ennusteiden mukaan MYEL-vakuutettujen määrän lasku tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa (liitetaulukko 6).

Vuonna 2015 Suomessa oli 51 290 maatilaa, jolla oli metsää tai peltoa. Keskimäärin tilalla oli 1,4 vakuutettua. Suurin osa tiloista, noin kaksi kolmannesta (65 %) oli yhden vakuutetun tiloja. Vajaalla kolmanneksella (30 %) tiloista oli kaksi vakuutettua. Kolmen vakuutetun tiloja oli kaksi prosenttia ja neljä vakuutettua löytyi 0,3 prosentilta tiloista.

MYEL-vakuutetut ovat pieni ryhmä kaikista työeläkevakuutetuista. Vuoden 2014 lopussa työsuhteessa tai yrittäjänä työskennelleistä MYEL-vakuutettujen osuus oli noin kolme prosenttia (ETK 2016b, 47). Vertailun vuoksi: vuoden 2015 lopussa TyEL-vakuutettuja oli 1,48 miljoonaa henkilöä. YEL-vakuutettuja yrittäjiä on 207 000 eli lähes kolminkertainen määrä MYEL-vakuutettuihin verrattuna.

Kuvio 3.1.

MYEL-vakuutettujen lukumäärä vuosina 1970–2015, henkilöitä.

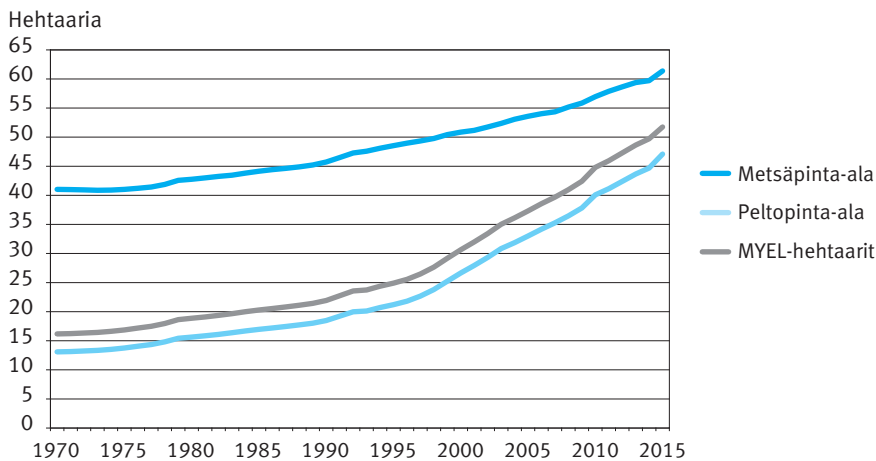
Keskimääräinen tilakoko vakuutettua kohden⁶ on kasvanut koko MYEL-vakuutuksen voimassaolo ajan. MYEL-vakuutuksen tullessa voimaan vuonna 1970 vakuutetuilla oli peltoa ja metsää keskimäärin 16 MYEL-hehtaaria. Vuonna 1990 vakuutettujen keskimääräinen tilakoko oli 22 MYEL-hehtaaria. Vakuutettujen metsä- ja peltopinta-alan kasvuvauhti nopeutui 1990-luvulla. Keskimääräinen tilakoko vakuutettua kohden kasvoi 30 MYEL-hehtaariin 2000-luvun vaihteessa, ja kasvu on jatkunut samansuuntaisena (kuvio 3.2). Vuonna 2015 MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjän keskimääräinen vakuutuksen taustalla ollut pinta-ala oli 51,7 MYEL-hehtaaria.

Eläkevakuutuksen perustana olevien MYEL-hehtaarien kasvu perustuu erityisesti peltopinta-alan kasvuun. Myös metsän määrä on keskimäärin kasvanut, mutta peltopinta-alan määrän kasvu on selvästi nopeampaa. 1970-luvun alussa vakuutetulla oli keskimäärin metsää 41 hehtaaria ja peltoa 13 hehtaaria. 1990-luvun alkuun mennessä keskimääräinen pinta-ala oli kasvanut 46 metsähehtaariin ja 18,5 peltohehtaariin. Sen jälkeen keskimääräisen peltopinta-alan nousu on ollut nopeaa. Vuonna 2015 vakuutetuilla oli metsää keskimäärin 61 hehtaaria ja peltoa 47 hehtaaria.

⁶ Tilakoko perustuu MYEL-vakuutuksen pohjana oleviin pelto- ja metsäpinta-alaan. Tässä raportoidut luvut ovat vakuutettujen keskimääräisiä metsä- ja peltohehtaareja. Tilan vakuutetut jakavat MYEL-hehtaarit työpä-nöksensä suhteen, joten ne eivät välttämättä ole yhtä suuret kaikilla tilan vakuutetuilla.

Kuvio 3.2.

Vakuutettujen keskimääräiset MYEL-hehtaarit, pelto- ja metsäpinta-ala vuosina 1970–2015.

Lähde: Mela (2016).

Tilojen peltopinta-ala on kasvanut sen myötä, kun lopettaneiden tilojen peltoja myydään tai vuokrataan jatkaville tiloille. Vuokrapeltoa oli 60 prosentilla maataloista ja vuokratun pellon määrä oli vuonna 2014 noin kolmannes käytössä olevasta maatalousmaasta. (Luke 2016a, 5.) Sekä omistuksessa olevat että vuokratut pellot huomioidaan MYEL-vakuutuksen työtulon laskennassa.

3.2 Maatalousyrittäjien sukupuoli- ja ikärakenne

Maatalousyrittäjien sukupuolirakenne on muuttunut MYEL-vakuutuksen voimassa olon aikana. MYEL-vakuutuksen alkuaikoina vakuutetuista melko tarkasti puolet oli miehiä. Vuonna 1970 miehiä oli vajaa 51 prosenttia ja naisia reilu 49 prosenttia MYEL-vakuutetuista. Miesten osuus MYEL-vakuutetuista on kasvanut vuosien myötä. Vuonna 1995 miehiä oli 60 prosenttia ja vuonna 2015 jo 68 prosenttia (taulukko 3.1). Myös YEL-vakuutetuissa miehiä on enemmän. Vuonna 2015 YEL-vakuutetuista 65 prosenttia oli miehiä. Sen sijaan palkansaajien sukupuolirakenne on tasaisempi, miesten osuus on 49 prosenttia.

Taulukko 3.1.

MYEL-vakuutetut maatalousyrittäjät sukupuolen mukaan vuosina 1970–2015.

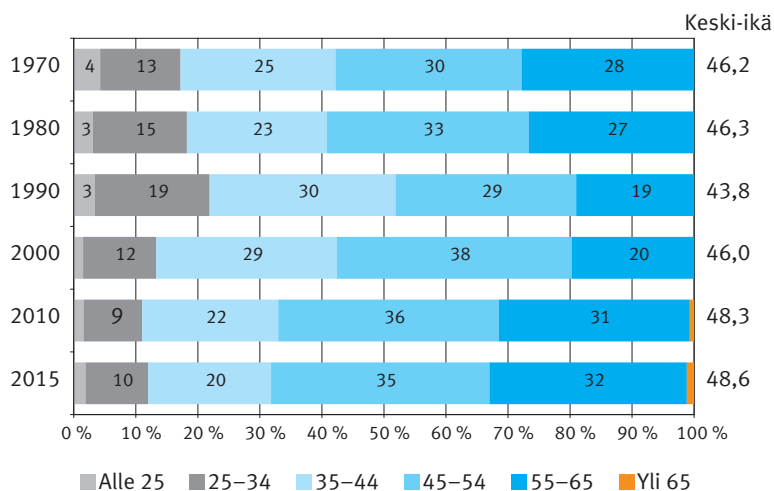
	1970	1980	1990	2000	2010	2015
Miehet	214 000	136 000	107 900	67 700	54 600	46 600
	50,8 %	52,4 %	58,3 %	62,3 %	66,5 %	68,2 %
Naiset	206 900	123 500	77 300	41 000	27 500	21 700
	49,2 %	47,6 %	41,7 %	37,7 %	33,5 %	31,8 %
<i>Yhteensä</i>	<i>420 900</i>	<i>259 500</i>	<i>185 200</i>	<i>108 700</i>	<i>82 100</i>	<i>68 300</i>

MYEL-vakuutettujen keski-ikä on noussut 1990-luvulta lähtien

MYEL-vakuutettujen ikärakenne on vaihdellut vakuutuksen voimassaolovuosi-
na. Vakuutuksen tullessa voimaan vuonna 1970 yli 40 prosenttia vakuutetuista
oli alle 45-vuotiaita. Reilu neljännes vakuutetuista oli vähintään 55-vuotiaita.
Keski-ikä oli tuolloin 46,2 vuotta. Käytännössä iäkkäistä viljelijöistä 20 000 hen-
keä oli jo ylittänyt silloisen vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan 65 vuoden ikärajan
(Wilmi 1994, 17). Vuonna 2015 MYEL-vakuutettujen keski-ikä oli 48,5 vuotta.
Kolmannes heistä oli alle 45-vuotiaita, kolmannes 45–54-vuotiaita ja kolman-
nes vähintään 55-vuotiaita (kuvio 3.3).

Kuvio 3.3.

MYEL-vakuutetut maatalousyrittäjät iän mukaan vuosina 1970–2015, prosenttia.

1980-luvulla maatalousyrittäjien keski-ikä laski luopumisjärjestelmien mahdollistaessa tilanpidon lopettamisen jo ennen varsinaista eläkeikää. Nuorimmillaan ikärakenne oli vuoden 1990 aikoihin, kun keski-ikä oli 43,8 vuotta. 1990-luvun alusta saakka MYEL-vakuutettujen keski-ikä on noussut tasaisesti. Samalla nuorimpien ikäluokkien osuus MYEL-vakuutetuista on laskenut. Taustalla vaikuttavat eläkeiän nousu luopumisjärjestelmien ehtojen kiristyessä ja aloittavien nuorten maatalousyrittäjien lukumäärän vähentyminen.

MYEL-vakuutetut ovat jonkin verran vanhempia kuin palkansaajat tai YEL-vakuutetut yrittäjät keskimäärin. Vuonna 2015 MYEL-vakuutettujen keski-ikä oli 48,5 vuotta. YEL-vakuutettujen keski-ikä (46,3 vuotta) oli kaksi vuotta MYEL-vakuutettuja matalampi ja palkansaajien keski-ikä (41 vuotta) yli seitsemän vuotta matalampi.

Aloittavien maatalousyrittäjien ikä

Yksi tekijä MYEL-vakuutettujen keski-ikänsä nousussa on, että uusia vakuutettuja aloittaa aiempaa vähemmän ja aloittavien maatalousyrittäjien keski-ikä on noussut (taulukko 3.2). Vielä 1980-luvulla uusia MYEL-vakuutuksia alkoi lähes 72 000 kymmenen vuoden aikana. Tällä vuosituhanella uusia vakuutuksia on alkanut keskimäärin 2 000 vuodessa. Kaksi kolmasosaa aloittaneista on ollut miehiä.

Taulukko 3.2.

Ensimmäistä kertaa MYEL-vakuutuksen piiriin tulleet ja heidän keski-ikänsä, vuotta.

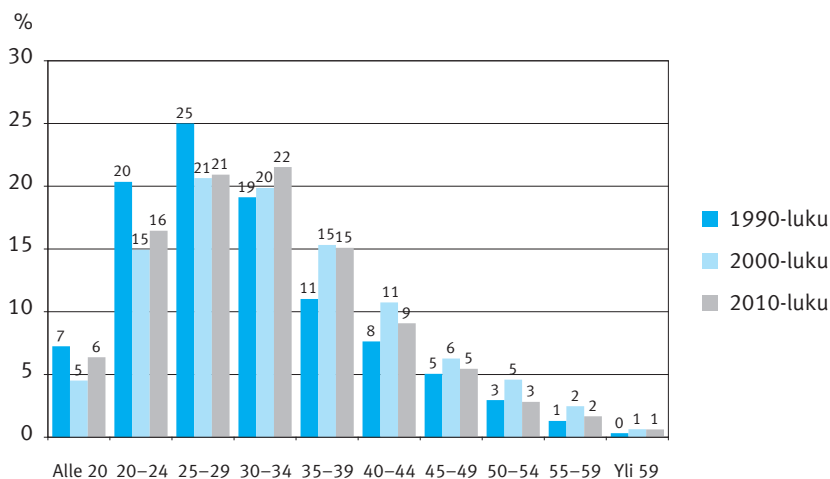
	1990–1999	2000–2009	2010–2014	2015
	Kaikki			
Henkilöitä	29 800	20 500	8 600	1 400
Keskiarvo	30,8 v.	33,3 v.	31,9 v.	32,7 v.
Mediaani	29 v.	32 v.	31 v.	32 v.
	Miehet			
Henkilöitä	17 300	13 100	5 600	900
Keskiarvo	30,3 v.	33,0 v.	31,2 v.	32,2 v.
Mediaani	28 v.	31 v.	30 v.	31 v.
	Naiset			
Henkilöitä	12 500	7 400	3 000	500
Keskiarvo	31,4 v.	33,8 v.	33,2 v.	33,6 v.
Mediaani	30 v.	32 v.	32 v.	32 v.

MYEL-vakuutuksen tullessa voimaan vuonna 1970 vakuutukseen liittyi maatalousyrittäjiä kaikista ikäluokista. Seuraavasta vuodesta eteenpäin uudet MYEL-vakuutetut painottuivat nuorimpiin ikäluokkiin, mutta 1990-luvulla aloittaneiden maatalousyrittäjien keski-ikä alkoi nousta. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä aloittaneiden keski-ikä oli korkeimmillaan, 33,3 vuotta. Vuonna 2015 uusia MYEL-vakuutuksia alkoi 1 360 ja aloittaneiden keski-ikä oli 32,7 vuotta. Naiset ovat olleet keskimäärin hieman miehiä vanhempia ensimmäisen MYEL-vakuutuksen ottaessaan.

MYEL-vakuutuksen ensimmäistä kertaa ottavien maatalousyrittäjien ikärakenteessa on tapahtunut tällä vuosituohannella muutos. Vielä 1990-luvulla suurin osa vakuutuksen ottajista luvulla oli alle 30-vuotiaita. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä nuorimpien ikäluokkien osuus uusien MYEL-vakuutusten aloittaneissa oli matalimmillaan ja ikääntyneitä aloittajia oli selvästi aiempaa enemmän. Lähes neljännes aloittaneista oli yli 40-vuotaita. 2010-luvulla alle 35-vuotiaiden aloittajien osuus kasvoi ja ikääntyneiden osuudet lasivat edelliseen vuosikymmeneen verrattuna (kuvio 3.4).

Kuvio 3.4.

MYEL-vakuutuksen ottaneet ikäluokittain 1990-, 2000- ja 2010-luvuilla aloittaneet, prosenttia.

3.3 Maatalousyrittäjien koulutus

Väestön koulutustaso on noussut Suomessa viime vuosikymmeninä merkittävästi.⁷ Myös MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien koulutustaso on noussut. Tämä näkyy perusasteen koulutuksen saaneiden osuuden laskuna ja muiden tutkintotasojen, erityisesti korkeakoulututkinnon suorittaneiden, osuuden nousuna.

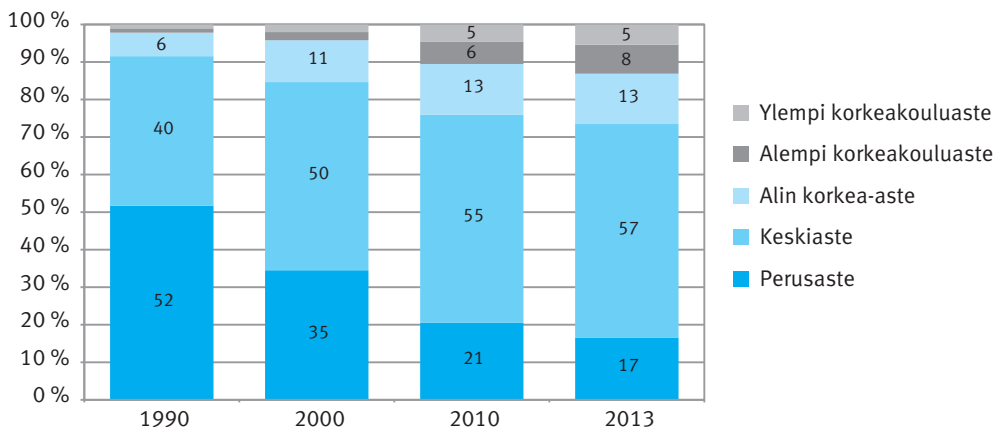
MYEL-vakuutettujen koulutusaste ja sen kehitys

Vuonna 1990 hieman yli puolet MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjistä oli suorittanut korkeintaan perusasteen koulutuksen. Keskiasteen koulutuksen suorittaneiden maatalousyrittäjien osuus oli vuonna 1990 noin 40 prosenttia. 1990-luvun puolivälin jälkeen keskiasteen koulutus on ollut yleisin maatalousyrittäjien koulutusaste. Vuonna 2013 MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjistä 17 prosenttia oli perusasteen ja 57 prosenttia keskiasteen tutkinnon suorittaneita (kuvio 3.5).

Alin korkea-aste, alempi korkeakouluaste ja ylempi korkeakouluaste luetaan korkea-asteen koulutustasoon. MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjien korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus on noussut vuoden 1990 runsaan kahdeksan prosentin tasolta 26 prosenttiin vuonna 2013. Kasvua on tapahtunut niin alimman korkea-asteen kuin korkeakouluasteidenkin kohdalla.

Kuvio 3.5.

MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien koulutusaste vuosina 1990–2013, prosenttia.

7 Vielä 1970-luvun alussa kolme neljästä työkäisestä oli suorittanut korkeintaan perusasteen koulutuksen. 2010-luvun alussa heidän osuutensa on pudonnut alle viidennekseen. Samalla keskiasteen suorittaneiden määrä on noussut 15 prosentista reiluun 40 prosenttiin ja korkea-asteen suorittaneiden osuus 11 prosentista lähes 38 prosenttiin. (OKM 2014.)

Koulutusasteen nousun taustalla on nuorempien ikäluokkien korkeampi koulutus (taulukko 3.3). Nuorimmassa ikäluokassa perusasteen koulutus oli yhdeksällä prosentilla ja korkea-asteen koulutus 27 prosentilla. Korkein koulutustaso on keskimmaisessa, 35–54-vuotiaiden ikäluokassa. Heistä perusasteen koulutus on 11 prosentilla ja korkea-asteen koulutus 30 prosentilla. Vähintään 55-vuotiaiden MYEL-vakuutettujen kohdalla koulutustaso jäi matalammaksi kuin muissa ikäluokissa. Heistä perusasteen koulutus oli 28 prosentilla ja korkea-asteen koulutus 20 prosentilla. Erityisesti korkeakoulutuskintojen suorittaneiden osuus jää 55 vuotta täyttäneiden kohdalla muita ikäluokkia matalammalle tasolle.

Aloittaneiden maatalousyrittäjien⁸ koulutustaso on keskimääräistä MYEL-vakuutettujen koulutustasoa korkeampi. Vuonna 2013 aloittaneista korkeintaan perusasteen koulutus oli 11 prosentilla ja yli puolella (56 prosentilla) heistä oli keskiasteen koulutus ja kolmanneksella korkea-asteen koulutus. Erityisesti luvuissa erottuu alemman korkeakouluasteen yleistymisen. Joka viides aloittaneista on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon. Osuuden kasvua selittää osaltaan 2000-luvulla yleistyneet ammattikorkeakoulututkinnot, jotka lasjetaan alempaan korkeakouluasteeseen.

Taulukko 3.3.

Koulutusasteiden osuudet vuonna 2013 MYEL-vakuutetuilla ikäluokittain ja vuonna 2013 aloittaneilla MYEL-vakuutetuilla, prosenttia.

	Ikä			Aloittaneet
	Alle 35	35–54	Yli 54	
Perusaste	9 %	11 %	28 %	11 %
Keskiaste	64 %	59 %	51 %	56 %
Alin korkea-aste	0 %	16 %	13 %	4 %
Alempi korkeakouluaste	21 %	8 %	3 %	20 %
Ylempi korkeakouluaste	6 %	6 %	4 %	9 %

MYEL-vakuutettujen koulutusaste on matalampi kuin palkansaajilla ja yrittäjillä. Korkeintaan perusasteen suorittaneiden osuus MYEL-vakuutetuissa on lähes samalla tasolla kuin palkansaajilla (16 %) ja yrittäjillä (19 %). Keskiasteen suorittaneiden osuus maatalousyrittäjillä oli noin kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi kuin yrittäjillä ja palkansaajilla. Alimman korkea-asteen suorittaneiden

⁸ Aloittaneella maatalousyrittäjällä tarkoitetaan tässä henkilöä, joka on kyseisenä vuonna ensimmäistä kertaa MYEL-vakuutettuna.

osuudet ovat samalla tasolla, mutta korkeakoulun suorittaneita on maatalousyrittäjissä vähemmän kuin yrittäjien ja palkansaajien joukossa. (Taulukko 3.4.)

Taulukko 3.4.

Eri koulutusasteiden suorittaneiden osuudet MYEL-vakuutetuilla, palkansaajilla ja YEL-vakuutetuilla vuonna 2013, prosenttia.

	MYEL-vakuutetut	Palkansaajat	YEL-vakuutetut
Perusaste	17 %	16 %	19 %
Keskiaste	57 %	46 %	47 %
Alin korkea-aste	13 %	11 %	14 %
Alempi korkeakouluaste	8 %	13 %	10 %
Ylempi korkeakouluaste	5 %	13 %	10 %

Sukupuolten väliset erot koulutustasossa

Naisten koulutustaso on noussut nopeammin kuin miehillä. Vielä 1990 sukupuolten välillä erot koulutustasossa olivat pieniä, mutta vuonna 2013 eroja oli nähtävissä kaikilla koulutustasoilla (taulukko 3.5).

Perusasteen suorittaneiden maatalousyrittäjien osuus on laskenut vuoden 1990 jälkeen molemmilla sukupuolilla. Vuonna 2013 osuus oli laskenut 50 prosentista miehillä 19:ään ja naisilla 11 prosenttiin. Samalla keskiasteen koulutus on noussut yleisimmäksi koulutustasoksi molemmilla sukupuolilla. Vuonna 2013 MYEL-vakuutetuista miehistä 60 prosenttia ja naisista 51 prosenttia oli keskiasteen koulutuksen suorittaneita.

Korkea-asteen tutkintojen osuudessa on nähtävissä eriytymistä sukupuolten välillä. Vuonna 1990 keskiastetta korkeamman koulutustason osuus oli alle kymmenen prosenttia molemmilla sukupuolilla. Vuonna 2013 vähintään alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneita oli MYEL-vakuutetuista naisista lähes 38 prosenttia ja miehistä 21 prosenttia.

Ero korkea-asteen tutkintojen suorittaneiden miesten ja naisten välillä muodostuu kaikkien korkea-asteen tutkintojen kohdalla. Ero alimman korkea-asteen ja ylempien korkeakoulututkintojen kohdalla on kaksinkertainen naisten hyväksi. Miehistä alimman korkea-asteen koulutus oli kymmenellä prosentilla, naisista 20 prosentilla. Ylempiä korkeakoulututkintoja on neljällä prosentilla miehistä ja kahdeksalla prosentilla naisista. Alempien korkeakoulututkintojen kohdalla ero on hieman pienempi: alempi korkeakoulututkinto oli seitsemällä prosentilla miehistä ja kymmenellä prosentilla naisista.

Taulukko 3.5.

MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien koulutusasteet vuosina 1990 ja 2013 sukupuolen mukaan.

	Miehet		Naiset	
	1990	2013	1990	2013
Perusaste	53 %	19 %	50 %	51 %
Keskiaste	40 %	60 %	40 %	56 %
Alin korkea-aste	5 %	10 %	8 %	20 %
Alempi korkeakouluaste	1 %	7 %	1 %	10 %
Ylempi korkeakouluaste	1 %	4 %	1 %	8 %

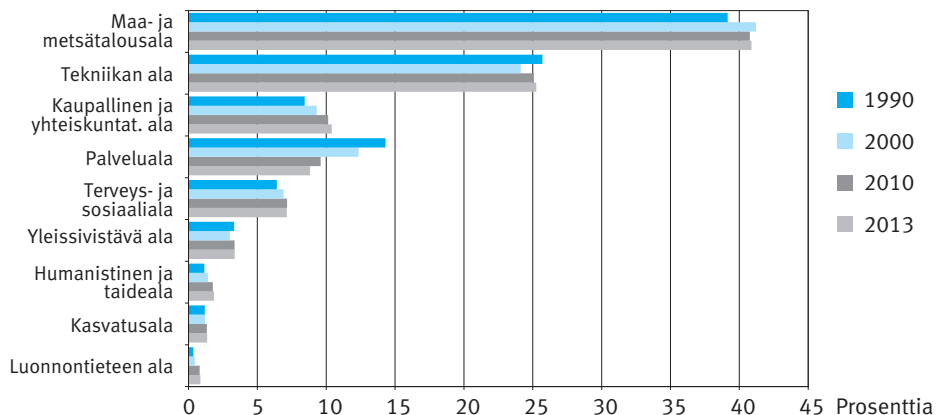
Koulutusala

Maatalousyrittäjillä on koulutustaustaa useilta aloilta. Selvästi yleisin koulutusala on maa- ja metsätalouden koulutus. Vuonna 2013 maa- ja metsätalouden koulutuksen oli suorittanut 41 prosenttia MYEL-vakuutetuista. Toiseksi yleisin koulutusala on tekniikan alan koulutus, jonka on suorittanut joka neljäs maatalousyrittäjä. Seuraavaksi yleisimpiä koulutusaloja ovat kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus, palvelualojen koulutus ja terveys- ja sosiaalialan koulutus.

Koulutusalojen yleisyydessä ei ole tapahtunut suuria muutoksia vuoden 1990 jälkeen lukuun ottamatta palvelualojen koulutuksen yleisyyden laskua. Maa- ja metsätalouden koulutuksen saaneiden osuus on pysynyt 1990-luvulta asti noin 40 prosentin tuntumassa. Myös teknisen alan osuus on pysynyt samalla noin 25 prosentin tasolla 1990-luvulta lähtien. Palvelualojen koulutuksen suorittaneiden osuus maatalousyrittäjissä on laskenut tarkasteluajanjaksolla 14 prosentista vajaaseen yhdeksään prosenttiin. Kaupallisen ja yhteiskuntatieteellisen koulutuksen osuus on noussut kahdella prosenttiyksiköllä vuoden 1990 noin kahdeksasta prosentista reiluun kymmeneen prosenttiin vuonna 2013. Terveys- ja sosiaalialan koulutuksen saaneiden osuus maatalousyrittäjistä on pysynyt tasan noin seitsemän prosentin tasolla (kuvio 3.6).

Kuvio 3.6.

MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien koulutusalojen jakauma vuosina 1990, 2000, 2010 ja 2013, prosenttia.

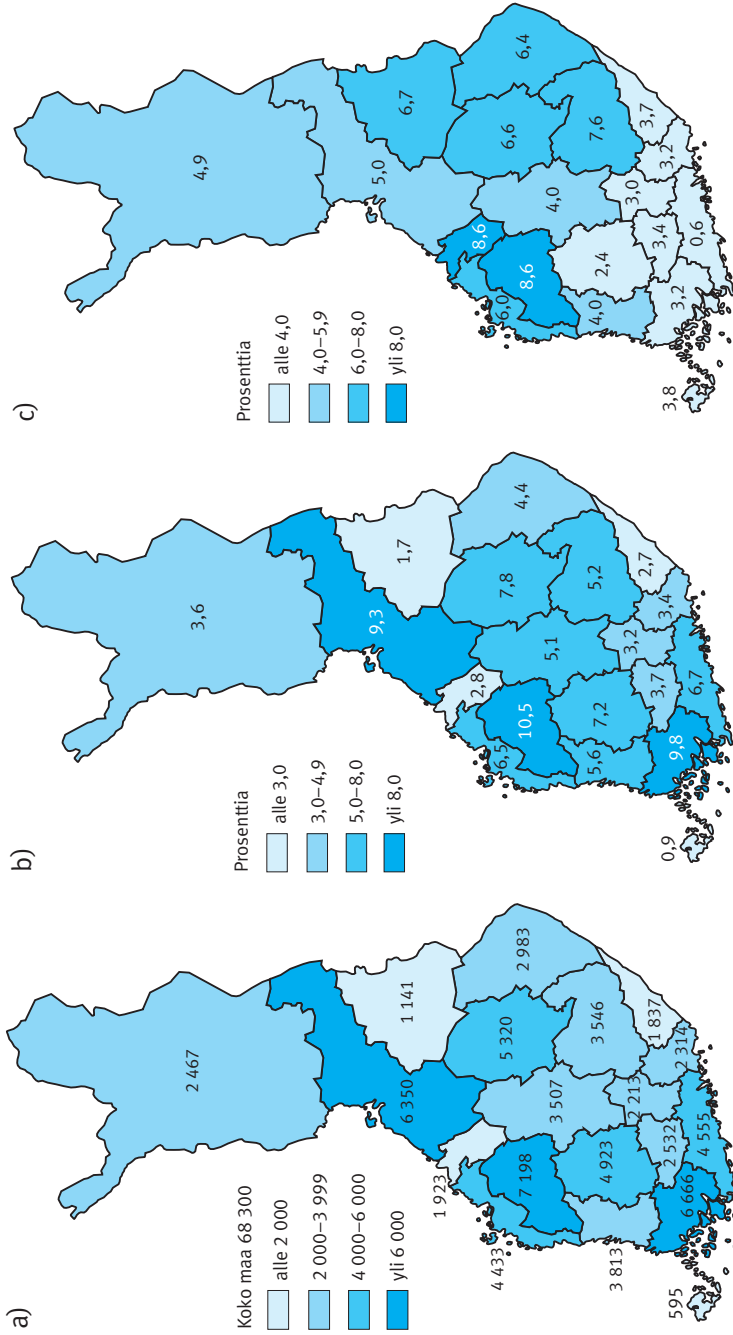
3.4 Maatalousyrittäjät ja maatilat alueellisesta näkökulmasta

Maatilat ja maatalousyrittäjät eivät jakaannu tasaisesti ympäri Suomen, vaan maatalousyrittäjien määrissä, heidän iässään ja tilojen koossa on eroja maakuntien välillä. Maatilojen maantieteellinen painottuminen ei kuitenkaan vastaa maatalouden merkitystä alueen elinkeinossa. Vuonna 2014 Suomen työllisistä keskimäärin noin kolme prosenttia oli maa-, metsä ja kalatalouden piirissä. Suurin merkitys maataloudella oli Keski- ja Etelä-Pohjanmaalla, jossa maatalouden osuus työllisistä oli lähes yhdeksän prosenttia. Uudellamaalla, jossa oli paljon työllisiä myös muilla toimialoilla, maatalouden osuus työllisistä jäi hieman alle prosenttiin. (SVT 2016a.)

MYEL-vakuutetut maakunnittain

MYEL-vakuutetuista suuri osa on sijoittunut eteläisen ja läntisen Suomen alueelle. Vuonna 2015 MYEL-vakuutettuja on eniten Etelä-Pohjanmaalla, Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Etelä-Pohjanmaalla oli lähes 11 prosenttia, Varsinais-Suomessa kymmenen prosenttia ja Pohjois-Pohjanmaalla reilu yhdeksän prosenttia Suomen MYEL-vakuutetuista. Pienimmät MYEL-vakuutettujen osuudet löytyvät puolestaan Ahvenanmaalta ja Kainuusta. Ahvenanmaalla on alle prosentti Suomen MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjistä, Kainuussa vajaa kaksi prosenttia (kuvio 3.7).

Kuvio 3.7.
 MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien lukumäärä (a) ja osuus (b) alueittain vuonna 2015 sekä osuus työllisistä (c) vuonna 2014.*

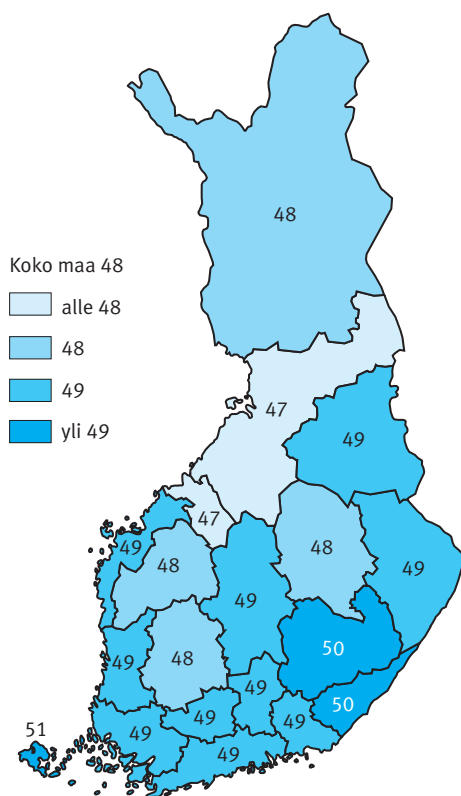

* Työlliset toimialan mukaan vuonna 2014 (SVT 2016a).

Myös vakuutettujen keski-ikä vaihtelee alueittain. Nuorimmat MYEL-vakuutetut on Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla, jossa keski-ikä on 47 vuotta. Ikääntyneimmät MYEL-vakuutetut ovat Ahvenanmaalla, Etelä-Karjalassa ja Etelä-Savossa. Ahvenanmaalla keski-ikä on 51 vuotta, Etelä-Karjalassa ja Etelä-Savossa vuoden vähemmän (kuvio 3.8).

Kuvio 3.8.

MYEL-vakuutettujen ikä keskimäärin vuonna 2015, vuotta.

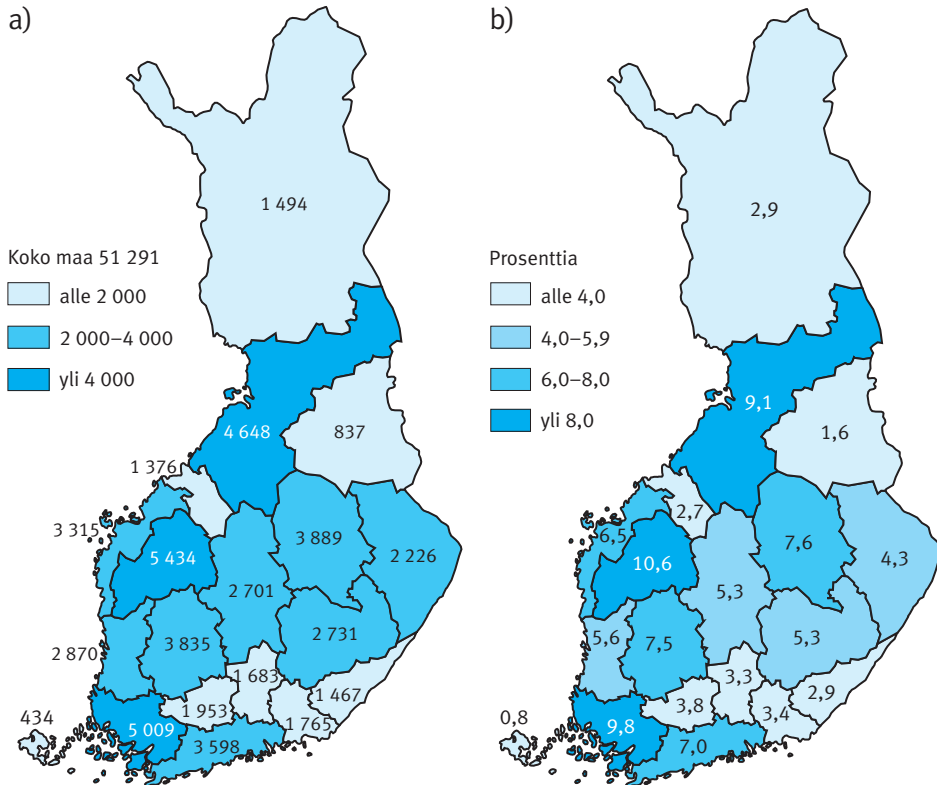

Maatilat ja tilakoko

Eniten maatiloja sijaitsee Etelä-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Näissä maakunnissa sijaitsee molemmissa noin kymmenen prosenttia Suomen maatiloista. Vähiten tiloja on Ahvenanmaalla, jossa on alle prosentti maatiloista, sekä Kainuussa, Keski-Pohjanmaalla, Lapissa ja Etelä-Karjalassa, joissa jokaisessa on alle kolme prosenttia Suomen maatiloista (kuvio 3.9).

Kuvio 3.9.

Tilojen lukumäärä (a) ja alueellinen jakauma (b) vuonna 2015.

Vuonna 2015 tilojen keskimääräinen peltopinta-ala oli 45 hehtaaria ja metsäpinta-ala 61 hehtaaria. Tilakoot vaihtelevat Suomessa alueittain. Keskimääräinen peltopinta-ala vaihtelee 27 hehtaarista 57 hehtaariin maakunnittain (kuvio 3.10). Metsäpinta-alassa vaihtelu on vielä suurempaa.

Maakunnittain tarkasteltuna pienimmät peltopinta-alat olivat Etelä-Savossa, jossa maatalojen keskimääräinen peltopinta-ala oli 27 hehtaaria sekä Lapissa ja Ahvenanmaalla, joissa tiloilla oli keskimäärin 30 hehtaaria peltoa. Suurimmat tilat peltopinta-alan suhteen olivat Varsinais-Suomessa, jossa tilojen keskimääräinen peltopinta-ala oli 57 hehtaaria.

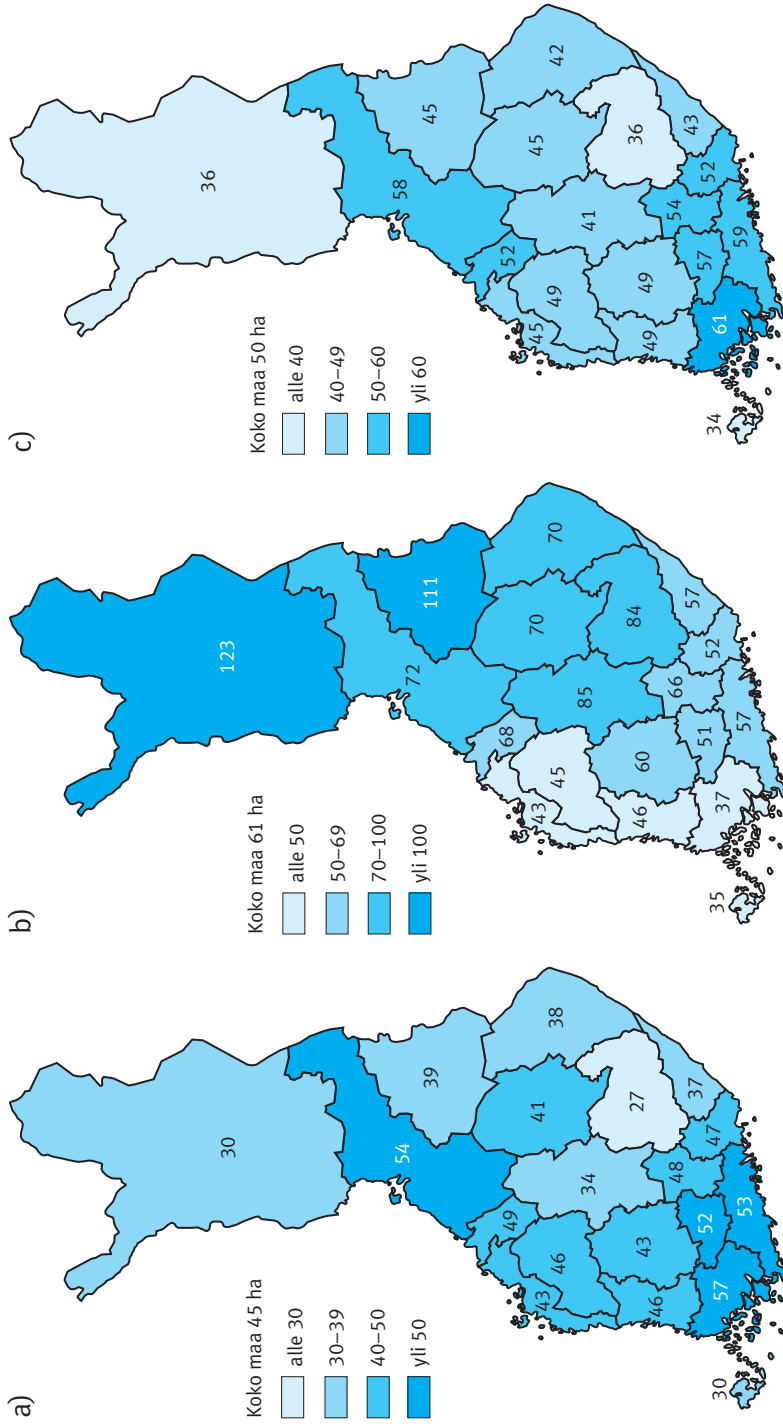
Metsäpinta-alat taas jakaantuvat alueellisesti toisella tavalla. Keskimäärin tiloilla on eniten metsää Pohjois- ja Itä-Suomessa, ja vähiten taas länsirannikolla. Lapissa keskimääräinen metsäpinta-ala oli 123 hehtaaria, Kainuussa 111 hehtaaria. Vähiten metsää taas on Varsinais-Suomen ja Ahvenanmaan maataloilla,

joilla keskimääräinen metsäpinta-ala jää hieman reiluun neljäsosaan Lapin ta-
sosta. Ahvenanmaalaisilla maataloilla metsää oli keskimäärin 35 hehtaaria ja
Varsinais-Suomessa 37 hehtaaria.

Suurimmalla osalla maataloista on sekä peltoa että metsää. Vuonna 2015 se-
kä peltoa että metsää oli 88 prosentilta maataloista. Pelkästään metsää oli viidel-
lä prosentilla tiloista ja pelkästään peltoa seitsemällä prosentilla tiloista. Tila-
koon kokonaisuutta voidaanakin tarkastella paremmin eläkkeen perusteena ole-
vien MYEL-hehtaarien perusteella.

Keskimäärin suomalaiset maatilat olivat 50 MYEL-hehtaarin kokoisia. Pie-
nimmit maatilat olivat Etelä-Savossa ja Lapissa, jossa maatilat olivat keskimää-
rin 36 MYEL-hehtaarin kokoisia. Suurimmat tilat puolestaan löytyvät Varsinais-
Suomesta, jossa maatalojen keskimääräinen koko oli 61 MYEL-hehtaaria. Myös
muualla Etelä-Suomessa sekä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla tilakoko oli Suo-
men keskiarvon yläpuolella.

Kuvio 3.10. Tilojen peltopinta-ala (a), metsäpinta-ala (b) ja MYEL-hehtaarit (c) keskimäärin vuonna 2015, hehtaaria. Perustuu tilan päähenkilön tietoon.

4 MYEL-työtulo ja työskentely tilan ulkopuolella

Maataloustoiminnan laajuutta tarkastellaan tässä eläkevakuutuksen pohjana olevan MYEL-työtulon kautta. Eläkevakuutuksen perustana oleva MYEL-työtulo antaa osittaisen kuvan maataloustoiminnan laajuudesta ja maatalousyrittäjän työurasta. Esimerkiksi maatalousyrittäjyyden pää- tai sivutoimisuudesta MYEL-työtulo ei tarjoa tietoa. Maatalousyrittäjät työskentelevät maatilán lisäksi usein myös sen ulkopuolella. Toinen tapa pureutua vakuutettujen työskentelyyn onkin tarkastella MYEL-vakuutettujen maatilán ulkopuolelta kertyneitä ansiotuloja.

Ansiotyöt maatilán ulkopuolella voivat ajoittua aikaan ennen MYEL-vakuutettuna aloittamista, MYEL-uran kanssa päällekkäin tai MYEL-uran jälkeiseen aikaan. Maatalousyrittäjyys voi olla myös sivutoimista, jolloin tilán ulkopuolella työskentely maatalousyrittäjyyden ohella on olennainen osa työuraa. Tarkastelemalla tähän mennessä kertynyttä työuraa saadaan kuva siitä, miten suuri osa vakuutettujen työurasta on tarkasteluhetkeen mennessä muodostunut MYEL-vakuutetusta ajasta.

Tässä luvussa keskitytään MYEL-vakuutettujen käynnissä oleviin työuriin, eli työskentelyn laajuuteen maataloudessa ja tilán ulkopuolella. Eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjien työuria käsitellään seuraavassa luvussa.

4.1 MYEL-työtulo maataloustoiminnan laajuuden mittarina

Maatalousyrittäjien eläkevakuutusmaksut ja -etuudet perustuvat MYEL-työtuloon. Se ei vastaa suoraviivaisesti maataloustoiminnan toteutuneita tuloja, vaan on maatalouden toiminnan laajuudesta riippuva laskennallinen arvio maatalousyrittäjän työtulosta. Kuten yrittäjätulokin kohdalla, myös MYEL-työtulon on tarkoitus vastata maatalousyrittäjän työpanosta.⁹

MYEL-työtulon taso

Vuonna 2015 maatalousyrittäjien MYEL-työtulon mediaani oli 18 300 euroa. Keskiarvo oli noin tuhat euroa mediaania korkeampi. YEL-yrittäjiin verrattaessa maatalousyrittäjien keskimääräinen työtulo jää lähes 4 000 euroa matalammaksi. Vahvistettu YEL-työtulo oli vuonna 2015 keskimäärin 23 100 euroa (ETK 2016b).

9 MYEL-työtulon määrätymisperiaatteita käsiteltiin luvussa 2.2.

Myös palkansaajiin verrattuna maatalousyrittäjien eläkkeen määräävä tulotaso jää matalammaksi. Palkansaaajien työeläkelakien¹⁰ mukainen ansiotulojen keskiarvo oli 30 700 euroa (mediaaniansio 29 200 euroa).

Keskiarvon ja mediaanin lisäksi MYEL-työtulon jakaumasta kertovat jakouman alimpaan ja ylimpään kymmenykseen tai neljännekseen kuuluvien työtulot (taulukko 4.1). Vuonna 2015 kymmenesosa MYEL-vakuutetuista oli asettanut MYEL-työtulonsa korkeintaan 5 000 euron tasolle ja neljänneksellä vakuutetuista MYEL-työtulo jäi alle 9 700 euron. Jakauman yläpäässä neljänneksellä MYEL-vakuutetuista MYEL-työtulo oli vähintään 26 500 euroa ja ylimmällä kymmenellä prosentilla vähintään 34 300 euroa.

Miesten MYEL-työtulot olivat korkeammalla tasolla kuin naisilla. MYEL-työtulojen mediaani miesten keskuudessa on noin 19 800 euroa, joka on 4 400 euroa korkeampi kuin naisilla. Keskiarvon kohdalla ero sukupuolten välillä on hieman pienempi, noin 3 400 euroa. Mediaanin kohdalla ero on yli viidenneksen (22 %), keskiarvon kohdalla hieman vähemmän (17 %). Esimerkiksi YEL-vakuutettujen yrittäjien kohdalla ero työtuloissa oli pienempi. YEL-vakuutettujen miesten keskimääräinen YEL-työtulo oli 24 170 euroa ja naisilla 21 050 euroa. Eroa näiden välillä on noin 3 100 euroa eli 13 prosenttia (Salonen 2015).

Neljäsosa MYEL-vakuutetuista miehistä oli vakuuttanut työnsä korkeintaan 10 900 euron arvosta, kun naisten kohdalla alimmin itsensä vakuuttaneen neljänneksen työtulot jäivät alle 7 500 euron. Vastaava reilun 3 000 euron ero oli myös ylimmän neljänneksen työtulon rajassa: ylin neljännes miehistä oli vakuuttanut itsensä vähintään 27 500 euron työtulon perusteella ja naisista korkeimpaan neljännekseen kuului 24 200 euron työtuloilla.

Ikäluokittain tarkasteltuna MYEL-työtulot olivat korkeimmat 35–54-vuotiaiden ryhmässä. Heillä työtulojen keskiarvo oli 20 200 euroa. 55-vuotiaiden ja sitä vanhempien työtulot jäivät nuorempia ikäluokkia alemmalle tasolle. Keskimäärin tässä ikäluokassa työtulot olivat 17 700 euroa. Se on noin 800 euroa vähemmän kuin alle 35-vuotiaiden keskimääräiset työtulot ja lähes 2 500 euroa vähemmän kuin keskimmaisessä ikäluokassa. Prosentteina tämä tarkoittaa, että 55 vuotta täyttäneiden työtulot olivat keskimäärin neljä prosenttia matalammat kuin alle 35-vuotiaiden ikäryhmässä ja noin 12 prosenttia matalammat kuin keskimmaisessä ikäryhmässä.

Mediaanilla mitattuna erot ikäluokkien työtuloissa olivat suuremmat kuin keskiarvotarkastelussa. Vähintään 55-vuotiaiden mediaani työtulo oli noin 1 800 eu-

10 Sisältää Työntekijän eläkelain (TyEL), Merimieseläkelain (MEL), Kunnallisen eläkelain (KuEL), Valtion eläkelain (VaEL) sekä eräiden pienempien julkisen sektorin eläkejärjestelmien mukaiset ansiot.

roa (9 %) matalampi kuin alle 35-vuotiaiden mediaanityötulo ja noin 3 100 euroa (16 %) pienempi kuin keskimmäisen ikäluokan mediaanitulo.

Taulukko 4.1.

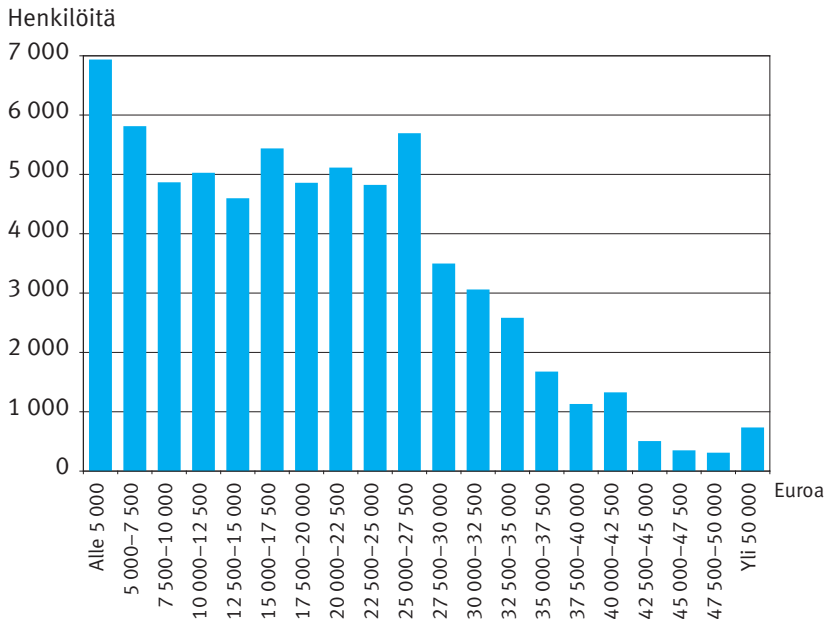
MYEL-vakuutettujen maatalousyrittäjien MYEL-työtulo vuonna 2015.

	Henkilöitä	P10	P25	Mediaani	P75	P90	Keskiarvo
MYEL-työtulo	68 400	4 970	9 720	18 300	26 480	34 300	19 200
Sukupuoli							
Miehet	46 600	5 520	10 880	19 800	27 530	35 090	20 280
Naiset	21 700	4 220	7 500	15 410	24 230	31 560	16 890
Ikä							
Alle 35	8 200	5 050	10 090	18 190	25 660	31 670	18 550
35–54	37 600	5 530	10 640	19 550	27 490	35 300	20 220
Yli 55	22 600	4 170	8 070	16 420	25 240	33 160	17 730

Huomattavalla osalla maatalousyrittäjistä MYEL-työtulo asettui matalalle tasolle (kuvio 4.1). Vuonna 2015 noin 10 prosentilla, eli noin 7 000 maatalousyrittäjällä, MYEL-työtulo oli alle 5 000 euroa. Kolmeen ensimmäiseen matalimpia työtuloja kuvaavaan pylvääseen mahtuu neljännes maatalousyrittäjistä. Toisin sanoen noin 17 600 maatalousyrittäjällä vuotuinen MYEL-työtulo oli alle 10 000 euron tasolla. Yli puolella (55 %) maatalousyrittäjistä MYEL-työtulot olivat korkeintaan 20 000 euroa. Yli 40 000 euron vuotuisen MYEL-työtuloon ylsi reilu 3 200 vakuutettua eli vajaa 5 prosenttia maatalousyrittäjistä.

Kuvio 4.1.

MYEL-työtulon jakauma 2015, henkilöä.

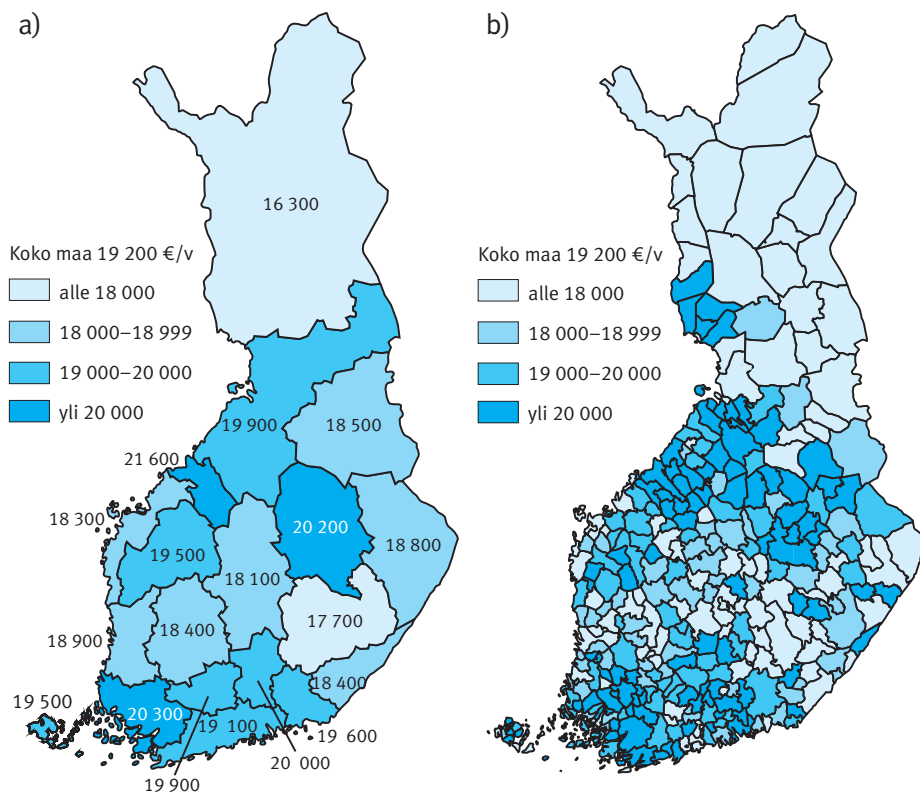
Työtulojen alueelliset erot

Työtulot vaihtelevat maakuntien välillä, ero matalimman ja korkeimman maakuntakeskiarvon välillä oli 5 300 euroa. Maantieteellisesti tarkasteltuna suurimmat maatalousyrittäjien MYEL-työtulot sijoittuivat Etelä- ja Länsi-Suomeen, pienemmät taas Pohjois-Suomeen (kuvio 4.2).

Suurimmat MYEL-työtulot löytyivät Keski-Pohjanmaalta, Varsinais-Suomesta ja Pohjois-Savosta. Näissä maakunnissa MYEL-työtulon keskiarvo oli yli 20 000 euroa vuodessa. Matalimmiksi työtulot jäivät Lapissa, jossa MYEL-työtulon keskiarvo oli 16 300 euroa. Myös Etelä-Savossa keskimääräinen MYEL-työtulo jäi selvästi koko maan keskiarvosta. Siellä työtulot olivat vuonna 2015 keskimäärin 17 700 euroa.

Kuvio 4.2.

MYEL-työtulo keskimäärin maakunnittain (a) ja kunnittain (b) vuonna 2015, euroa.

Työtulon ja tilan pinta-alan yhteys selittää osan maakuntien välisistä eroista. Varsinais-Suomen keskimääräistä korkeampaan työtuloon heijastuu se, että siellä myös tilojen koko oli keskimääräistä korkeampi (ks. kuvio 3.10). Etelä-Karjalan keskimääräistä matalamman työtulon taustalla puolestaan vaikuttaa keskimääräistä pienempi tilakoko. Sen sijaan esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla tilakoko oli vain hieman koko Suomen keskiarvon yläpuolella, mutta keskimääräinen työtulo on siellä Suomen korkein.

Maakuntakohtaisten erojen lisäksi työtulot vaihtelevat myös kunnittain. Korkeimpia keskimääräisiä työtuloja on kunnissa, jotka sijoittuvat Keski-Pohjanmaalle, Pohjois-Pohjanmaan eteläosiin ja Pohjois-Savoön sekä Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Päijät-Hämeen maakuntiin. Muidenkin maakuntien kohdalla löytyy kuntia, joissa keskimääräiset työtulot ovat yli 20 000 euroa, vaik-

ka maakunnan tasolla työtulot jäävät koko maan keskiarvon alapuolelle. Tällaisia kuntia on esimerkiksi Lapissa, Etelä-Karjalassa, Etelä-Savossa ja Kainuussa.

Työtulon kehitys

MYEL-työtulon taso on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana. MYEL-työtuloa tarkastetaan vuosittain palkkakertoimella, mikä nostaa työtulojen tasoa automaattisesti palkkatason nousua vastaavalla vauhdilla. Kuviossa 4.3 tarkastellaan MYEL-työtulojen reaalista kehitystä vuoden 2015 hintatasossa. Kuviossa on tarkasteltu mediaanin ja keskiarvon lisäksi myös jakauman alimman ja ylimmän kymmenen prosentin sekä alimman ja ylimmän 25 prosentin rajoja.

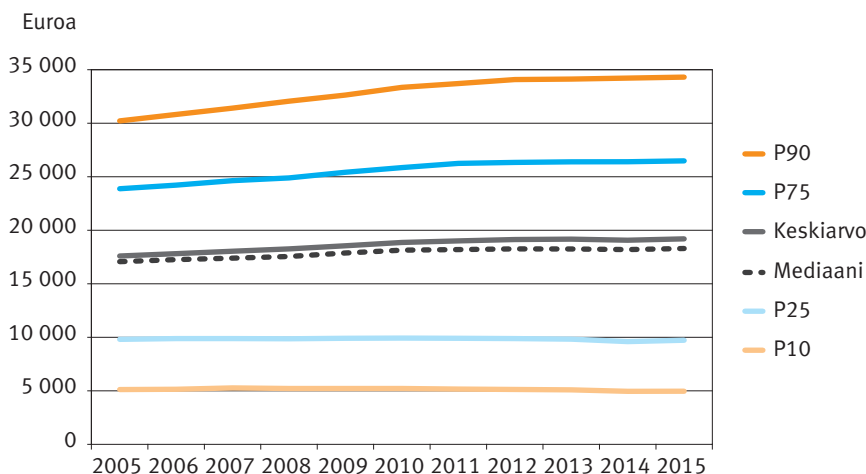
Reaalisesti tarkasteltuna keskimääräinen mediaanityötulo on noussut 11 vuoden aikana 7,2 prosenttia, keskiarvo 9,1 prosenttia. Työtulo ei ole kuitenkaan kehittynyt tasaisesti kaikilla työtulotasolla. Se on kasvanut erityisesti korkeampien työtulojen kohdalla. Matalimpien työtuloluokkien rajat ovat säilyneet ennallaan tai jopa laskeneet.

Korkeimpiin työtuloihin yltävässä kymmenessä prosentissa työtulot olivat vuonna 2015 vähintään 34 300 euroa. Nousua vuoden 2005 tasosta on lähes 14 prosenttia. Myös ylimpiin työtuloihin yltävän neljänneksen työtulojen alaraja on noussut: vuonna 2015 heidän työtulonsa olivat vähintään 26 500 euroa. Kasvua tässä oli 11 prosenttia vuoteen 2005 verrattuna.

Alimpaan neljännekseen kuuluvien työtulojen raja on sen sijaan reaalisesti laskenut 11 vuoden aikana. Alimpiin työtuloihin jäävällä kymmenellä prosentilla työtulot olivat vuonna 2015 korkeintaan 5 000 euroa. Reaalisesti tarkasteltuna tämä raja on kolme prosenttia alempana kuin vuonna 2005. Alin neljännes on vakuuttanut työnsä korkeintaan 9 700 euron tasolla. Myös tämä raja on reaalisesti tarkasteltuna noin prosentin vuoden 2005 rajaa alempana.

Kuvio 4.3.

Maatalousyrittäjien työtulo vuosina 2005–2015, euroa (vuoden 2015 hintatasossa).

MYEL-työtulo on määräytymissääntöjensä mukaisesti yhteydessä tilojen metsä- ja peltopinta-alaan. Peltopinta-alaan liittyvä vaihteluväli ja maatalouden liitännäistoiminnot tuovat joustoa MYEL-työtulon ja tilakoon väliseen yhteyteen. Keskimääräisen työtulon kehityksen taustalla on myös muutos vakuutettujen kannassa ja heidän keskimääräisessä tilakoossa. Vuoden 2005 jälkeen maatalousyrittäjien määrä on laskenut yli 26 000 vakuutetulla (ks. luku 3.1). Keskimääräinen työtulo nousee, jos toimintansa lopettavilla tiloilla työtulot ovat olleet keskimääräistä alhaisempia.

Keskimääräinen pelto- ja metsäpinta-ala on kasvanut viime vuosikymmenen aikana (ks. kuvio 3.2). Vakuutettujen keskimääräiset MYEL-hehtaarit ovat lisääntyneet lähes 41 prosenttia vuoden 2005 noin 37 hehtaarista 52 hehtaariin vuonna 2015. Tämän pitäisi heijastua osaltaan myös keskimääräiseen MYEL-työtuloon. Nimellisellä arvolla tarkastellen työtulot ovat nousseet 42 prosenttia vuodesta 2005, mutta reaalisesti työtulojen kehitys on jäänyt keskimääräistä tilakoon kasvuvauhtia hitaammaksi.

4.2 Työskentely tilan ulkopuolella

MYEL-vakuutetut eivät välttämättä siirry maatalousyrittäjiksi heti työuransa alussa. Keskimääräinen MYEL-vakuutuksen aloitusikä¹¹ on noussut 33 vuoteen

11 Aloittaneiden ikäjakaumaa tarkasteltiin luvussa 3.2.

ja osalla aloittajista voi olla takanaan jo useita vuosia työuraa palkansaajana tai yrittäjänä. Nuoremmissa ikäluokissa työuraa ei luonnollisestikaan ole vielä ehtinyt kertyä kovin paljoa.

MYEL-uran osuus kokonaistyöurasta kasvaa iän myötä

Maatalousyrittäjäyys näyttää kattavan suuren osan vakuutettujen työurasta. Yrittäjäsuhde kertoo MYEL-vakuutetun ajan osuuden koko työurasta. Matalimmillaan yrittäjäsuhteen keskiarvo oli 60 prosenttia 25–34-vuotiaiden ryhmässä. Tässä ikäluokassa kokonaistyöuraa oli keskimäärin ehtinyt kertyä lähes kymmenen vuotta ja MYEL-vakuutettua työuraa yli viisi vuotta. Yrittäjäsuhde nousi iän myötä. Korkeimmillaan yrittäjäsuhde oli yli 64-vuotiaiden kohdalla 84 prosenttia. Kokonaistyöuraa mediaanilla mitattuna tämän ikäluokan vakuutetuilla oli kertynyt 43 vuotta ja MYEL-vakuutettua työuraa 37 vuotta (taulukko 4.2).

Taulukko 4.2.

Työllisten maatalousyrittäjien työurat keskimäärin ikäluokittain vuoden 2015 lopussa.

	MYEL-työura, vuotta	Kokonaisura, vuotta	Yrittäjäsuhde	Henkilöitä
		Alle 25		1 300
Mediaani	2,0 v.	3,2 v.	0,89	
Keskiarvo	2,4 v.	3,2 v.	0,77	
		25–34		6 900
Mediaani	5,1 v.	9,8 v.	0,63	
Keskiarvo	5,8 v.	9,7 v.	0,60	
		35–44		13 600
Mediaani	11,7 v.	18,1 v.	0,70	
Keskiarvo	11,9 v.	18,0 v.	0,65	
		45–54		24 100
Mediaani	23,7 v.	28,9 v.	0,85	
Keskiarvo	21,9 v.	28,4 v.	0,76	
		55–64		21 000
Mediaani	31,4 v.	37,0 v.	0,88	
Keskiarvo	30,0 v.	36,7 v.	0,82	
		Yli 64		1 600
Mediaani	37,3 v.	43,3 v.	0,92	
Keskiarvo	35,3 v.	42,0 v.	0,84	

Yrittäjäsuhteen mediaanit olivat vanhempien ikäluokkien kohdalla keskiarvoja korkeammalla. Tämä antaa viitteitä siitä, että näissä ikäluokissa on muutamia erittäin alhaisia arvoja, jotka laskevat keskiarvoa, vaikka havainnot ovat muuten painottuneet korkeampiin arvoihin. MYEL-vakuutuksen pariin on tullut 2000-luvulla myös ikääntyneempiä maatalousyrittäjiä. Esimerkiksi 2010-luvulla aloitaneista kuusi prosenttia oli yli 50-vuotiaita. Tällä ryhmällä MYEL-uraa on ehtinyt kertyä keskimääräistä vähemmän.

Palkkatuloa saavat ja YEL-vakuutetut

Osa maatalousyrittäjistä työskentelee myös tilan ulkopuolella palkkatöissä tai yrittäjänä.¹² Taustalla voi olla monia tekijöitä. Esimerkiksi sivutoimisesti maataloutta harjoittaville työskentely maatalan ulkopuolella voi olla tarkoituksenmukaista. Myös päätoiminen maatalousyrittäjä voi olla tilan ulkopuolella töissä. Tämän tutkimuksen tarkastelussa ei eritellä pää- ja sivutoimisia maatalousyrittäjiä, vain ulkopuolisia ansiotuloja käsitellään vain tulojen määrän suhteen.

Palkkatuloja saavien osuus riippuu siitä, mikä valitaan ulkopuolisen työskentelyn rajaksi. Aivan pienet vuositulot eivät vielä kerro säännöllisesti tilan ulkopuolella työskentelystä, vaan ovat todennäköisemmin satunnaisia tuloja. Matalat vuositulot voivat olla viite siitä, että henkilö on päätoimisesti maatalousyrittäjä ja tekee palkkatöitä sivutoimisesti ja/tai osa-aikaisesti. Toisaalta palkkatuloa saavien joukossa on niitä, jotka ovat pääasiallisesti töissä tilan ulkopuolella ja joille maatalous on sivutoimista.

Taulukon 4.3 mukaan merkittävä osa maatalousyrittäjistä sai maatalouden ulkopuolista palkkatuloa vuonna 2015. Vähintään 1 000 euron ulkopuolisia palkkatuloja saavien osuus oli 35 prosenttia. Jos rajaa korotetaan, palkkatuloja saavien osuus luonnollisesti putoaa. Ulkopuolisia palkkatuloja yli 10 000 euroa vuodessa ansaitsevia oli 28 prosenttia ja yli 20 000 euroa ansaitsevia 23 prosenttia MYEL-vakuutetuista.

12 Myös MYEL-vakuutuksen liitännäistoiminnoiksi laskettava urakointi voidaan tehdä tilan ulkopuolella. Edellytyksenä liitännäistoiminnoille on, että toimintaa verotetaan maatalouden tuloverolain mukaan. Jos maatalouden ohessa tehtyä toimintaa verotetaan elinkeinoverolain mukaan, tarvitaan MYEL-vakuutuksen rinnalle YEL-vakuutus. Tässä kappaleessa ei kuitenkaan tarkoiteta liitännäistoiminnoiksi laskettavaa työskentelyä, vaan tilan ulkopuolella tapahtuvaa työeläkettä kerryttävää ansiotuloa (mukana sekä yksityisen että julkisen sektorin palkat ja palkkiot) tai YEL-vakuutuksen alaista yritystoimintaa.

Taulukko 4.3.

Maatalouden ulkopuolista palkkatuloa saavien osuus palkkatulonmäärän mukaan vuonna 2015.

Palkkatulo vuodessa	> 1 000 euroa	> 5 000 euroa	> 10 000 euroa	> 20 000 euroa
Henkilöitä	24 000	21 000	19 100	15 900
Osuus MYEL-vakuutetuista	35,1 %	30,8 %	27,9 %	23,3 %

Tilan ulkopuolella työskentelyn kokonaiskuvan saamiseksi tässä tarkastellaan palkkatuloja saavia kahdessa ryhmässä. Palkkatuloja saavien alarajaksi on tässä valittu 1 000 ja 10 000 euron vuositulot.¹³ Matalammalla rajalla pienimmät satunnaiset palkkiot tai projektiluontoiset työt jäävät tarkastelun ulkopuolelle. Matala raja kuitenkin huomioi myös pienemmät lisätulot ja luvuista saadaan paremmin kuva MYEL-vakuutuksen ohella työskentelystä. Korkeammalla 10 000 euron vuositulorajalla saadaan kuva laajemmasta, todennäköisemmin säännöllisestä työskentelystä MYEL-vakuutuksen ohella.

Matalammalla 1 000 euron tulorajalla tarkasteltuna palkkatuloja saavia MYEL-vakuutettuja oli noin 24 000 vuonna 2015. Naiset ja nuoret saivat keskimääräistä useammin palkkatuloja. MYEL-vakuutetuista miehistä palkkatuloja sai 32 prosenttia, naisista noin 43 prosenttia. Alle 35-vuotiaiden ikäryhmässä palkkatuloja sai 42 prosenttia ikäluokan MYEL-vakuutetuista. Keskimmaisessä ikäluokassa, 35–54-vuotiaiden kohdalla palkkatuloja saavien osuus oli 38 prosenttia ja yli 54-vuotiaiden kohdalla 29 prosenttia (taulukko 4.4).

Korkeampia, yli 10 000 euron vuotuisia palkkatuloja saavia oli noin 19 000. Tämä oli 28 prosenttia MYEL-vakuutetuista. Keskimääräistä useammin vähintään 10 000 euron palkkatuloja saivat naiset ja keskimäiseen, 35–54-vuotiaiden ikäryhmään kuuluvat. MYEL-vakuutetuista miehistä 25 prosenttia ja naisista 34 prosenttia kuului vähintään 10 000 euron palkkatuloja saavien ryhmään.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna harvimminkin yli 10 000 euron palkkatuloihin ylettiin yli 54-vuotiaiden MYEL-vakuutettujen kohdalla (22 %) ja useimmin 35–54-vuotiaiden kohdalla (31 %). Verrattuna matalampaan palkkatulorajaan erityisesti nuorten palkansaajien osuus putoaa. Alle 35-vuotiaista vähintään 10 000 euron palkkatuloja sai 28 prosenttia ikäluokan MYEL-vakuutetuista.

Yrittäjätoimintaa on maatalouden ohella selvästi ulkopuolisia palkkatuloja harvemmin. Vuonna 2015 MYEL-vakuutuksen ottaneista noin 5 000 henkilö-

13 Korkeamman tulorajan ylittävät henkilöt sisältyvät matalamman tulorajan mukaiseen lukuun.

lä oli yhtä aikaa voimassa myös YEL-vakuutus. Tämä on seitsemän prosenttia MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjistä.

Yrittäjätoiminnan ja maatalousyrittäjyyden yhdistäminen oli yleisempää miesten joukossa. Vuonna 2015 MYEL-vakuutetuista miehistä lähes yhdeksällä prosentilla oli yhtä aikaa voimassa YEL-vakuutus. Naisissa osuus oli neljä prosenttia. Nuorissa maatalousyrittäjyyden ja yrittäjyyden yhdistäminen oli muita ikäluokkia harvinaisempaa. Alle 35-vuotiaista reilulla viidellä prosentilla oli yhtä aikaa MYEL- ja YEL-vakuutus. Tätä vanhemmissa ikäluokissa osuus oli yli seitsemän prosenttia.

Taulukko 4.4.

Maatalouden ulkopuolista palkkatuloa vähintään 1 000 euroa vuodessa saavat, vuonna 2015.

	Kaikki	Miehet	Naiset	Alle 35	35–54	Yli 54
MYEL-vakuutus + palkkatuloa						
Palkkatuloa vähintään 1 000 €/vuosi	24 000 35,1 %	14 700 31,5 %	9 300 42,9 %	3 400 41,5 %	14 100 37,5 %	6 500 28,8 %
Palkkatuloa vähintään 10 000 €/vuosi	19 100 27,9 %	11 800 25,3 %	7 300 33,6 %	2 300 28,0 %	11 800 31,4 %	4 900 21,7 %
MYEL-vakuutus + YEL-vakuutus	4 974 7,3 %	4 056 8,8 %	918 4,1 %	447 4,9 %	2 897 7,7 %	1 630 7,1 %
Kaikki MYEL-vakuutetut	68 400	46 600	21 700	8 200	37 600	22 600

Palkkatulon määrä

Ulkopuolisia palkkatuloja vähintään 1 000 euroa vuodessa saavien MYEL-vakuutettujen palkkatulot maataloustoiminnan ulkopuolelta olivat vuonna 2015 keskimäärin 29 400 euroa (taulukko 4.5). Ulkopuolisten palkkatulojen jakaumasta saadaan parempi kuva tarkastelemalla keskiarvon lisäksi mediaania ja alinta ja ylintä neljänestä. Mediaanitulot olivat hieman keskiarvon alapuolella, 28 700 euroa. Alin neljännes ulkopuolisia ansiotuloja saavista MYEL-vakuutetuista ansaitsi enintään 13 400 euroa vuodessa. Korkeimpia ansiotuloja saava neljännes puolestaan ansaitsi vähintään 39 400 euroa vuodessa.

Tilan ulkopuolella työskentelevien miesten palkkatulot olivat korkeampia kuin naisilla. MYEL-vakuutettujen ulkopuolisia ansiotuloja saavien miesten ansiot olivat keskimäärin 31 900 euroa vuodessa. Naisten keskimääräinen ansio jäi tästä noin 6 500 euroa matalammalle tasolle eli 25 500 euroon.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna korkeimmat ulkopuoliset palkkatulot olivat keskimmaisessa 35–54-vuotiaiden ryhmässä. Heidän keskimääräinen ansiotulo oli 32 100 euroa. Nuoremmilla ja vanhemmilla ulkopuoliset ansiot jäivät matalammalle tasolle. Alle 35-vuotiailla keskimääräiset palkkatulot olivat keskimäärin 22 700 euroa ja vähintään 55-vuotiailla 27 000 euroa.

Taulukko 4.5.

Vähintään 1 000 euroa vuodessa ansaitsevien maatalouden ulkopuolisten ansiotulojen keskiarvo, mediaani ja alimman ja ylimmän neljänneksen rajat sukupuolen ja ikäluokan mukaan vuonna 2015, euroa vuodessa.

	P25	Mediaani	P75	Keskiarvo
Kaikki	13 390	28 730	39 360	29 380
Sukupuoli				
Mies	14 660	31 340	42 640	31 940
Nainen	12 090	25 540	34 230	25 350
Ikä				
Alle 35	7 260	21 960	33 930	22 670
35–54	17 570	31 040	41 820	32 080
Yli 54	10 570	26 160	36 530	26 990

MYEL-vakuutettujen tilan ulkopuoliset palkkatulot erosivat yksityisalojen palkansaajien palkkatasosta. Kuukausipalkaksi muutettuna¹⁴ MYEL-vakuutettujen ansiotulojen mediaani vastaisi noin 2 300 euron kuukausiansiota. Tämä on hieman korkeampi kuin yksityissektorin palkansaajien TyEL-vakuutettujen palkkataso (2 140 €/kk), mutta selvästi matalampi kuin koko väestön keskimääräinen kokoaikaisten palkansaajien kuukausiansio (3 300 €/kk).¹⁵ (SVT 2016e.)

TyEL:n mukainen mediaaniansio vuonna 2015 oli miehillä 33 700 ja naisilla 23 000 euroa. Vähintään 1 000 euroa vuodessa ansaitsevien MYEL-vakuutettujen miesten mediaaniansiot olivat hieman kaikkien TyEL-vakuutettujen mediaaniansioita matalammat. Naisten kohdalla MYEL-vakuutettujen mediaaniansiot olivat taas korkeammat kuin TyEL-vakuutettujen kohdalla. Ero miesten ja naisten mediaaniansioissa oli pienempi MYEL-vakuutettujen kohdalla. Prosentteina tarkasteltuna naisten mediaaniansiot olivat TyEL-vakuutuksen koh-

14 Tässä MYEL-vakuutettujen ulkopuolisten palkkatulojen vuotuinen mediaanitulo on muutettu kuukausiansioksi jakamalla se 12,5:llä.

15 Vertailussa on hyvä huomioida, että MYEL-vakuutettujen palkkatulojen kohdalla esitetyissä luvuissa alle 1 000 euron palkkatuloja ei ole mukana, mutta TyEL-vakuutettujen kohdalla luvuissa on mukana myös pienet palkkatulot.

dalla 68 prosenttia miesten ansioista, kun tilan ulkopuolisten työskentelyn kohdalla MYEL-vakuutettujen naisten mediaanipalkkatulot olivat noin 82 prosenttia miesten palkkatuloista.

Ikäluokkien kohdalla TyEL-vakuutettujen keskiansio alle 35-vuotiailla oli 19 500 euroa, eli hieman vähemmän kuin tilan ulkopuolisia tuloja saavilla MYEL-vakuutetuilla nuorilla. Vanhemmissa ikäluokissa vastaavat TyEL:n mukaiset ansiot olivat 34 000 euroa (35–54-vuotiaat) ja 30 000 euroa (yli 54-vuotiaat), eli korkeammat kuin MYEL-vakuutettujen palkkatulot.

Palkkatuloa saavien osuuden kehitys

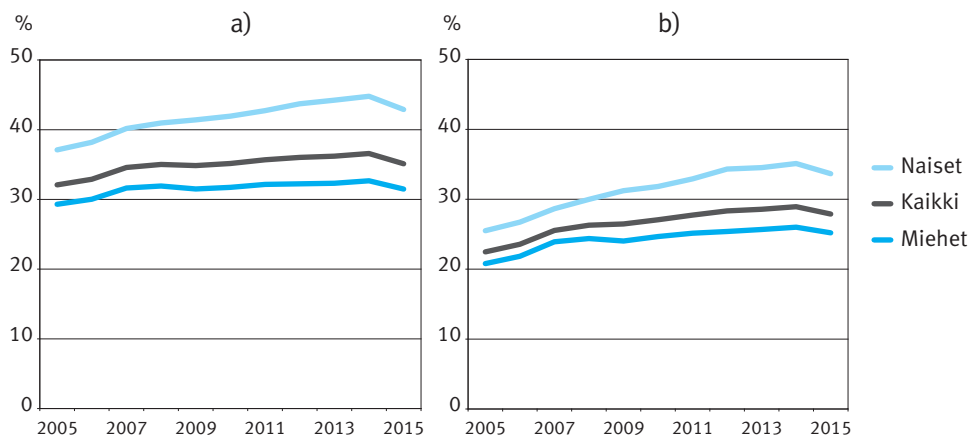
Kuvion 4.4 mukaan palkkatuloa saavien osuudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia vuoden 2005 jälkeen. Kaikista MYEL-vakuutetuista yli 1 000 euron vuotuisia palkkatuloja saavien osuus on noussut 32 prosentista 35 prosenttiin. Korkeimmillaan palkkatuloja saavien osuus oli vuonna 2014, lähes 37 prosenttia. Korkeampia, yli 10 000 euron palkkatuloja saavien osuus on noussut hieman enemmän. Nousua on 11 tarkasteluvuoden aikana ollut reilu viisi prosenttiyksikköä. Vuonna 2005 vähintään 10 000 euron palkkatuloja sai vuosittain noin 22,5 prosenttia MYEL-vakuutetuista. Vuonna 2015 vastaava osuus oli lähes 28 prosenttia.

Naisissa palkkatuloja saavien osuus on noussut nopeammin kuin miehissä. Naisten kohdalla vähintään 1 000 euron palkkatuloja saavien MYEL-vakuutettujen osuus nousi lähes kuusi prosenttiyksikköä, 37 prosentista 43 prosenttiin. Miehillä nousua oli kaksi prosenttiyksikköä 29 prosentista 31 prosenttiin. Suurempia, yli 10 000 euron palkkatuloja saavien osuudet nousivat vielä enemmän. Naisista yli 10 000 euron palkkatuloja saavien osuus nousi kahdeksan prosenttiyksikköä noin 26 prosentista lähes 34 prosenttiin. Miehillä suurempia palkkatuloja saavien osuus nousi puolta vähemmän, 21 prosentista 25 prosenttiin.

Vuoden 2015 luvut ovat hieman edellisvuotta alempana sekä miehillä että naisilla molemmissa palkkatuloryhmissä. Vuoden 2015 pienempien palkkatuloja saavien osuuden taustalla voi olla myös yleinen taloustilanne. Pitkään jatkunut hidas talouskasvu ja työttömyyden lisääntyminen ovat voineet heijastua myös MYEL-vakuutettujen palkkatyöhön.

Kuvio 4.4.

Palkkatuloa vähintään 1 000 euroa vuodessa (a) ja vähintään 10 000 euroa vuodessa (b) ansaitsevien osuus sukupuolen mukaan vuosina 2005–2015, prosenttia.

Palkkatuloa saavien MYEL-työtulot

Sivutoimisen maatalousyrittäjyyden ja ulkopuolisten palkkatulojen voisi olettaa olevan yleisempää matalammilla työtulon tasoilla. Alhaiset MYEL-työtulot voivat olla merkki siitä, että henkilö ei ole kokoaikainen maatalousyrittäjä, vaan saa ehkä pääasiallisen toimeentulonsa tai hankkii lisätoimeentuloa työskentelemällä tilan ulkopuolella. Ulkopuolisia palkkatuloja saavia onkin selvästi useammin niillä, joiden MYEL-työtulo on matala.

Taulukossa 4.6 tarkastellaan ulkopuolisia palkkatuloja saavien osuuksia erikseen MYEL-työtuloneljänneksittäin. MYEL-vakuutetut on jaettu neljään luokkaan MYEL-työtulon perusteella siten, että alimpaan neljännekseen kuuluu se neljännes vakuutetuista, joilla on alhaisin työtulo. Kussakin neljänneksessä on noin 17 100 henkilöä.

Alimpaan työtuloluokkaan kuuluvista MYEL-vakuutetuista 60 prosenttia sai vähintään 1 000 euroa ulkopuolisia palkkatuloja. Palkkatuloja saavien osuus laski siirryttäessä ylempiin työtuloluokkiin. Toisessa työtuloluokassa palkkatuloja sai 44 prosenttia ja kolmannessa työtuloluokassa 24 prosenttia. Ylimmässä työtuloneljänneksessä ulkopuolisia palkkatuloja sai 13 prosenttia vakuutetuista.

Myös korkeammalla palkkatulojen rajalla tarkasteltuna palkkatuloja saavien osuus putosi korkeammassa työtuloluokassa. Alimmassa työtuloneljänneksessä puolet saa vähintään 10 000 euron palkkatulot vuodessa. Toisessa työtulonel-

jänneksessä näihin tuloihin pääsee runsas neljännes, ylimmässä enää seitsemän prosenttia työtuloneljänneksen MYEL-vakuutetuista.

Ansiotulot ovat keskimäärin korkeammat niillä, joiden MYEL-työtulo on alhainen. Alimpaan työtuloluokkaan kuuluvien keskimääräiset tulot olivat noin 32 000 euroa. Toisessa neljänneksessä ansiotulot olivat keskimäärin 30 000 euroa ja kolmannessa 26 000 euroa. Ylimmässä neljänneksessä keskimääräiset ansiotulot olivat 21 000 euron tasolla. Puolet ylimmän neljänneksen palkansaajista sai korkeintaan 14 000 euroa vuodessa palkkatuloja. Kaikissa työtuloluokissa palkkatulojen mediaani jää keskiarvoa pienemmäksi. Erityisesti ylimmässä työtuloneljänneksessä palkkatulojen mediaani on selvästi keskiarvon alapuolella. Tämä viittaa siihen, että erityisesti ylimmässä tuloneljänneksessä on paljon matalia palkkatuloja saavia.

Taulukko 4.6.

Maatalouden ulkopuolisia palkkatuloja saavat ja palkkatulojen keskiarvot MYEL-työtuloneljännesten mukaan vuonna 2015.

	Kaikki	Alin työtulo- neljännes	Toinen työtulo- neljännes	Kolmas työtulo- neljännes	Ylin työtulo- neljännes
MYEL-työtuloluokkien raja, €		-9 720	9 720– 18 300	18 300– 26 500	26 500–
	Palkkatuloa vähintään 1 000 € vuodessa saavat				
Henkilöitä	24 000	10 100	7 500	4 200	2 200
Osuus	35,1 %	59,3 %	43,8 %	24,3 %	13,1 %
	Palkkatuloa vähintään 10 000 € vuodessa saavat				
Henkilöitä	19 100	8 700	6 100	3 000	1 300
Osuus	27,9 %	50,8 %	35,9 %	17,3 %	7,5 %
	Palkkatulot (vähintään 1 000 € vuodessa saavilla)				
Keskiarvo	27 000 €	32 200 €	30 020 €	25 660 €	21 410 €
Mediaani	26 880 €	30 890 €	29 510 €	24 440 €	13 940 €

5 Eläkkeelle siirtyminen ja työuran pituus

Työurien pituus on pääasiassa tiedossa vasta sitten, kun henkilö on siirtynyt eläkkeelle. Työuran pituutta tarkasteltaessa keskitytään yleensä koko eläkettä edeltävään työuraan, eikä pelkästään MYEL-vakuutettuun aikaan. Tässä kappaleessa tarkastellaan maatalousyrittäjätaustaisten, eli jossain vaiheessa työuraansa MYEL-vakuutettuina olleiden henkilöiden eläkkeelle siirtymistä ja heidän työuria. Pääpaino on kokonaistyöurassa, vaikka myös MYEL-vakuutettua aikaa tarkastellaan erikseen.

5.1 Eläkkeelle siirtyneet

Suomessa työeläkkeelle siirtyi 74 000 henkilöä vuonna 2015. Eläkkeelle siirtyneiden keskiarvoikä oli 60,7 vuotta. Vanhuuseläkkeelle siirryttiin myöhemmin kuin työkyvyttömyyseläkkeelle tai maatalouden erityiseläkkeelle. Keskiarvoikä vanhuuseläkkeelle siirtyvillä oli 63,7 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 51,9-vuotiaana ja maatalouden erityiseläkkeelle 58,1-vuotiaana. (ETK 2016d, 16.)

Taulukon 5.1 mukaan maatalousyrittäjätaustaisia henkilöitä siirtyi vuonna 2015 eläkkeelle 5 700.¹⁶ Eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden lukumäärä on pysynyt tällä vuosikymmenellä melko tasaisena. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen alkupuolella eläkkeelle jäi 32 000 maatalousyrittäjätaustaista henkilöä, ja loppupuolella noin 31 000. 2010-luvulla eläkkeelle on siirtynyt noin 5 400–5 800 henkilöä vuosittain.

Eläkkeelle siirtyneiden sukupuolella on nähtävissä samansuuntainen kehitys kuin vakuutettujen kohdalla. 2000-luvun alkupuolella eläkkeelle siirtyneistä hieman yli puolet (54 %) oli miehiä. Samalla kun miesten osuus MYEL-vakuutetuista on kasvanut, myös heidän osuus eläkkeelle siirtyneistä on noussut. Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneistä maatalousyrittäjätaustaisista henkilöistä miehiä oli 62 prosenttia.

¹⁶ Eläkkeellesiirtymisvuosi on tässä se vuosi, jolloin eläkettä maksetaan henkilölle, jolla ei ole ollut eläkettä maksussa kahden edellisen vuoden vaiheessa.

Taulukko 5.1.

Eläkkeelle siirtyneet maatalousyrittäjätaustaiset henkilöt sukupuolen mukaan vuosina 2000–2015.

	2000–2004	2005–2009	2010–2014	2015
<i>Kaikki</i>	31 900	30 800	28 000	5 700
Miehet	17 200 53,9 %	17 500 56,9 %	16 600 59,3 %	3 600 62,4 %
Naiset	14 700 46,1 %	13 300 43,1 %	11 400 40,7 %	2 100 37,6 %

Eläkkeelle siirtyneet eläkelajeittain

Tässä tarkastelussa eläkelaji, jolle henkilö siirtyy, on määritelty sen mukaan, mitä eläkelajia hänelle vuoden lopussa maksetaan. On mahdollista, että henkilö saa useampaa kuin yhtä eläkelajia yhtä aikaa. Tässä tutkimuksessa henkilö voi kuitenkin olla vain yhden eläkelajin saajana. Jos henkilöllä on useampia eläkelajeja maksussa, ensisijaisesti eläkelajiksi määräytyy muu kuin maatalouden erityiseläke tai vanhuuseläke.

Yleisin eläkelaji maatalousyrittäjätaustaisilla vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneillä oli vanhuuseläke (taulukko 5.2). Noin kolme viidestä (59 %) eläkkeelle siirtyneistä aloitti vanhuuseläkkeen. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyi 530 henkilöä, noin yhdeksän prosenttia kaikista eläkkeelle siirtyneistä.

Toiseksi suurin ryhmä olivat työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet. Heitä oli 690 eli noin 12 prosenttia kaikista eläkkeelle siirtyneistä. Lisäksi osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 290 henkilöä. Yhteensä työkyvyttömyysperusteisille eläkkeille siirtyneet muodostavat noin 17 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä. Luku on hie­man pienempi kuin palkansaajien tai yrittäjätaustaisten eläkkeelle siirtyneiden kohdalla. YEL-yrittäjistä työkyvyttömyyseläkkeille siirtyy noin 19 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä, palkansaajien kohdalla työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuus oli 23 prosenttia.¹⁷

Maatalouden erityiseläkkeistä uusia eläkkeitä myönnetään enää luopumistuen muodossa. Maatalouden erityiseläkkeelle siirtyi 590 henkilöä. Se oli noin kymmenen prosenttia kaikista vuonna 2015 alkaneista eläkkeistä.

¹⁷ Yrittäjätaustaisten ja palkansaajien työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden lukumäärä sisältää myös kuntoutustuen ja osakuntoutustuen aloittaneet.

Taulukko 5.2.

Eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden lukumäärät ja osuudet (prosenttia) eläkelajin mukaan vuosina 2000–2015.

	2015 siirtyneet		2000–2004	2005–2009	2010–2014
	lkm	osuus			
Osa-aikaeläke	240	4,1	7,5	6,1	6,1
Työttömyyseläke	-	-	13,0	11,9	1,6
Yksilöllinen varhaiseläke	-	-	3,3	0,1	-
Osatyökyvyttömyyseläke	290	5,2	4,3	4,7	5,2
Työkyvyttömyyseläke	690	12,1	24,9	24,4	16,6
Maatalouden erityiseläkkeet	590	10,3	18,3	17,9	11,2
Varhennettu vanhuuseläke	530	9,3	3,9	5,1	8,5
Vanhuuseläke	3 360	59,0	24,8	29,8	50,8
<i>Henkilöitä yhteensä</i>	<i>5 700</i>	<i>100,0</i>	<i>31 900</i>	<i>30 800</i>	<i>28 000</i>

Eläkelajien yleisyys on muuttunut 2000-luvun aikana. Tähän on vaikuttanut muun muassa se, että työttömyyseläke ja yksilöllinen varhaiseläke ovat poistuneet eläkevalikoimasta. Erityisesti työttömyyseläke oli yleinen eläkeuoto vielä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Sen osuus alkaneista eläkkeistä oli 2000-luvun alussa noin 13 prosenttia. Viimeiset työttömyyseläkkeet oli mahdollista myöntää vuoden 2011 aikana. Yksilöllinen varhaiseläke oli eläke, jonka pystyi saamaan työkyvyttömyyseläkettä lievemmin terveydellisin vaatimuksin. Se lakkautettiin vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä ja viimeiset yksilölliset varhaiseläkkeet voitiin myöntää vuonna 1943 syntyneille. Yksilöllisiä varhaiseläkkeitä oli noin kolme prosenttia alkaneista eläkkeistä 2000-luvun alussa.

Vielä 2000-luvun alussa vanhuuseläkkeelle siirtyneitä oli vain neljännes kaikista eläkkeelle siirtyneistä. Toinen neljännes siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle. Kolmas suuri ryhmä olivat maatalouden erityiseläkkeet, jotka kattoivat 18 prosenttia eläkkeille siirtyneistä. Sen jälkeen vanhuuseläkkeiden osuus on noussut ja työkyvyttömyysperusteisten eläkkeiden osuus laskenut.

Työkyvyttömyyseläkkeiden osuus alkaneista eläkkeistä on pienentynyt 2000-luvun alun 25 prosentista noin puoleen, vuonna 2015 sen osuus oli 12 prosenttia. Myös maatalouden erityiseläkkeiden osuus on pienentynyt edellisen vuosituhatosen alun tasosta kolmanneksella kymmeneen prosenttiin. Lasku työkyvyttömyyseläkkeiden ja maatalouden erityiseläkkeiden osuudessa on tapahtunut pääasiassa 2010-luvun puolella. Osa-aikaeläke on ollut melko harvinainen

maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeelle siirtyneiden kohdalla. Eläkelajin osuus on pudonnut vuosituhannen alun seitsemästä prosentista neljään prosenttiin.

Vanhuuseläkkeen osuus on noussut edellisen vuosituhannen alun tasosta yli kaksinkertaiseksi. 2010-luvun alkupuoliskolla vanhuuseläkkeelle siirtyi 51 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä. Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneistä vanhuuseläkkeelle siirtyi 59 prosenttia. Myös varhennetun vanhuuseläkkeen osuus on noussut vuosituhannen alkuun verrattuna, mutta sen merkitys on pysynyt alle kymmenen prosentin osuudessa.

5.2 Eläkkeellesiirtymisikä

Viimeaikaisten eläkeuudistusten yhtenä tavoitteena on ollut työurien pidentäminen (HE 16/2015). Elinikä on pidentynyt ja tarkoituksena on, että osa pidettyneestä eliniästä käytettäisiin työntekoon. Tämä helpottaisi sekä työeläkkeiden rahoitukseen liittyviä paineita että tukisi julkisen talouden kestävyttä. Eläkkeellesiirtymisikä onkin noussut viime vuosikymmenien aikana. Kun vuonna 2000 eläkkeelle siirryttiin keskimäärin 57,5-vuotiaana, vuonna 2015 kaikkien eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä, sekä miesten että naisten kohdalla, oli 60,7 vuotta. Mediaani-ikä eläkkeelle siirryttäessä oli 63,1 vuotta. (ETK 2016c.)

Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneet maatalousyrittäjätaustaiset henkilöt olivat keskimäärin 61,9-vuotiaita (taulukko 5.3). Puolet eläkkeelle siirtyneistä oli vähintään 63-vuotiaita eläkkeelle siirtyessään (mediaani-ikä). Naisten keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 61,6 vuotta. Se oli puoli vuotta miesten keskimääräistä ikää matalampi. Maatalousyrittäjätaustaisilla keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli hieman korkeampi kuin koko väestössä keskimäärin.

Eläkelajeittain tarkasteltuna nuorimpina siirryttiin työkyvyttömyys- ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle. Näiden eläkelajien kohdalla keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 56 vuotta ja mediaani-ikä 58 vuotta. Myös maatalouden erityiseläkkeelle siirryttiin keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää nuorempana. Keski-ikä vuonna 2015 maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneille oli 58 vuotta. Sen sijaan vanhuuseläkkeelle ja varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirryttiin keskimääräistä vanhempana. Keski-ikä varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneille oli noin 63 vuotta ja varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtyneille noin 64 vuotta.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden naisten keski-ikä oli noin vuoden vähemmän kuin työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä miehillä. Muiden eläkelajien kohdalla eroa sukupuolten välillä ei juurikaan ollut.

Taulukko 5.3.

Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden ikä eläkelajeittain, vuotta.*

	Kaikki eläkelajit	Työkyvyttömyyseläke	Osatyökyvyttömyyseläke	Osa-aika-eläke	Varhennettu vanhuuseläke	Vanhuuseläke	Maatalouden erityiseläkkeet
	Kaikki						
Mediaani	63	58	58	61	63	64	58
Keskiarvo	61,9	56,3	56,2	61,5	63,3	64,1	58,3
	Miehet						
Mediaani	63	59	57	61	63	64	58
Keskiarvo	62,1	56,6	56,1	61,4	63,4	64,1	58,4
	Naiset						
Mediaani	63	57	58	61	63	64	57
Keskiarvo	61,6	55,7	56,3	61,7	63,3	64	58,1

*Ikä eläkkeellesiirtymisvuoden lopussa.

Eläkkeellesiirtymisikä on noussut

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on noussut 2000-luvun aikana noin kolmella vuodella. Vuonna 2000 eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden keski-ikä oli 58,9 vuotta. Vuoteen 2002 eläkkeellesiirtymisikä laski hieman, 58,3 vuoteen. Sen jälkeen eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä on noussut.

Kuviosta 5.1 nähdään, että eläkkeellesiirtymisiän nousun takana on ollut etenkin työkyvyttömyysperäisille eläkkeille ja osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden keski-ikänsä kohoaminen. Sen sijaan vanhuuseläkkeelle, varhennetulle vanhuuseläkkeelle ja maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä ei juurikaan ole noussut 2000-luvun alkuun verrattuna.

Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä on noussut 2000-luvun alun 54 vuodesta yli kahdella vuodella 56,3 vuoteen. Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä on noussut vielä nopeammin. Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin 2000-luvun alussa keskimäärin alle 53-vuotiaana, kun vuonna 2015 keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli noussut yli 56 vuoteen.

Varhennetun vanhuuseläkkeen ja osa-aikaiseläkkeen kohdalla nousu keskimääräisessä eläkkeellesiirtymisiässä liittyy eläkkeeseen kohdistuvan ikärajan muutokseen. Osa-aikaeläkkeen ikäraja on noussut 2000-luvulla 56 vuodes-

ta 61 vuoteen.¹⁸ Varhennetun vanhuuseläkkeen kohdalla näkyvä nousu keskimääräisessä eläkeiässä tapahtui vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä, jossa alaikäraja nostettiin 62 vuoden tasolta noin 63 vuoteen.

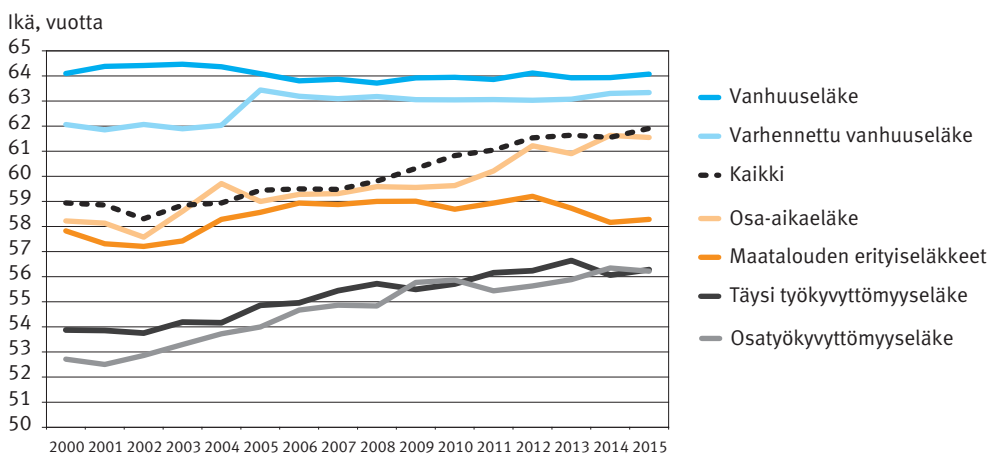
Vuosituhanen alussa vanhuuseläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä nousi parhaimmillaan 64,5 vuoteen vuonna 2003. Vuodesta 2006 eteenpäin vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä on pysynyt 64 vuoden tuntumassa.

Maatalouden erityiseläkkeiden kohdalla keskimääräisessä eläkkeellesiirtymisessä on nähtävissä hieman enemmän vaihtelua. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä laski ensin 2000-luvun alussa lähelle 57 vuotta. Sen jälkeen eläkkeellesiirtymisikä nousi 59 vuoteen, mutta on laskenut vuoden 2012 jälkeen 58 vuoden tasolle.

Eläkkeellesiirtymisiän kehitys on pienentänyt eroja eri eläkemuodoille siirtyvien henkilöiden keskimääräisessä eläkkeellesiirtymisiässä. Kun vanhuuseläkkeelle siirrytään edelleen saman ikäisenä kuin vuosituhanen alussa ja samalla työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä on noussut, ovat erot keski-ikässä pienentyneet samaa vauhtia työkyvyttömyyseläkkeiden keski-ikänsä nousun kanssa.

Kuvio 5.1.

Keskimääräinen maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden eläkkeellesiirtymisikä eläkelajin mukaan vuosina 2000–2015, vuotta.*

*Ikä eläkkeellesiirtymisvuoden lopussa.

18 Vuoden 2003 alusta osa-aikaeläkkeen alaikäraja nostettiin 56 vuodesta 58 vuoteen ja vuonna 2011 edelleen 60 vuoteen. Vuodesta 2013 alkaen osa-aikaeläkkeen ikäraja on ollut 61 vuotta. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä osa-aikaeläkkeitä ei enää myönnetä. Sen sijaan tulee mahdolliseksi nostaa osa-eläkkeestä varhennettuna. Osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen ei liity vaatimusta työnteon vähentämisestä tai jatkumisesta.

5.3 Eläkkeelle siirtyneiden työurat

Vuonna 2015 maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöuran mediaani oli 39 vuotta (taulukko 5.4). MYEL-vakuutettua työuraa näillä henkilöillä oli takanaan lähes 26 vuotta. Keskiarvot ovat hieman matalampia: kokonaistyöurien keskimääräinen pituus oli 36,5 vuotta ja MYEL-vakuutetun ajan keskiarvo 23 vuotta. Yrittäjäsuhde eli MYEL-vakuutetun ajan osuus kokonaistyöurasta oli keskimäärin kaksi kolmasosaa. Puolella eläkkeelle siirtyneistä yrittäjäsuhde oli vähintään 71 prosenttia.

Rekisteritiedon mukaan maatalousyrittäjätaustaisten vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden työurat olivat samanpituisia kuin YEL-yrittäjien työurat, mutta hieman pidemmät kuin palkansaaajien urat. YEL-vakuutetut yrittäjät siirtyivät eläkkeelle mediaanilla mitattuna keskimäärin 38,5 vuoden kokonaistyöuran jälkeen. Palkansaaajien kokonaistyöuran mediaani oli 37,5 vuotta.

Maatalousyrittäjätaustaisten naisten työurat olivat hieman miesten työuria lyhyempiä. Naisten kokonaistyöuran mediaani oli hieman alle 38 vuotta, miehillä noin kaksi vuotta enemmän. MYEL-vakuutetussa ajassa erot sukupuolten välillä ovat suuremmat. Naisten MYEL-työuran mediaani oli 23 vuotta, kun miehillä vastaava luku oli 27 vuotta. Koska naisten MYEL-työurat jäävät miesten MYEL-työurista enemmän kuin kokonaistyöurat, myös naisten yrittäjäsuhde on miesten yrittäjäsuhdeita pienempiä.

Työurat ovat pidentyneet 2000-luvulla

Sekä kokonaistyöuran että MYEL-vakuutetun työuran pituudessa on nähtävissä kasvua 2000-luvulla eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden kohdalla (taulukko 5.4). Vuosina 2005–2009 eläkkeelle siirtyneiden MYEL-vakuutetun työuran mediaanikesto oli 24 vuotta, vajaat kaksi vuotta vähemmän kuin 2015 eläkkeelle siirtyneillä.

Maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöuran pituus on noussut nopeammin kuin MYEL-vakuutetun työuran pituus. Vuosina 2005–2009 eläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöuran mediaani oli 36 vuotta. Kokonaistyöurat ovat kasvaneet tästä noin kolme vuotta, kun keskimääräinen MYEL-ura on noussut noin puolella tästä.

Yrittäjäsuhde, eli MYEL-vakuutetun työuran suhde kokonaistyöuraan on pysynyt lähes ennallaan 2000-luvulla. Vuosina 2005–2009 eläkkeelle jääneiden kohdalla MYEL-uran osuus kokonaistyöurasta mediaanilla mitattuna oli 73 prosenttia. Sen jälkeen yrittäjäsuhde on laskenut hieman. Vuonna 2015 eläkkeel-

le siirtyneillä yrittäjäsuhteen mediaani oli 71 prosenttia. Se on prosenttiyksikön korkeampi kuin 2010-luvun alkupuolen luku.

Työuran pituuden kehityksessä ei ole suuria eroja miesten ja naisten välillä. Vuonna 2015 naisten työurat olivat keskimäärin hieman lyhyempiä kuin miesten. Ero kokonaistyöuran keskimääräisessä pituudessa on kasvanut vuonna 2005–2009 eläkkeelle siirtyneiden 1,5 vuodesta kahteen vuoteen. MYEL-työuran kohdalla ero miesten ja naisten välillä on kasvanut enemmän. Vuonna 2015 eläkkeelle jääneillä maatalousyrittäjätaustaisilla naisilla oli takanaan keskimäärin neljä vuotta lyhyempi MYEL-työura kuin miehillä. Vuosina 2005–2009 eläkkeelle siirtyneillä ero oli kaksi vuotta. Miesten MYEL-työurat ovatkin pidentyneet 2000-luvun alussa eläkkeelle siirtyneiden 25 vuodesta kahdella vuodella 27 vuoteen, kun naisten MYEL-työurien mediaanikesto on pysynyt 23 vuodessa.

Ero MYEL-työuran pituuden kehityksessä on heijastunut myös yrittäjäsuhteeseen. Naisilla maatalousyrittäjyyden osuus koko työurasta on laskenut, mutta miehillä osuus on pysynyt samalla tasolla. 2005–2009 eläkkeelle jääneillä naisilla MYEL-työuran osuus koko työurasta oli keskimäärin 64 prosenttia. Miesten vastaava luku oli 65 prosenttia. Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneillä miehillä MYEL-uran osuus koko työurasta oli laskenut prosenttiyksikön 64 prosenttiin, mutta naisilla sen osuus oli laskenut 60 prosenttiin.

Taulukko 5.4.

2000-luvulla eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden työuran ja eläkkeellesiirtymisiän mediaanit ja keskiarvot sukupuolen mukaan (vuotta) ja yrittäjäsuhde.

	Kokonaisura, vuotta		MYEL-ura, vuotta		Yrittäjäsuhde	
	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo
	2005–2009					
<i>Kaikki</i>	35,9	34,1	23,9	22,0	0,73	0,64
Miehet	36,5	34,8	24,6	22,5	0,74	0,65
Naiset	35,1	33,2	23,0	21,3	0,72	0,64
	2010–2014					
<i>Kaikki</i>	38,7	36,8	24,8	22,9	0,70	0,62
Miehet	39,5	37,5	26,4	23,9	0,72	0,63
Naiset	37,5	35,7	22,9	21,5	0,66	0,60
	2015					
<i>Kaikki</i>	38,9	37,2	25,6	23,4	0,71	0,62
Miehet	39,7	37,9	27,2	24,4	0,74	0,64
Naiset	37,6	36,0	22,9	21,6	0,65	0,60

Työuran pituus ja eläkelaji

Työuran pituuteen heijastuu se, mille eläkkeelle henkilö on siirtynyt. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin ennen vanhuuseläkeikää, jolloin myös työura jää lyhyemmäksi. Eläkkeellesiirtymisikä ja työuran keskimääräinen pituus olivat korkeimpia vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa.

Taulukosta 5.5 nähdään, että vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden työura jäi keskimääräistä lyhyimmäksi. Vuonna 2015 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneille maatalousyrittäjätaustaisille henkilöille kokonaisuraa oli kertynyt mediaanilla mitattuna 33 vuotta. MYEL-vakuutettua työuraa heille oli kertynyt 19 vuotta. Työuran pituus työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä jäi noin 6 vuotta lyhyemmäksi kuin kaikkien maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen työura.

Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin keskimäärin pidemmän työuran jälkeen kuin kokoaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle. Osatyökyvyttömyyseläkkeelle jääneiden kokonaistyöura oli eläkkeelle siirryttäessä kestänyt keskimäärin 35 vuotta ja MYEL-työura 22 vuotta. Työurat jäivät noin neljä vuotta keskimääräisistä maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden työurista.

Pisimmät kokonaistyöurat olivat kertyneet niille, jotka siirtyivät vanhuuseläkkeelle ja osa-aikaeläkkeelle. Vanhuuseläkkeelle siirtyneille maatalousyrittäjille oli kertynyt kokonaistyöuraa 41 vuotta. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneillä työuraa oli kertynyt hieman vähemmän, kokonaistyöuraa 37 vuotta MYEL-vakuutettua työuraa 26 vuotta.

Osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöurat olivat hieman keskimääräistä pidemmät, mutta MYEL-työuraa heillä oli keskimääräistä vähemmän. Osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöurat kestivät keskimäärin 40 vuotta ja MYEL-vakuutettua työuraa heillä oli takanaan 21 vuotta. Pisimmät MYEL-työurat taas olivat kertyneet maatalouden erityiseläkkeille siirtyneillä. Heidän MYEL-työuran sa olivat keskimäärin 31 vuotta ja kokonaistyöurat 36 vuotta.

Verrattaessa varsinaiselle vanhuuseläkkeelle vuonna 2015 siirtyneisiin palkansaajiin ja YEL-yrittäjiin, maatalousyrittäjien kokonaisurat olivat hieman korkeampia kuin YEL-yrittäjillä ja palkansaajilla. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden YEL-vakuutettujen kokonaistyöuran keskimääräinen pituus mediaanilla mitattuna oli 39,9 vuotta (keskiarvo 38,4 vuotta), eli noin vuoden vähemmän kuin MYEL-vakuutetuilla. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden palkansaajien kokonaistyöuran mediaanipituus oli 38,9 vuotta (keskiarvo 37,1 vuotta), mikä jää noin kaksi vuotta maatalousyrittäjätaustaisten vastaavasta luvusta.

Taulukko 5.5.

Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden työura keskimäärin, vuotta.

	Henkilöitä	Kokonaistyöura		MYEL-työura	
		Mediaani	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo
Työkyvyttömyyseläke	690	32,5	31,1	18,9	19,4
Osatyökyvyttömyyseläke	290	34,8	33,6	21,5	20,7
Osa-aikaeläke	240	40,1	39,5	20,9	21,2
Varhennettu vanhuuseläke	530	37,0	34,5	25,5	23,7
Vanhuuseläke	3 360	41,0	39,2	24,4	23,1
Maatalouden erityiseläkkeet	590	36,1	36,0	31,6	31,3
<i>Kaikki</i>	<i>5 700</i>	<i>38,9</i>	<i>37,1</i>	<i>25,6</i>	<i>23,4</i>

Kokonaistyöurat ovat pidentyneet vuoden 2005 jälkeen (kuvio 5.2). Mediaanityöura on noussut vuoden 2005 tasosta neljällä vuodella. Erityisesti nousua on tapahtunut vanhuuseläkkeen kohdalla. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden mediaanityöurat ovat kasvaneet viidellä vuodella 36 vuodesta 41 vuoteen.

Muiden eläkelajien kohdalla nousu on ollut hitaampaa. Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle jäätiin vuonna 2015 noin kaksi vuotta pidemmän työuran jälkeen kuin vuonna 2005. Maatalouden erityiseläkkeiden kohdalla nousua mediaanityöurassa oli vajaa vuosi. Sen sijaan osa-aikaeläkkeelle ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden kohdalla mediaanityöuran pituus on laskenut hieman.

Osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden mediaanityöurat ovat olleet eläkelajeittain vertailtuna pisimmät aina viime vuosiin asti. Vasta vuonna 2015 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden mediaanityöurat ylittivät osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden työurat. Täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden kohdalla kokonaistyöurat ovat taas pysyneet muita eläkelajeja lyhyempinä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden työurat ovat pidentyneet keskimääräistä hitaammin, vaikka kasvu on jatkunut tasaisempana myös tällä vuosikymmenellä.

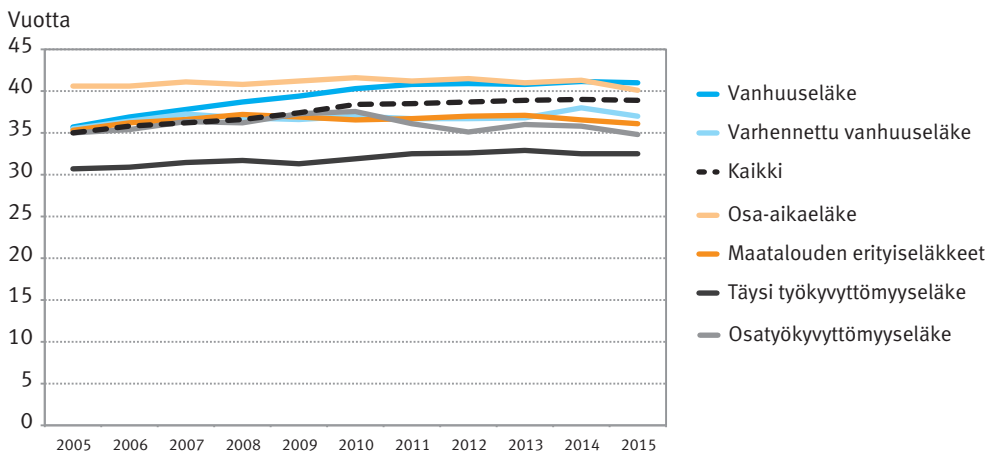
Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden työurien pituudessa oli enemmän eroja eläkelajien mukaan kuin vuosituhannen alkupuoliskolla. Vuonna 2005 työurien pituuden suurimmat erot olivat osa-aikaeläkkeelle ja täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden kohdalla. Osa-aikaeläkkeelle siirryttiin noin 41 vuoden ja täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle noin 31 vuoden työuran jälkeen, kun muiden eläkelajien kohdalla kokonaistyöuran mediaani oli noin 35 vuotta.

Kokonaistyöurien pidentyminen näyttäisi hidastuneen ja eriytyneen 2010-luvun alun jälkeen. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen kasvun jälkeen ko-

konaistyöurat ovat kasvaneet lähinnä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kohdalla. Kaikkien maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeelle siirtyneiden mediaanityöura oli vuonna 2005 eläkkeelle jääneiden kohdalla 35 vuotta. Vuonna 2010 kokonaistyöuran mediaanikesto oli 38,4 vuotta. Sen jälkeen kasvua on ollut vain noin puoli vuotta: vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöuran mediaani oli 39 vuotta.

Kuvio 5.2.

Eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden kokonaistyöurien pituus eläkelajin mukaan vuosina 2005–2015. Mediaanikesto, vuotta.

Alueelliset erot työuran pituudessa

Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden mediaani MYEL-työura oli runsaat 25 vuotta. Kokonaistyöuran mediaani oli lähes 39 vuotta. Työurien keskimääräisissä pituuksissa on vaihtelua maakuntien välillä etenkin MYEL-työuran kohdalla.

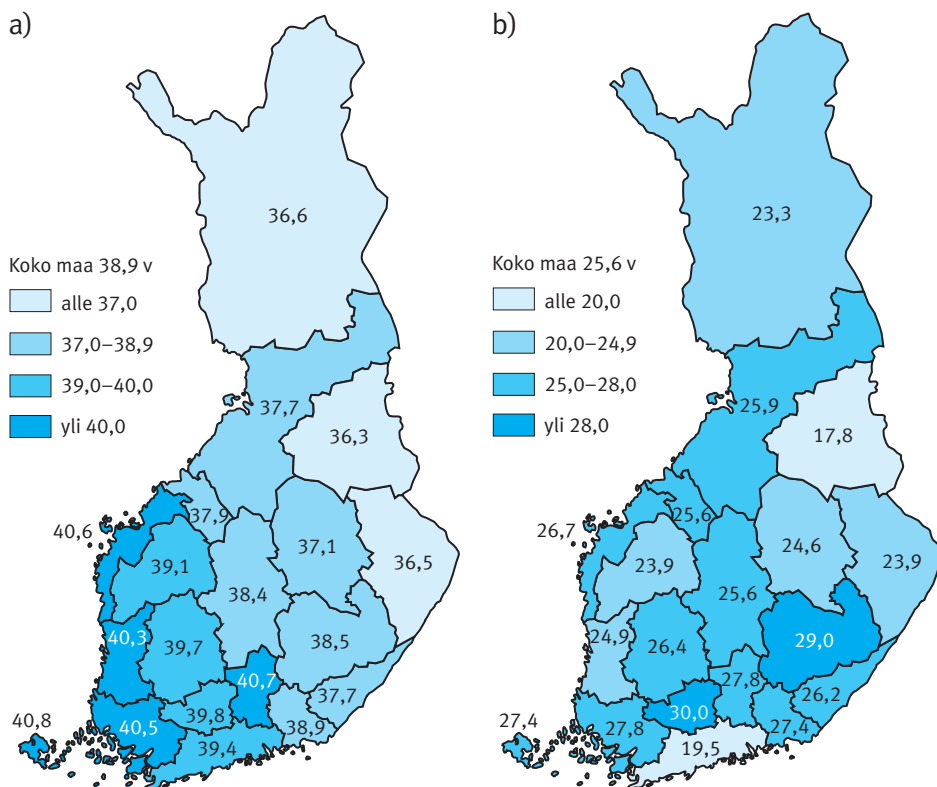
Kuvion 5.3 mukaan eläkkeelle siirtyneiden pisimmät kokonaistyöurat olivat Ahvenanmaalla, Kanta-Hämeessä, Pohjanmaalla, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa, joissa eläkkeelle siirtyneiden työura oli keskimäärin kestänyt yli 40 vuotta. Myös Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä työuran mediaani oli lähes 40 vuotta. Lyhyimmät kokonaistyöurat olivat puolestaan Kainuussa, Pohjois-Karjalassa ja Lapissa, joissa kokonaistyöuran pituus jäi alle 37 vuoden.

Pisimmät MYEL-työurat olivat Kanta-Hämeessä ja Etelä-Savossa. Kanta-Hämeessä vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden MYEL-työuran mediaani oli 30 vuot-

ta. Etelä-Savossa vastaava luku oli 29 vuotta. Lyhyimmiksi MYEL-työurat jäivät Kainuussa, jossa vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden MYEL-työuran mediaanipituus jäi alle 18 vuoteen. Se on 12 vuotta vähemmän kuin niissä maakunnissa, jossa keskimääräiset työurat ovat pisimmät. Myös Uudellamaalla mediaaniamyEL-työura jäi alle 20 vuoden.

Kuvio 5.3.

Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöura (a) ja MYEL-työura (b), mediaanikesto.

6 Maatalousyrittäjät eläkkeellä

Maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien ryhmään kuuluu iän ja työuran suhteen hyvin erilaisia henkilöitä. Myös heidän eläkkeen tasossa on nähtävissä eroja. Osa eläkkeensaajista on jäänyt eläkkeelle jo vuosikymmeniä sitten oltuaan vain osan työurastaan MYEL-vakuutuksen piirissä, toiset ovat ehtineet tehdä täyden työuran työeläkevakuutettuina. Kaikkien eläkkeensaajien tarkastelu kertoo myös aiemmin eläkkeelle siirtyneiden eläketurvan tasosta, kun eläkkeelle siirtyneiden tarkastelu antaa paremmin kuvan maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden nykyisestä eläketurvasta.

6.1 Eläkkeensaajat ja eläketurvan taso

Vuoden 2015 lopussa maatalousyrittäjätaustaisia eläkkeensaajia oli 182 000¹⁹. Heistä miehiä oli hieman alle puolet, 86 900, ja naisia 95 100. Keskimääräinen eläkkeensaajien ikä oli 74,7 vuotta. Eläkkeensaajanaiset ovat keskimäärin miehiä vanhempia. Naisten keski-ikä on 76 vuotta ja miesten 73 (taulukko 6.1).

Keskimäärin maatalousyrittäjätaustaisella eläkeläisellä on takanaan kokonaistyöuraa reilu 27 vuotta ja MYEL-työuraa 19 vuotta. Maatalousyrittäjätaustaisten eläkeläisnaisten työurat ovat jääneet keskimäärin seitsemän vuotta lyhyemmiksi kuin miehillä. Naisilla kokonaistyöuran mediaani on ollut 24 vuotta, miehillä 31 vuotta. MYEL-työuran kohdalla ero sukupuolten välillä on pienempi. Naisilla MYEL-työuran mediaanikesto on ollut 18 vuotta ja miehillä 21 vuotta.

Eläkkeellä olevien työurat eroavat eläkkeelle siirtyneiden työurista (taulukko 5.4) kahdella tavalla. Ne ovat lyhyempiä osittain siksi, että eläkkeellä olevien joukossa on henkilöitä, joiden työurasta osa on ajoittunut ajalle ennen MYEL-vakuutusta. Toinen ero liittyy sukupuolten välisiin eroihin työurassa. Eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden kohdalla miesten ja naisten kokonaistyöurissa oli vain kahden vuoden ero, kun MYEL-työurat jäivät naisilla yli neljä vuotta lyhyemmiksi. Eläkkeellä olevien joukossa ero on toisinpäin. Heidän joukossaan sukupuolten välinen ero MYEL-työuran pituudessa on lyhyempi kuin kokonaistyöurissa.

¹⁹ Tässä luvussa on huomioitu omaeläkettä, eli omaan työuraan perustuvaa työeläkettä, ja kansaneläkettä saavat. Jos huomioidaan myös perhe-eläkettä ja osa-aikaeläkettä saavat maatalousyrittäjätaustaiset eläkkeensaajat, luku on hieman suurempi. Nämä ryhmät mukaan lukien maatalousyrittäjätaustaisia eläkkeensaajia oli vuoden 2015 lopussa 183 764.

Taulukko 6.1.

Maatalousyrittäjätaustaiset eläkkeensaajat ja heidän työuransa vuoden 2015 lopussa.

	Kaikki	Miehet	Naiset
	Henkilöitä		
	181 700	86 600	95 000
	Keski-ikä, vuotta		
Mediaani	74,0	72,0	77,0
Keskiarvo	74,9	73,1	76,4
	MYEL-työura, vuotta		
Mediaani	19,3	21,0	18,3
Keskiarvo	19,3	20,4	18,3
	Kokonaistyöura, vuotta		
Mediaani	27,6	30,9	24,2
Keskiarvo	27,2	29,9	24,7

Taulukon 6.2 mukaan suurin osa maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä on vanhuuseläkkeellä. Vanhuuseläkkeen saajia oli vuoden 2015 lopussa 143 900, eli neljä viidesosaa kaikista maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä. Toiseksi yleisimmin oltiin maatalouden erityiseläkkeellä. Tähän ryhmään kuului noin 15 000 henkilöä eli kahdeksan prosenttia eläkeläisistä. Työkyvyttömyyseläkkeellä ja varhennetulla vanhuuseläkkeellä oli molemmilla noin reilu viisi prosenttia maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä.

Maatalousyrittäjätaustaista eläkeläisistä naisia oli 52 prosenttia. Eroja sukupuolten välillä oli maatalouden erityiseläkkeiden ja työkyvyttömyyseläkkeiden kohdalla. Maatalouden erityiseläkkeen saajista naisia oli 64 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeellä taas oli enemmän miehiä, naisten osuus oli 41 prosenttia. Eron taustalla on eläkelajien ikärakenne ja muutos sukupuolten osuudessa. Maatalouden erityiseläkkeillä olevat ovat pääosin yli 65-vuotiaita, kun taas työkyvyttömyyseläkkeen saajat ovat alle 65-vuotiaita. Yli 65-vuotiaiden joukossa naisia oli noin puolet, kuin nuoremmissa maatalousyrittäjissä miesten osuus on selvästi suurempi.

Taulukko 6.2.

Maatalousyrittäjätaustaiset eläkkeensaajat eläkelajin mukaan, vuoden 2015 lopussa.

	Kaikki eläkelajit	Työkyvyttömyyseläke	Osatyökyvyttömyyseläke	Osa-aika-eläke	Varhennettu vanhuuseläke	Vanhuuseläke	Maatalouden erityiseläkkeet
Henkilöitä	181 700	10 550	1 800	800	9 550	143 900	15 100
		5,8 %	1,0 %	0,4 %	5,3 %	79,2 %	8,3 %
Naisten osuus	52,3 %	40,8 %	51,2 %	45,8 %	53,3 %	52,0 %	63,6 %

Naisten eläkkeet ovat keskimäärin pienempiä

Taulukossa 6.2 käsitellään eläkkeensaajien eläkettä kolmen eri määritelmän avulla. MYEL-eläke viittaa MYEL-lain perusteella kertyneeseen eläkkeen osaan. Kuten edellisessä luvussa huomattiin, maatalousyrittäjätaustaisilla eläkeläisillä on taustalla usein myös muuta eläkettä kartuttanutta työuraa. Omaeläke huomioi kaiken omaan työuraan perustuvan työeläkkeen sekä kansaneläkkeen. MYEL-eläke sisältyy omaan eläkkeeseen. Kokonaiskuvaa täydentää kokonaisu-eläke, joka huomioi edellisten lisäksi myös perhe-eläkkeen.

Maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien MYEL-eläke oli vuoden 2015 lopussa keskimäärin 560 euroa. Mediaani oli selvästi matalampi, mikä viittaa siihen, että eläkkeet ovat painottuneet jakauman matalampaan päähän. Miesten keskimääräiset MYEL-eläkkeet ovat lähes kaksinkertaiset verrattuna naisten keskimääräiseen MYEL-eläkkeeseen. Naisilla MYEL-eläkkeen keskiarvo oli 400 euroa, miehillä 770 euroa.

MYEL-eläke muodostaa kuitenkin vain osan maatalousyrittäjätaustaisten eläketurvasta. Omaeläke on keskimäärin kaksinkertainen MYEL-eläkkeeseen verrattuna. Maatalousyrittäjätaustaisten omaeläkkeen keskiarvo on 1 110 euroa. Verrattaessa muun väestön omaan eläkkeeseen huomataan, että maatalousyrittäjien oma eläke jää matalammaksi. YEL-yrittäjien eläketurvan taso on noin 200 euroa korkeampi, 1 300 euroa. Kaikkien Suomessa asuvien omaeläkettä saavien keskieläke oli vuoden 2015 lopussa noin 1 610 euroa²⁰.

Sukupuolten välinen ero eläkkeen tasossa pienenee, kun tarkastellaan koko työuraan liittyvää omaeläkettä. Maatalousyrittäjätaustaisten eläkeläismies-

²⁰ Kaikkiaan Suomessa asuvia omaeläkettä saavia oli vuoden 2015 lopussa 1 426 800 henkilöä. Tässä luvussa ei ole ulkomailla asuvia eläkkeensaajia eikä pelkästään perhe-eläkettä saavia henkilöitä. (SVT 2006c.)

ten eläkkeet ovat keksimäärin 1 290 euroa. Maatalousyrittäjätaustaisilla naisilla keskimääräinen eläke on neljänneksen (26 %) pienempi, 950 euroa.

Perhe-eläkkeet huomioivan kokonaisaläkkeen kohdalla sukupuolten väliset erot pienenevät edelleen. Keskimääräinen kokonaisaläke miehillä on 1 300 ja naisilla 1 080 euroa. Miesten kokonaisaläkkeen keskiarvo on vain kymmenen euroa omaeläkkeen keskiarvoa korkeampi. Naisilla perhe-eläkkeen huomioiminen nostaa keskimääräistä eläkettä 130 eurolla. Ero miesten ja naisten eläkkeissä kuituu 17 prosenttiin.

Ero miesten ja naisten keskieläkkeessä on maatalousyrittäjätaustaisilla henkilöillä kuitenkin jonkin verran pienempi kuin kaikkien eläkkeensaajien joukossa. Rekisteritietojen mukaan kaikkien eläkkeensaajien (pois lukien osaaikaeläkeläiset ja pelkkää perhe-eläkettä saavat) kohdalla miesten keskieläke vuoden 2015 lopussa oli 1 770 euroa. Naisten keskieläke samassa joukossa oli 1 240 euroa, joka on 70 prosenttia miesten keskieläkkeestä. Maatalousyrittäjätaustaisten eläkeläisnaisten eläke oli keskimäärin 74 prosenttia miesten keskimääräisestä eläkkeestä.

Taulukko 6.3.

Maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien MYEL-eläke, omaeläke ja kokonaisaläke vuoden 2015 lopussa, euroa/kk.

	Kaikki	Miehet	Naiset	Henkilöitä
	MYEL-omaeläke			172 300
Mediaani	240 €	351 €	184 €	
Keskiarvo	353 €	434 €	278 €	
	Omaeläke			181 700
Mediaani	985 €	1 113 €	868 €	
Keskiarvo	1 111 €	1 287 €	949 €	
	Kokonaisaläke			183 800
Mediaani	1 052 €	1 128 €	990 €	
Keskiarvo	1 184 €	1 300 €	1 080 €	

Eläketulon jakauma

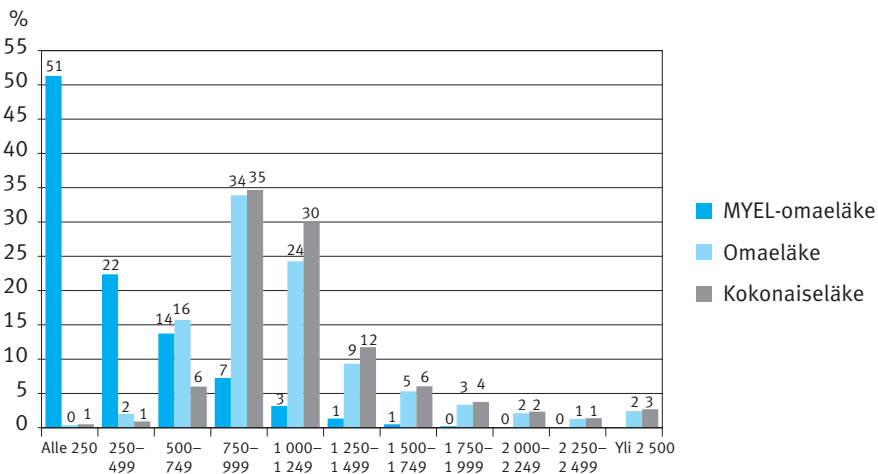
Maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien eläketuloissa on suurta vaihtelua. MYEL-eläke on selvästi matalin, ja se painottuu alle 1 000 euron luokkiin. Yli puolella eläkkeensaajista MYEL-eläke jää alle 500 euron ja vain kolme prosenttia ylittää 1 500 euroa (kuvio 6.1).

Omaeläkkeen mediaani on 985 euroa, eli puolet eläkkeensaajista saa tätä matalampaa omaa eläkettä. Alle 750 euron kuukausieläkettä saa noin 18 prosenttia omaeläkettä saavista. Yleisimmin eläke on 750 ja 1 250 euron välillä. Kolmanneksella eläkkeensaajista eläke on 750–999 euroa ja lähes neljänneksellä 1 000–1 249 euroa. Neljänneksellä maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä eläke on yli 1 250 euroa kuukaudessa. Yli 2 000 euron kuukausieläkkeeseen ylittää noin kuusi prosenttia maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä.

Kokonaiseläke, joka huomioi myös perhe-eläkkeen, on hieman omaa eläkettä korkeampi. Kokonaiseläke jää alle 750 euron seitsemällä prosentilla maatalousyrittäjätaustaisista eläkkeensaajista ja alle 1 000 euron kokonaiseläke on 42 prosentilla. Myös kokonaiseläke on yleisimmillään 750 ja 1 250 euron välillä. Tähän väliin kuuluu 65 prosenttia maatalousyrittäjätaustaisista eläkkeensaajista.

Kuvio 6.1.

Maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien eläketulon jakauma 31.12.2015, euroa/kk.

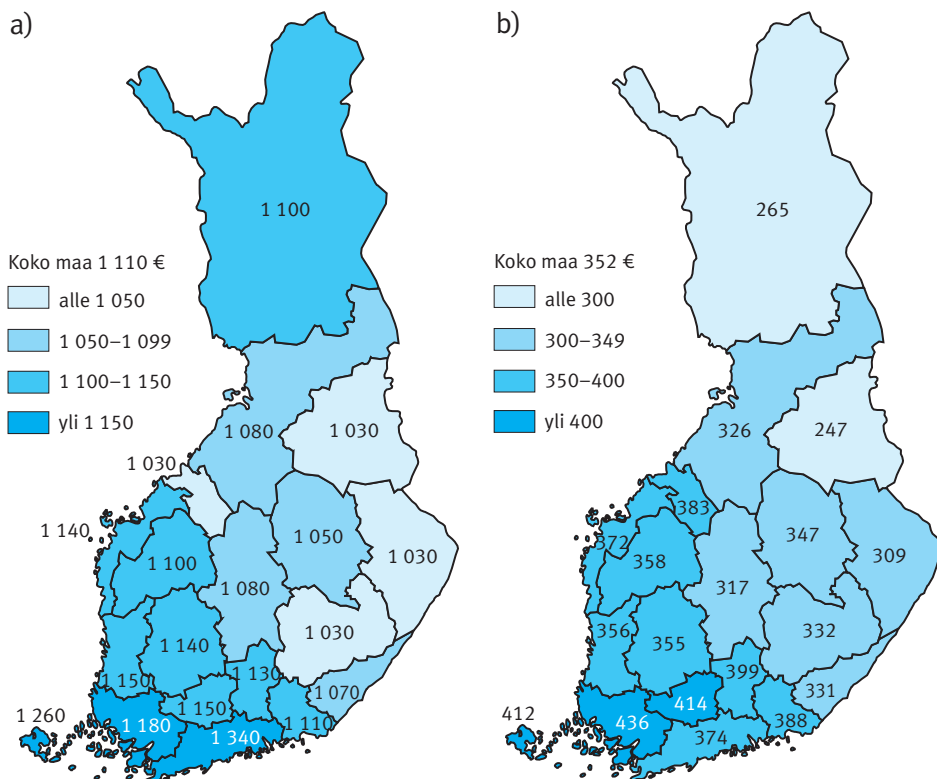
Etelä-Suomessa keskimäärin korkeimmat eläkkeet

Alueellisesti tarkasteltuna keskieläkkeet ovat suurimpia eteläisimmässä osassa Suomea (kuvio 6.2). Uudellamaalla maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeensaajien eläkkeet ovat keskimäärin viidenneksen suuremmat kuin koko maan keskiarvo. Myös Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomessa keskimääräiset eläkkeet ovat selvästi koko maan keskiarvon yläpuolella.

Matalimmat keskimääräiset eläkkeet löytyvät Suomen keskivaiheilta Kainuusta, Pohjois-Karjalasta, Etelä-Savosta ja Keski-Pohjanmaalta. Näissä kaikissa keskimääräinen omaeläke maatalousyrittäjätaustaisilla eläkeläisillä oli 1 030 euroa.

Kuvio 6.2.

MYEL-taustaiset eläkkeensaajat 31.12.2015, omaeläke (a) ja MYEL-omaeläke (b), euroa/kk.

Ikääntyneiden eläkkeet ovat pienimpiä

Maatalousyrittäjätaustaiset eläkkeellä olevat henkilöt ovat iältään keskimäärin lähes 75-vuotiaita. Ryhmään kuuluu kuitenkin hyvin eri-ikäisiä henkilöitä, joista osa on ollut eläkkeellä jo pitkään, osa vasta vähän aikaa.

Taulukon 6.4 mukaan omaeläkettä saavista neljä prosenttia on alle 60-vuotiaita ja noin seitsemän prosenttia yli 90-vuotiaita. Ikääntyneiden eläkeläisten ryhmässä naisten osuus on korkeampi. Alle 60-vuotiaista eläkeläisistä 41 prosent-

tia on naisia. 80–89-vuotiaiden eläkeläisten joukossa naisia on 60 prosenttia. Yli 90-vuotiaista maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä 73 prosenttia on naisia.

Taulukko 6.4.

Omaeläkettä saavat maatalousyrittäjätaustaiset henkilöt ikäluokittain.

Ikä	Henkilöitä	Osuus eläkkeensaajista	Naisten osuus
Alle 60	7 000	3,8 %	41,9 %
60–69	53 700	29,6 %	43,4 %
70–79	60 500	33,3 %	51,1 %
80–89	48 800	26,9 %	60,2 %
Yli 89	11 700	6,5 %	72,8 %
<i>Kaikki</i>	<i>181 700</i>	<i>100,0 %</i>	<i>52,3 %</i>

Eläkkeen taso eri ikäryhmissä vaihtelee. Vanhemmissa ikäluokissa eläkkeet, erityisesti MYEL-eläkkeet, ovat pienempiä kuin nuoremmissa ikäluokissa. Omaeläkkeessä erot ovat suuremmat kuin kokonaisaläkkeessä. Kokonaisaläkkeessä huomioiden perhe-eläkkeen merkitys näkyy erityisesti ikääntyneempien eläkeläisten kohdalla²¹ (kuvio 6.3).

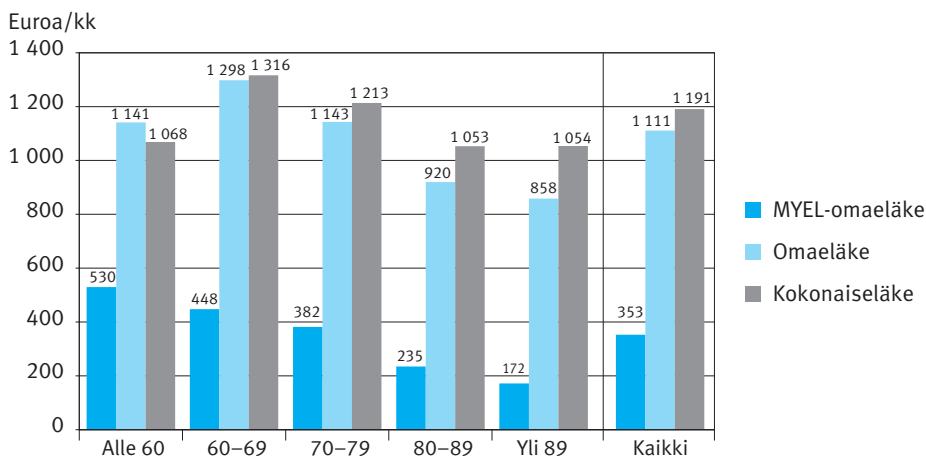
Suurimmat keskimääräiset eläkkeet ovat 60–69-vuotiaiden ikäluokassa. Tässä ryhmässä keskimääräinen MYEL-eläke on 450 euroa ja omaeläke on noin 1 300 euroa. Perhe-eläkkeet huomioiva kokonaisaläke nousee keskimäärin 1 330 euroon. Siirryttäessä tätä vanhempiin ikäluokkiin kaikkien eläkkeiden keskimääräinen taso laskee. Erityisesti keskimääräiset MYEL-eläkkeet ovat vanhimmissa ikäluokissa pieniä. 80–89-vuotiaiden ikäluokassa MYEL-eläke on keskimäärin 240 euroa ja yli 90-vuotiaiden eläkkeensaajien kohdalla noin 170 euroa.

Yli 80-vuotiaat maatalousyrittäjätaustaiset eläkeläiset saavat selvästi keskimääräistä pienempiä eläkkeitä. Näissä ikäryhmissä perhe-eläkkeellä on merkittävä rooli. Ikäryhmien keskimääräinen kokonaisaläke nousee noin 1 050 euroon.

21 Kokonaisaläkkeen kohdalla luvuissa on mukana kaikki eläkkeen saajat, myös pelkkää perhe-eläkettä saavat. Pelkästään perhe-eläkettä saavien kohdalla kokonaisaläkkeet ovat keskimäärin selvästi matalampia. Sen sijaan omaeläkettä saavien kohdalla perhe-eläkkeen huomiointi nostaa kokonaisaläkettä. Yleensä pelkkää perhe-eläkettä saavien osuus eläkkeensaajista on niin pieni, että keskimääräinen kokonaisaläke on suurempi kuin keskimääräinen omaeläke. Kuitenkin alle 60-vuotiaiden ryhmässä pelkkää perhe-eläkettä saavien osuus ikäryhmän eläkkeensaajista on sen verran suuri (12 %), että keskimääräinen kokonaisaläke jää ikäryhmässä pienemmäksi kuin keskimääräinen omaeläke.

Kuvio 6.3.

Eläke keskimäärin iän mukaan vuoden 2015 lopussa, euroa/kk.

Takuueläke täydentää eläketurvaa matalimmilla eläketasoilla

Takuueläke parantaa kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten eläketurvan tasoa. Se tuli voimaan vuonna 2011. Jos eläkeläisen kokonaiseläke jää alle laissa määritellyn eläketulorajan, puuttuva osa maksetaan takuueläkkeenä. Vuonna 2016 täysi takuueläke oli 766,85 euroa.

Takuueläke on samansuuruinen riippumatta siitä, asuuko henkilö puolison kanssa vai yksin. Ainoastaan eläketulo vaikuttaa takuueläkkeen määrään. Varhennetun vanhuuseläkkeen kohdalla varhennusvähennys vähentää myös takuueläkkeen määrää.

Vuoden 2015 lopussa Suomessa oli 101 000 takuueläkkeen saajaa. Se on vajaa seitsemän prosenttia kaikista eläkkeensaajista. Takuueläkkeen saajista naisia oli 56 prosenttia. Vuodesta 2011 takuueläkkeen saajien lukumäärä on laskenut hieman, noin 3 000 henkilöllä. Naisten osuus takuueläkkeen saajista on laskenut. Vuonna 2011 takuueläkettä sai 104 600 henkeä, joista naisten osuus oli 62 prosenttia. (Kela 2016.)

Maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä takuueläkettä sai vuonna 2015 lähes 6 500 henkilöä (taulukko 6.5). Se oli noin 3,6 prosenttia kaikista maatalousyrittäjätaustaisista eläkeläisistä ja noin kuusi prosenttia kaikista takuueläkettä saavista eläkeläisistä. Naisten osuus takuueläkettä saavista oli maatalousyrittäjätaustaisten eläkeläisten kohdalla selvästi korkeampi kuin kaikkien takuueläkettä saavien joukossa. Takuueläkettä saavista maatalousyrittäjätaustaisista hen-

kilöistä naisia oli 5 400, eli 83 prosenttia. Takuueläkkeen saajista suurin osa on ikääntyneempiä eläkeläisiä, 57 prosenttia oli yli 80-vuotiaita.

Taulukko 6.5.

Takuueläkkeen saajat maatalousyrittäjätaustaisissa eläkeläisissä vuoden 2015 lopussa.

	Kaikki	Miehet	Naiset
Kaikki eläkkeensaajat*	1 497 700	673 400	824 300
Takuueläkkeen saajat	100 950	42 410	56 540
Osuus	6,7 %	6,3 %	6,9 %
Maatalousyrittäjätaustaiset eläkkeensaajat	181 700	86 650	95 050
Takuueläkkeen saajat	6 460	1 090	5 370
Osuus	3,6 %	1,3 %	5,6 %
Maatalousyrittäjätaustaisten takuu- eläkkeensaajien osuus kaikista takuu- eläkkeen saajista	6,4 %	2,6 %	9,4 %

* Luku sisältää omaa eläkettä työeläkkeenä tai kansaneläkkeenä saavat henkilöt, eli kaikki muut eläkkeensaajat paitsi pelkän perhe-eläkkeensaajat.

6.2 Eläkkeelle siirtyneiden lakisääteisen eläketurvan taso

Osalla ikääntyneistä eläkeläisistä eläkkeet ovat jääneet matalammaksi muun muassa siitä syystä, että heidän työuransa on osittain tapahtunut ajalla, jolloin MYEL-vakuutus ei vielä ollut voimassa. Uudet eläkkeelle siirtyvät sen sijaan ovat ehtineet tehdä työuransa vakuutuksen voimassa oloaikana. Tarkastellaan seuraavaksi eläkkeelle siirtyneiden eläkkeiden tasoa.

Taulukosta 6.6 nähdään, että vuonna 2015 eläkkeelle siirtyi 5 700 maatalousyrittäjätaustaista henkilöä. MYEL-eläkkeensaajia oli 5 100. Heidän keskimääräinen MYEL-eläkkeensä oli 420 euroa. Sukupuolten välillä oli selvä ero: miesten keskimääräinen MYEL-eläke oli 620 euroa ja naisten 430 euroa. Naisten keskimääräinen MYEL-eläke oli vain 70 prosenttia miesten vastaavasta summasta.

Eläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen omaeläke oli 1 340 euroa. Se on noin viidenneksen korkeampi kuin kaikkien maatalousyrittäjätaustaisten eläkeläisten keskimääräinen eläke. Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden omaeläkkeen mediaani oli noin 1 190 euroa, eli puolet eläkkeelle siirtyneistä sai tätä pienempää eläkettä. Myös omaeläkkeen kohdalla miesten keskimääräinen eläke on korkeampi kuin naisilla, mutta ero ei ole niin suuri kuin MYEL-eläkkeiden kohdalla. Miesten keskimääräinen omaeläke oli 2015 eläkkeelle siirtyneillä 1 460 euroa, naisilla 1 160 euroa.

Kokonaiseläkkeet olivat vain hieman omaeläkkeitä korkeammat. Miesten kohdalla kokonaiseläkkeen keskiarvo oli noin kymmenen euroa omaeläkkeen keskiarvoa korkeammalla. Naisilla perhe-eläkkeiden huomioiminen nosti keskimääräistä eläkettä lähes 40 eurolla.

Taulukko 6.6.

Eläketurvan taso keskimäärin vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneillä, euroa/kk.

	Kaikki	Miehet	Naiset	Henkilöitä
	MYEL-omaeläke			5 100
Keskiarvo	549 €	517 €	434 €	
Mediaani	420 €	516 €	295 €	
	Omaeläke			5 700
Keskiarvo	1 343 €	1 456 €	1 156 €	
Mediaani	1 188 €	1 283 €	1 059 €	
	Kokonaiseläke			5 700
Keskiarvo	1 361 €	1 462 €	1 193 €	
Mediaani	1 204 €	1 290 €	1 091 €	

Osatyökyvyttömyyseläkkeet pienimpiä, vanhuuseläkkeet suurimpia

Eläkkeiden taso vaihtelee myös sen mukaan, mille eläkelajille henkilö on siirtynyt. Osa-aikaiset eläkkeet ja varhennetut eläkkeet ovat keskimäärin pienempiä kuin täydet työkyvyttömyyseläkkeet ja vanhuuseläkkeet. Myös työuran pituus heijastuu alkaviin eläketasoihin. Ennen varsinaista vanhuuseläkeikää alkavien eläkkeiden taso jää keskimäärin pienemmäksi kuin alkavat vanhuuseläkkeet.

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keskieläkkeet olivat korkeimmat. Keskimääräinen vanhuuseläkkeelle siirtyneen eläke oli noin 1 550 euroa kuukaudessa. Mediaani jäi tästä reilut sata euroa matalammalle tasolle, 1 410 euroon. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneiden eläkkeet olivat selvästi matalammalla tasolla. Keskimääräinen varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtynyt sai eläkettä 960 euroa. Mediaani oli lähes samalla tasolla, mutta hieman keskiarvoa korkeammalla, 970 eurossa.

Toiseksi korkeimmat keskieläkkeet olivat työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden joukossa. Keskimäärin alkavat työkyvyttömyyseläkkeet jäivät tasoltaan vain noin 200 euroa alkaneita vanhuuseläkkeitä pienemmiksi. Keskimääräinen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneen eläke oli noin 1 340 euroa. Mediaani oli noin 150 euroa matalampi.

Maatalouden erityiseläkkeille siirtyneiden keskieläke oli noin 1 120 euroa. Se oli reilut 400 euroa keskimääräisiä alkavia vanhuuseläkkeitä matalampi. Mediaanitaso jäi vain hieman keskiarvon alapuolelle.

Matalimmat keskieläkkeet olivat osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä. Heidän keskimääräinen eläkkeensä oli noin 700 euroa kuukaudessa. Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden eläkkeen mediaani oli 660 euroa, eli puolet osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä sai tätä pienempää eläkettä.

Osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden keskieläke oli noin 720 euroa kuukaudessa. Mediaanieläke jäi tästä lähes 80 euroa pienemmäksi. Puolet osa-aikaeläkkeelle siirtyneistä sai alle 645 euron kuukausieläkkeen.

Omaeläkkeen ja kokonaisu-eläkkeen erotus kuvastaa perhe-eläkkeen osuutta eläkkeestä. Ero omaeläkkeen ja kokonaisu-eläkkeen välillä oli suurin osa-aikaeläkkeiden ja vanhuuseläkkeiden kohdalla. Molempien eläkelajien kohdalla keskimääräiset kokonaisu-eläkkeet olivat noin 20 euroa korkeammat. Sen sijaan maatalouden erityiseläkkeiden ja osatyökyvyttömyyseläkkeiden kohdalla perhe-eläkkeiden huomioiminen nosti keskimääräistä eläketasoa vain vajaalla kymmenellä eurolla.

Taulukko 6.7.

Maatalousyrittäjätaustaisten vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen eläke eläkelajin mukaan, euroa/kk.

	Kaikki	Vanhuuseläke	Maatalouden erityiseläkkeet	Työkyvyttömyyseläke	Varhennettu vanhuuseläke	Osatyökyvyttömyyseläke	Osa-aikaeläke
	Henkilöitä						
	5 700	3 360	590	690	530	290	240
	MYEL-omaeläke						
Mediaani	420 €	345 €	943 €	374 €	-	189 €	-
Keskiarvo	549 €	513 €	983 €	501 €	-	274 €	-
	Omaeläke						
Mediaani	1 188 €	1 412 €	1 069 €	1 176 €	972 €	660 €	645 €
Keskiarvo	1 343 €	1 546 €	1 119 €	1 338 €	960 €	701 €	717 €
	Kokonaisu-eläke						
Mediaani	1 204 €	1 431 €	1 077 €	1 188 €	982 €	665 €	662 €
Keskiarvo	1 361 €	1 568 €	1 125 €	1 349 €	970 €	710 €	736 €

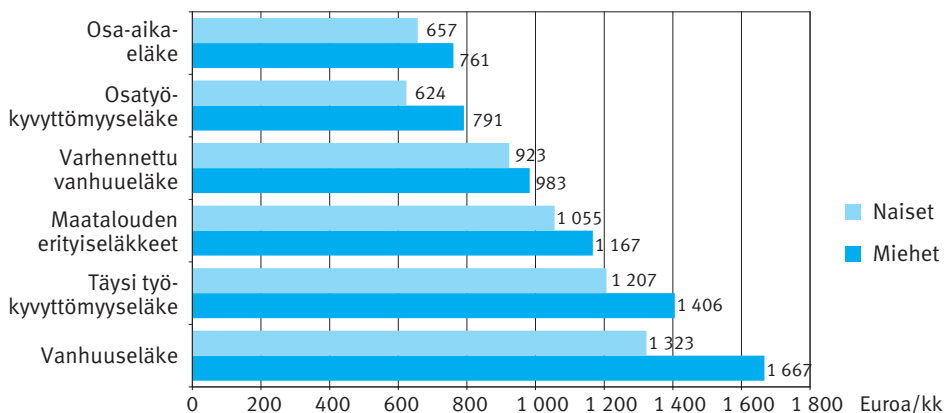
Miesten keskimääräiset eläkkeet olivat korkeammat kaikissa eläkelajeissa. Suurimmat erot olivat osatyökyvyttömyyseläkkeiden ja vanhuuseläkkeiden kohdalla. Näille eläkkeille siirtyneiden naisten eläke oli keskimäärin viidenneksen matalampi kuin samalle eläkelajille siirtyneiden miesten kohdalla.

Osatyökyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2015 siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten miesten keskieläke oli 790 euroa, kun naisten keskimääräinen eläke oli 620 euroa. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden miesten keskieläke oli 1 670 euroa, naisten keskieläke 1 320 euroa.

Pienimmäksi erot sukupuolten välillä jäivät varhennetun vanhuuseläkkeen kohdalla. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneiden miesten keskieläke oli 980 euroa ja naisten noin viisi prosenttia vähemmän eli 930 euroa.

Kuvio 6.4.

Maatalousyrittäjätaustaisten vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden omaeläke keskimäärin (keskiarvo) eläkelajin ja sukupuolen mukaan, euroa/kk.

Suurimmat eläkkeet Etelä-Suomessa

Tarkastellaan seuraavaksi vain varsinaiselle vanhuuseläkkeelle tai maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneitä. Jättämällä osa-aikaiset eläkkeet sekä työkyvyttömyyseläkkeet tämän tarkastelun ulkopuolelle saadaan kuva täyden työuran tehneiden eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjien eläkkeistä. Vanhuuseläkkeelle ja maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneet kattoivat 69 prosenttia vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneistä maatalousyrittäjätaustaisista henkilöistä.

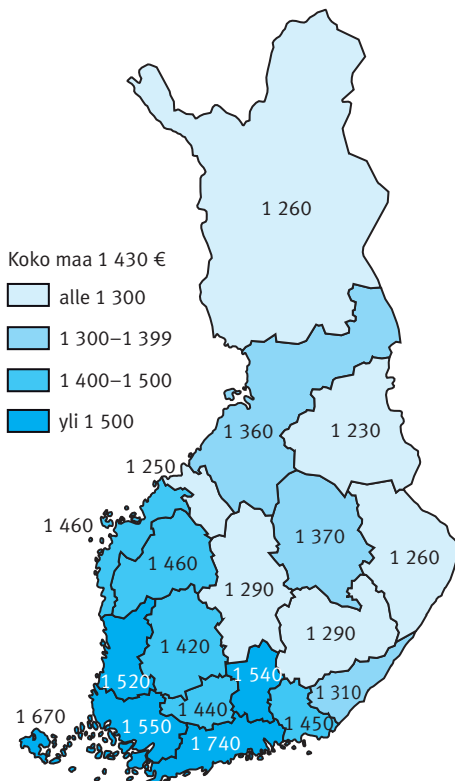
Keskimäärin vuonna 2015 varsinaiselle vanhuuseläkkeelle tai maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneiden omaeläke oli 1 430 euroa. Kuvion 6.5 mukaan suu-

rimmat eläkkeet olivat Etelä-Suomessa Uudellamaalla, missä keskimääräinen eläke oli 1 740 euroa. Myös Ahvenanmaalla, Päijät-Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa keskimääräinen alkanut eläke oli yli 1 500 euroa.

Matalimmiksi keskieläkkeet jäivät Kainuussa. Siellä keskimääräinen alkava eläke oli 1 230 euroa. Myös Keski-Pohjanmaalla, Lapissa ja Pohjois-Karjalassa alkaneiden eläkkeiden tasot olivat matalat.

Kuvio 6.5.

Vuonna 2015 varsinaiselle vanhuuseläkkeelle tai maatalouden erityiseläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden omaeläke keskimäärin, euroa/kk.

6.3 Työkyvyttömyyseläkkeiden syyt

Maatalousyrittäjätaustaisia työkyvyttömyyseläkkeensaajia oli 5 200 vuonna 2015. Työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä on ollut laskussa. Käytännössä viimeisten kymmenen vuoden aikana uusien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on vä-

hentynyt neljänneksen. Tämä on seurausta siitä, että työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus kaikkiaan on laskenut pitkään (esim. ETK 2016e, 28). Vuonna 2015 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 18 500 henkilöä. Heistä vajaa 700 eli hieman alle neljä prosenttia oli maatalousyrittäjätaustaisia henkilöitä.

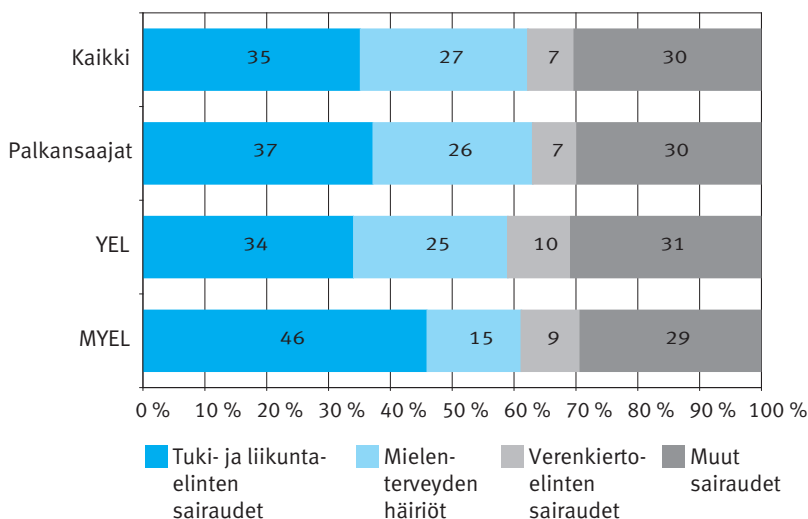
Työkyvyttömyyden taustalla painottuvat fyysiset sairaudet

Maataloustyö on edelleen fyysistä ja rasittavaa, vaikka tuotantoteknologiat ovat kehittyneet ja koneet ovat tulleet osaksi maatalousyrittäjän arkea. Tapaturmat ovat maataloudessa yleisiä. MATA-vakuutusturvan korvaamia työajan tapaturmia tapahtui vuonna 2015 noin 3 800 kappaletta. Työajan tapaturmien määrä on vuosien ajan vähentynyt, 15 vuotta sitten tapaturmien määrä oli kaksinkertainen. Vuonna 2015 MATA-korvattavia ammattitauteja oli 110 kappaletta, mikä on selvästi vähemmän kuin aikaisempina vuosikymmeninä. (Mela 2016.)

Työkyvyttömyyseläkkeiden pääasiallinen syy onkin useimmiten ollut fyysinen, kuten kuviosta 6.6 nähdään. Noin 46 prosenttia uusista 2010-luvulla alkaneista maatalousyrittäjien työkyvyttömyyseläkkeistä liittyi tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin. Seuraavaksi yleisempiä olivat mielenterveyden häiriöt (15 %), joita seuraavat verenkiertoelinten sairaudet (9 %).

Kuvio 6.6.

Uusien työkyvyttömyyseläkkeiden diagnoosit, prosenttia.*

* Kaikkia ja palkansaajia koskevat luvut perustuvat vuonna 2015 alkaneisiin eläkkeisiin. YEL- ja MYEL-luvut perustuvat vuosina 2011–2015 alkaneisiin eläkkeisiin.

Maatalousyrittäjien työkyvyttömyyteen johtavat syyt olivat erilaisia palkansaajiin ja perinteisiin yrittäjiin nähden erityisesti tuki- ja liikuntaelinten ja mielen-terveyden häiriöiden osalta. Maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden kohdalla työkyvyttömyyseläkkeiden taustalla olivat keskimääräistä useammin tuki- ja lii- kuntaelinten sairaudet. Niiden osuus oli noin kymmenen prosenttiyksikköä suu- rempi kuin palkansaajilla ja yrittäjillä. Mielenterveyden häiriöihin liittyvien työ- kyvyttömyyseläkkeiden osuus oli maatalousyrittäjillä keskimääräistä pienempi. Palkansaajien ja yrittäjien kohdalla mielenterveysyistä eläkkeelle siirtyneiden osuus oli noin neljännes, maatalousyrittäjillä 15 prosenttia.

Sairausnimikkeiden perusteella yleisin syy oli nivelrikko selkärangassa tai raa- joissa. Mielenterveyden häiriöistä masennus, depressio ja kaksisuuntainen mie- lialahäiriö olivat tyypillisiä syitä. Sydän- ja verenkiertoelinten sairaudet keskit- tyivät sydänsairauksiin. Maatalousyrittäjien työkyvyttömyyteen johtavat syyt oli- vat käytännössä samoja kuin vuosikymmeniä sitten (vrt. Wilmi 1994, 136–138).

Taulukosta 6.8 nähdään, että työkyvyttömyyseläkkeelle jäätiin keskimäärin vajaat 53-vuotiaana. Yrittäjätaustaiset henkilöt jäivät työkyvyttömyyseläkkeil- le jonkin verran vanhempana kuin palkansaajat. Tuki- ja liikuntaelinsairaudet alkoivat palkansaajilla sekä yrittäjillä suunnilleen samassa iässä keskimäärin, mutta mielenterveyden häiriöistä sekä verenkiertoelinten sairauksista johtuva työkyvyttömyys kohdistui vanhempiin.

Taulukko 6.8.

*Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden ikä keskimäärin sukupuolen ja diagnoosin mu- kaan, prosenttia.**

	Kaikki	MYEL	Palkansaaja	YEL
<i>Yhteensä</i>	52,8	54,9	52,6	54,1
Miehet	53,0	55,4	52,6	54,6
Naiset	52,6	54,3	52,5	53,2
Sairausdiagnoosi				
Tuki- ja liikuntaelinten sairaudet	56,4	56,5	56,2	56,2
Muut sairaudet	53,5	54,3	53,1	54,0
Mielenterveyden häiriöt	46,5	50,1	45,9	50,4
Verenkiertoelinten sairaudet	55,9	57,0	55,4	56,0

* Kaikkia ja palkansaajia koskevat luvut perustuvat vuonna 2015 alkaneisiin eläkkeisiin. YEL- ja MYEL-luvut perustuvat vuosina 2011–2015 alkaneisiin eläkkeisiin.

Kyselytutkimuksen mukaan maataloustyö ei ole viimeisten kymmenen vuoden aikana muuttunut työn fyysisen kuormittavuuden suhteen kevyemmäksi. Käytännössä joka toinen päätoiminen maatalousyrittäjä koki työnsä melko tai hyvin raskaaksi. Vaikka maatalousyrittäjät kokivat työkykynsä heikommaksi kuin suomalaiset työssäkäyvät keskimäärin, he kuitenkin keskimäärin uskoivat pysyvänsä työskentelemään terveytensä puolesta eläkeikään saakka suomalaisia työssäkäyviä useammin. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 112.) Eläkkeellesiirtymisikä onkin ollut maatalousyrittäjillä keskimääräistä korkeampi ja heidän työuransa palkansaajien keskimääräistä työuraa pidempi (vrt. luku 5).

7 Yhteenveto

Viimeisen puolen vuosisadan aikana maa- ja metsätalouden osuus Suomen elinkeinorakenteessa on laskenut. Maatalousyrittäjien eläkelain, MYEL:n, voimaan tullessa vuonna 1970 vakuutuksen piiriin tuli yli 400 000 maatalousyrittäjää. Rakennemuutoksen myötä oli ennakoitavissa, että eläkeläisten lukumäärä kasvaa nopeasti ja vakuutettujen vastaavasti pienenee. Vakuutettujen lukumäärä onkin laskenut koko vakuutuksen voimassaoloajan. Vuonna 2015 MYEL-vakuutus kattoi noin 51 000 maatilaa ja yli 68 000 maatalousyrittäjää. Lisäksi apurahansaajat on vakuutettu MYEL:n piirissä vuodesta 2009 alkaen. Vuonna 2015 heitä oli noin 5 400.

Maatalousyrittäjien eläketurvaan kuuluvat samat eläke-etuudet kuin palkansaajille ja yrittäjille. Maatalousyrittäjien eläkelaki on määräytymissääntöjen seurauksena ollut muiden eläkelakien mukana muutoksia eläkeiässä ja eläkkeen kartumisessa. Eläkemaksut ja -etuudet perustuvat yrittäjien eläkelain YEL:n tapaan laskennalliseen työtuloon, MYEL-työtuloon. Se pohjautuu maatalousyrittäjillä tilan pelto- ja metsäpinta-alaan (MYEL-hehtaarit) sekä mahdollisista maatalouden liitännäistoiminnoista saataviin tuloihin. Maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän erityispiirteitä ovat olleet maatalouden erityiseläkkeet, joiden myötä maatalousyrittäjien on ollut mahdollista päättää tilanpito ennen vanhuuseläkeikää. Nämä varhaiseläkejärjestelyt ovat kuitenkin vähitellen lakkaamassa kokonaan.

MYEL-vakuutettujen lukumäärän laskun lisäksi vakuutettujen joukko on muuttunut. 1970-luvulla vakuutetuista melko tarkasti puolet oli miehiä ja naisia, mutta vähitellen miesten osuus on noussut. Vuonna 2015 MYEL-vakuutetuista 68 prosenttia oli miehiä. Vakuutettujen keski-ikä on noussut 48,5 vuoteen, kun YEL-vakuutettujen kohdalla keski-ikä on kaksi vuotta ja palkansaajien kohdalla seitsemän vuotta vähemmän. Keski-ikänsä nousun taustalla vaikuttavat muun muassa eläkkeelle siirtymisen ikärajojen nousu ja aloittavien nuorten maanviljelijöiden lukumäärän vähentyminen ja maatalousyrittäjyyden aloitustensa nousu.

Väestön koulutustason nousu näkyy myös MYEL-vakuutettujen kohdalla. Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus on laskenut ja muiden tutkintotasojen, erityisesti korkea-asteen suorittaneiden, osuus on noussut. Korkeintaan perusasteen suorittaneiden osuus MYEL-vakuutetuista oli vuonna 2013 vajaa 17 prosenttia, kun vuonna 1990 tähän ryhmään kuului yli puolet vakuutetuista. Maatalousyrittäjien yleisin koulutustaso on keskiaste: vuonna 2013 kes-

kiasteen suorittaneita oli yli puolet maatalousyrittäjistä. Keskiastetta korkeampi tutkinto oli noin joka neljännellä MYEL-vakuutetulla maatalousyrittäjällä.

Koulutusasteen nousun taustalla on nuorempien ikäluokkien korkeampi koulutus. Vuonna 2013 aloittaneista MYEL-vakuutetuista enää joka yhdeksännellä oli korkeintaan perusasteen koulutus, yli puolella keskiasteen koulutus ja kolmanneksella korkea-asteen koulutus.

Tiloista ja MYEL-vakuutetuista suuri osa on sijoittunut eteläisen ja läntisen Suomen alueelle. Suurimmalla osalla maatiloista on sekä peltoa että metsää. Tilojen keskimääräinen koko, erityisesti peltopinta-ala, on kasvanut viime vuosikymmeninä. Vuonna 2015 maatalousyrittäjän vakuutuksen perusteena oli keskimäärin 52 MYEL-hehtaaria, kun vuonna 1995 vastaava luku oli puolet tästä. Pienimmät maatilat olivat Etelä-Savossa ja Lapissa, suurimmat tilat puolestaan löytyvät Varsinais-Suomesta.

Maataloustoiminnan laajuutta tarkastellaan tässä tutkimuksessa eläkevakuutuksen pohjana olevan MYEL-työtulon kautta. Vuonna 2015 työtulon mediaani oli 18 300 euroa. Neljänneksellä maatalousyrittäjistä MYEL-työtulo jäi alle 10 000 euron. Naisten MYEL-työtulo oli noin viidenneksen matalampi kuin miesten. Korkein työtulo oli 35–54-vuotiaiden ikäluokassa. Maantieteellisesti tarkasteltuna suurimmat MYEL-työtulot sijoittuivat samoille alueille kuin suurimmat tilatkin eli Etelä- ja Länsi-Suomeen.

Keskimääräinen MYEL-työtulo on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Reaalisesti, hintataso huomioon ottaen, keskimääräinen mediaanityötulo on noussut 11 vuoden aikana noin seitsemän prosenttia. Työtulo ei ole kuitenkaan kasvanut tasaisesti, vaan se on kasvanut erityisesti korkeampien työtulojen kohdalla.

Merkittävä osa maatalousyrittäjistä sai maatalouden ulkopuolista palkkatuloa. Osa maatalousyrittäjistä harjoittaa maataloutta sivutoimisesti ja on vakituisesti työssä tilan ulkopuolella. Osa taas saattaa tehdä päätoimisen maatalousyrittäjyyden ohella satunnaisesti tai säännöllisesti töitä tilan ulkopuolella. Vähintään 1 000 euroa ulkopuolista palkkatuloa saavien osuus MYEL-vakuutetuista oli 35 prosenttia vuonna 2015. Korkeampaa tulorajaa käytettäessä osuus pienenee jonkin verran. Yli 10 000 euroa vuodessa ulkopuolista tuloa ansaitsevia oli 28 prosenttia MYEL-vakuutetuista. Miehet ja yli 54-vuotiaat saivat ulkopuolista palkkatuloa keskimääräistä harvemmin. Ulkopuolista palkkatuloa saavat useammin ne, joiden MYEL-työtulo on matala.

Keskimääräinen palkkatulo maatalouden ulkopuolelta oli vähintään 1 000 euroa vuodessa ansaitsevien kohdalla 29 400 euroa vuonna 2015. Puolet palkka-

tuloa saavista ansaitsi ulkopuolista palkkatuloa vähintään 28 700 euroa. Tilan ulkopuolella työskentelevien miesten keskimääräinen palkkatulo on korkeampi kuin naisilla. Palkkatulo on korkein 35–54-vuotiaiden ryhmässä.

Eläkkeelle siirtyneiden maatalousyrittäjätaustaisten henkilöiden lukumäärä on pysynyt tällä vuosikymmenellä melko tasaisena. Vuonna 2015 maatalousyrittäjätaustaisia henkilöitä siirtyi eläkkeelle 5 700. Eläkkeelle siirtyneiden sukupuolella on nähtävissä samansuuntainen kehitys kuin vakuutettujen kohdalla: miesten osuus eläkkeelle siirtyneistä on noussut.

2000-luvun alussa vanhuuseläkkeelle siirtyneitä oli neljännes kaikista eläkkeelle siirtyneistä. Toinen neljännes siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle. Sitten vanhuuseläkkeiden osuus on noussut ja työkyvyttömyysperusteisten eläkkeiden osuus laskenut. Vuonna 2015 kolme viidestä eläkkeelle siirtyneistä aloitti vanhuuseläkkeen. Toiseksi suurin ryhmä oli työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet. Yhteensä täydelle ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet muodostivat noin 17 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä. Luku on hieman pienempi kuin palkansaajien tai YEL-yrittäjien kohdalla. Maatalouden erityiseläkkeiden osuus oli noin kymmenes eläkkeelle siirtyneistä.

Maatalousyrittäjätaustaisilla keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli hieman korkeampi kuin koko väestössä keskimäärin. Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneillä se oli 61,9 vuotta. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on noussut 2000-luvulla noin kolmella vuodella. Eläkkeellesiirtymisiän nousun takana on etenkin työkyvyttömyysperäisille eläkkeille ja osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden keski-ikä kohoaminen.

Vuonna 2015 maatalousyrittäjätaustaisten eläkkeelle siirtyneiden kokonaistyöuran mediaani oli 38 vuotta. MYEL-vakuutettua työuraa näillä henkilöillä oli takanaan lähes 26 vuotta. Miesten kokonaistyöura oli noin kaksi vuotta naisia pitempi. MYEL-työuran kohdalla ero oli seitsemän vuotta. Yrittäjäsuhde, eli MYEL-työuran osuus kokonaistyöurasta, oli miehillä noin kolme neljäsosaa ja naisilla kaksi kolmasosaa kokonaistyöurasta. Kokonaistyöurat ovat kasvaneet vuoden 2005 jälkeen neljällä vuodella. Nopeimmin työurat ovat kasvaneet vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kohdalla, muiden eläkelajien kohdalla nousu on ollut hitaampaa.

Maatalousyrittäjätaustaisia eläkkeensaajia oli vuonna 2015 noin 182 000. Heidän omaeläkkeensä oli keskimäärin 1 100 euroa. Ikääntyneiden eläkeläisten eläkkeet olivat pienempiä. Naisten eläke oli keskimäärin 73 prosenttia miesten eläkkeestä. Sukupuolieroon vaikuttaa muun muassa se, että eläkkeellä ole-

vien naisten työurat olivat miesten työuria lyhyempiä sekä se, että ikääntyneiden joukon enemmistö on naisia.

Vuonna 2015 eläkkeelle siirtyneiden keskimääräinen omaeläke oli 1 300 euroa. Miesten keskieläke oli 1 460 euroa, naisten 1 160 euroa. Ero on pienempi kuin eläkkeellä olevien kohdalla, eläkkeelle siirtyneiden joukossa naisten keskieläke oli 79 prosenttia miesten keskieläkkeestä. Suurimmat eläkkeet olivat vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kohdalla, pienimmät osa-aikaeläkkeelle, osatyökyvyttömyyseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneillä.

Maataloustyön fyysisestä kuormittavuudesta huolimatta työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus on laskenut. Vuonna 2015 maatalousyrittäjätaustaisten alka-neista eläkkeistä joka kymmenes oli työkyvyttömyyseläke. Maatalousyrittäjien työkyvyttömyyseläkkeiden taustalla oli keskimääräistä useammin tuki- ja liikun- taelinten sairaudet. Mielenterveysyyt olivat sen sijaan keskimääräistä harvem- min työkyvyttömyyseläkkeen diagnooseina.

Lähteet

Ahtokari, Reijo (1988) Tuntematon vaikuttaja. Työeläkejärjestelmän isä Teivo Pentikäinen. WSOY: Juva.

ETK (2016a) Työeläkelakipalvelu.

ETK (2016b) Suomen työeläkevakuutetut 2014. Eläketurvakeskuksen tilastoja 01/2016. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy: Helsinki.

ETK (2016c) Tilastotietokanta. <http://tilastot.etk.fi/?lang=3>

ETK (2016d) Eläketurvakeskuksen taskutilasto 2016. Eläketurvakeskuksen tilastoja 04/2016.

ETK (2016e) Katsaus eläketurvaan 2015. Eläketurvakeskuksen tilastoja 06/2016. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy: Tampere.

ETK (2016f) Eläketurvakeskuksen neljännesvuositilasto.

Euroopan komissio (2014) Euroopan unionin suuntaviivat maa- ja metsätalouseläkeläisten ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosina 2014-2020. Euroopan unionin virallinen lehti 2014/C 204/01. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0701\(01\)&from=FI](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0701(01)&from=FI)

HE 16/2015 Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150016>

Hannikainen, Matti & Vauhkonen, Jussi (2012) Ansioiden mukaan. Yksityisalojen työeläkkeiden historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1343: Hämeenlinna.

Järnefelt, Noora (2014) Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työurat. Teoksessa Järnefelt, Noora & Nivalainen, Satu & Salokangas, Sampsa & Uusitalo, Hannu (2014) Sosioekonomiset erot – työurat, eläkkeelle siirtyminen ja eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2014. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy; Tampere.

Kela (2016) Tilastotietokanta Kelasto, KELA. http://raportit.kela.fi/ibi_apps/WFServlet?IBIF_ex=NIT216AL

Laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä 28.12.1990/1317.

Laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta 1330/1992.

Luke (2016a) Ruoka- ja luonnonvaratilastojen e-vuosikirja 2015. Luonnonvarakeskus. http://stat.luke.fi/sites/default/files/ruokajaluonnonvaratilastot_evuosikirja_0.pdf

Luke (2016b) Suomen metsät 2012: Suomen metsät ja metsätalous pähkinänkuoressa. <http://www.metla.fi/metinfo/kestavyys/SF-1.htm>
Luopumiseläkelaki 16/1974.

Maatalousyrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1280.

Mattila, Yrjö (2014) (toim.) Toimeentuloturva. FINVA. Tammerprint Oy: Tampere.

Mela (2016) Melan tilastosivut. <http://asp.hci.fi/mela/tilastot.nsf>

OKM (2014) Suomalaisen koulutusrakenteen kehitys 1970–2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:1. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm01.pdf?lang=fi>

Pentikäinen, Teivo (1997) Muisteluja ja kommentteja työeläkejärjestelmästä. Teoksessa Varoma, Pekka (toim.) Eläkepolitiikka 2000-luvulle. WSOY: Juva.

Perkiö-Mäkelä, Merja & Hirvonen, Maria & Kinnunen, Birgitta & Koponen, Milja & Louhelainen, Kyösti & Mäittälä, Jukka & Sipponen, Jouni & Torpström, Anne (2016) Työterveys ja maatalous Suomessa 2014. Työterveyslaitos. Lönnberg Print & Promo: Helsinki. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130362/TyoterveysJaMaatalousSuomessa2014.pdf?sequence=1>

Pietiläinen, Seppo (2004) Viljelijän luopumisturva. Miten luopumiseläke luotiin ja sukupolvenvaihdoseläke syntyi 1971–1974. Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Pietiläinen, Seppo (2005) Kun yrittänyttä vakuutukseen laitettiin. Yrittäjien eläkelain synty ja varttuminen. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2005:1. Edita Prima Oy: Helsinki.

Salminen, Kari (1987) Yhteiskunnan rakenne, politiikka ja eläketurva: kokonaiseläketurvan muotoutuminen Suomessa ja Ruotsissa. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia. Eläketurvakeskus: Helsinki.

Salonen, Janne (2015) (toim.) Yrittäjien lakisääteinen eläketurva – työurat, työtulot ja rahoitus. Eläketurvakeskuksen raportteja 10/2015. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy: Tampere.

Salokangas, Sampsa & Järnefelt, Noora (2014) Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden työurat. Teoksessa Järnefelt, Noora & Nivalainen, Satu & Salokangas, Sampsa & Uusitalo, Hannu: Sosioekonomiset erot – työurat, eläkkeelle siirtyminen ja eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2014. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy: Tampere.

SVT (2016a) Työssäkäynti [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 26.10.2016]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyokay/index.html>

SVT (2016b) Käytössä oleva maatalousmaa [verkkojulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus [viitattu: 26.10.2016]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/kaoma/>

SVT (2016c) Tilasto Suomen eläkkeensaajista [verkkojulkaisu]. Helsinki: Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos [viitattu: 26.10.2016]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/elakk/index.html>

SVT (2016d) Kansantalouden tilinpito. Historiasarjat: kansantalouden tilinpito 1860-2015. [verkkojulkaisu]. ISSN=1795-8881. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 5.8.2016]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vtp/>

SVT (2016e) Palkkarakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-0076. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 26.10.2016]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/pra/index.html>

Tikanmäki, Heikki & Appelqvist, Jukka & Reipas, Kaarlo & Sankala, Mikko & Sihvonen, Hannu (2016) Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2016. Eläketurvakeskuksen raportteja 08/2016: Helsinki

Tilastokeskus (2016) Koulutusluokitus: <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/koulutus/001-2015/index.html>

Väre, Minna & Pietola, Kyösti (2001) Viljelijöiden luopumistukijärjestelmä ja luopumispäätökset. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Taloustutkimus (MTTL), Tutkimuksia 251. http://jukuri.mttl.fi/bitstream/handle/10024/451194/mttl_tutk251_2001.pdf?sequence=1

Wilmi, Jorma (1994) Sukupolvi viljelijän sosiaaliturvaa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos 1969–1994. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.

Liitteet

Liitetaulukko 1.

MYEL:n rahavirrat prosenttia työtulosummasta.

	2015	2020	2025	2040	2060	2080
Eläkemaksu	13,7	14,2	14,6	15,2	17,0	18,7
Valtion osuus	45,0	54,8	58,5	50,7	22,5	16,0
Eläkemeno	-57,1	-67,9	-72,1	-64,9	-38,9	-34,0

Lähde: Tikanmäki ym. 2016.

Liitetaulukko 2.

Vakuutusmaksutulo, milj. euroa.

	TyEL	MEL	YEL	MYEL	KuEL	VaEL	Muut julkiset*	Laitokset yhteensä
2007	9 496,3	55,6	660,2	139,5	3 571,7	1 568,5	217,2	15 709,0
2008	10 338,9	57,9	690,8	139,9	3 787,8	1 624,6	237,2	16 877,1
2009	9 967,9	54,6	735,3	150,5	3 982,4	1 673,7	257,0	16 821,4
2010	10 260,9	53,2	773,7	160,1	4 187,2	1 655,1	261,9	17 352,1
2011	11 087,2	55,1	879,0	163,5	4 405,7	1 638,6	280,0	18 509,1
2012	11 824,7	57,2	972,6	171,3	4 695,6	1 657,5	239,9	19 618,8
2013	11 917,2	60,7	996,4	187,2	4 890,0	1 652,3	268,6	19 972,4
2014	12 170,3	61,1	1 049,3	191,3	4 970,6	1 729,5	207,8	20 379,9
2015	12 622,5	59,3	1 065,2	188,1	5 013,3	1 630,4	243,8	20 822,6

*Sisältää lait: KIEL, KELA ja SP.

Lähde: ETK (2016f).

Liitetaulukko 3.

Valtion osuus, milj. euroa.

	MEL	YEL	MYEL	VaEL	Laitokset yhteensä
2007	40,3	29,2	438,7	3 182,0	3 690,2
2008	43,9	55,1	458,4	1 995,1	2 552,5
2009	47,3	81,6	492,7	2 136,4	2 758,0
2010	48,8	101,9	500,9	2 211,8	2 863,4
2011	51,5	48,2	525,0	2 264,1	2 888,8
2012	53,9	13,5	557,4	2 405,5	3 030,3
2013	57,0	62,9	579,3	2 517,4	3 216,6
2014	59,1	70,8	598,2	2 592,3	3 320,4
2015	60,1	84,1	619,8	2 142,8	2 906,8

Lähde: ETK (2016f).

Liitetaulukko 4.*Eläkemeno, milj. euroa.*

	TyEL	MEL	YEL	MYEL	KuEL	VaEL	Muut julkiset*	Laitokset yhteensä
2007	8 437,1	90,8	650,4	563,0	2 648,5	3 185,0	190,1	15 764,9
2008	9 118,6	98,1	701,4	582,7	2 838,3	3 326,0	202,0	16 867,1
2009	10 048,0	105,6	765,9	623,4	3 119,7	3 573,0	221,9	18 457,5
2010	10 613,8	106,5	817,7	638,7	3 301,1	3 684,5	232,9	19 395,2
2011	11 268,0	108,6	868,9	665,9	3 520,2	3 800,4	247,6	20 479,6
2012	11 906,4	114,1	919,1	705,6	3 821,8	4 009,2	269,9	21 746,1
2013	12 814,0	120,7	994,9	741,1	4 135,9	4 191,8	285,1	23 283,5
2014	13 480,7	127,2	1 053,3	765,4	4 354,0	4 317,1	301,7	24 399,4
2015	14 004,2	133,4	1 081,7	784,1	4 553,4	4 404,6	310,3	25 271,7

*Sisältää lait: KiEL, KELA ja SP.

Lähde: ETK (2016f).

Liitetaulukko 5.*MYEL:n rahavirrat vuoden 2015 hintatasossa, milj. euroa.*

	2015	2020	2025	2040	2060	2080
Työtulosumma	1 378	1 201	1 144	1 132	1 569	2 100
Eläkemaksu	188	170	167	172	267	392
Valtion osuus	620	659	669	574	354	336
Eläkemeno	-786	-815	-824	-735	-610	-715

Lähde: Tikanmäki ym. 2016.

Liitetaulukko 6.*MYEL-vakuutettujen piiri tulevaisuudessa, henkilöitä.*

	Maatalousyrittäjät	Apurahansaajat	Yhteensä
2015	64 474	2 946	67 420
2020	52 159	2 946	55 105
2025	42 250	2 946	45 196
2030	33 916	2 946	36 862
2035	28 221	2 946	31 167
2040	25 049	2 946	27 995
2045	23 561	2 946	26 507

Lähde: Tikanmäki ym. 2016.

ELÄKETURVAKESKUKSEN
TUTKIMUKSIA

Maatalousyrittäjien työurat ja eläketurva

Ikääntyminen, koulutustason nousu ja työurien pidentyminen heijastuvat myös maatalousyrittäjiin. Eläketurvan näkökulmasta olennaista on eläkkeen perustana oleva työtulo sekä muu työura. Maatalousyrittäjien työurat ovat keskimääräistä pidempiä, mutta heidän eläketurvansa taso jää usein keskimääräistä matalammaksi.

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Tutkimuksia-sarjassa julkaistaan tutkimuksellisista lähtökohdista tehtyjä ja tieteelliset kriteerit täyttäviä tutkimuksia eläketurvaan ja eläkejärjestelmiin liittyvistä aiheista.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN